

SUOMEN MAATALOUS 1993

Lauri Kettunen

Prof. Lauri Kettunen
Maatalouden taloudellinen tutkimuslaitos
Luutnantintie 13
00410 HELSINKI

Postiosoite: PL 3, 00411 HELSINKI

Puhelin 90-504 471
Telefax 90-563 1164

Kansikuva: Kari Mustakallio

JULKAISUJA 73

SUOMEN MAATALOUS 1993

Lauri Kettunen

MAATALOUDEN TALOUDELLINEN TUTKIMUSLAITOS
AGRICULTURAL ECONOMICS RESEARCH INSTITUTE, FINLAND
RESEARCH PUBLICATIONS 73

Abstract. Finnish agriculture in 1993

The crop was very good in 1993. The hectareage yields were exceptionally high, in some cases higher than ever before, and the quality was also good. The average hectareage yield was 3,316 f.u./ha, and the total yield was 5,403 mill. f.u. without straw. The hectareage yields of oats and barley, in particular, were high, but those of oil plants were also good.

The cultivated area increased by about 30,000 hectares from the previous year, because the area under premium fallow, which was about 450,000, remained about 50,000 ha smaller than in 1992. Farmers had to leave fallow 15 % of their arable land area in order to receive the hectareage compensation for the whole area. A special compensation was paid if the area left fallow exceeded the minimum.

A slight decrease occurred in livestock production. The amount of milk delivered to dairies dropped about 10 mill. kg.

Meat production fell altogether by about 5 %. The most dramatic drop occurred in beef production, which fell by 9 %. Pork production decreased by about 5 % and egg production increased by 4 %.

Farm income decreased by about 25% in 1993. The marketing charges cut the farmers' incomes by a considerable amount. Producer prices decreased slightly, but support rose cor-

respondingly. The prices of production inputs did not increase much.

The farm income system was revised at the end of 1993. The decisions on prices are still made in the negotiations between the state and the producer organizations. The new marketing system resembles the price system of the EU. A target price and minimum price are set for the most important products, and the latter forms the basis for decisions on export support. Imports are protected by means of the Act on Import Levies.

A settlement was reached in the GATT negotiations, and this comes into effect at the beginning of 1995. It is not considered very problematic for Finland, because reducing production is an objective in any case.

The adaptation to the price system of the EU, if Finland becomes a member, would be a much more demanding task than the GATT settlement. The response of the EU Commission to the position paper of Finland was very negative for the part of agriculture. Finnish farmers seem to face a very difficult future in the EU.

Index words: Finland, agriculture, production, price, income, policy

Esipuhe

Vuosi 1993 oli odotuksen ja sopeutuksen aikaa maataloudessa. Suurin toivein EU:lle esitetty toivomuslista maatalouden vaatimuksista sai kylmän vastaanoton Brysselissä. Viljelijät jäivät odottamaan parempaa lopputulosta neuvotteluista. Integraation paineita enteili kuitenkin jo maatalouden vientituen leikkaus ja uuden maataloustulolain säätäminen. Suomessakin ollaan siirtymässä EU:n mukaisiin markkinointijärjestelmiin ja mahdollisesti alenevaan tukeen. Varsinainen maatalouden harjoittaminen sujui kuitenkin suotuisissa merkeissä, sillä vuoden sato oli erittäin hyvä.

Tämä julkaisu antaa yleiskuvan Suomen maatalouden ja maatalouspolitiikan kehityksestä vuonna 1993. Se sisältää ennakkotietoja tuotannosta, kulutuksesta, hinnoista ja viljelijöiden tuloista. Koska arviot on tehty juuri vuoden päätyttyä, tilastoihin liittyy vielä monia virhemahdollisuuksia. Sen tähden vuoden 1993 tilastotiedot on syytä tarkistaa virallisista lähteistä sitä mukaa kuin ne valmistuvat.

Julkaisu sisältää myös jossain määrin perustietoja maataloudesta ja aikasarjoja mm. tuotannon ja hintojen kehityksestä pitemmältä aikaväliltä. Samoin siinä on lyhyt esittely maatalouspolitiikan yleislinjoista ja politiikan muutoksista. Osa tilastotiedoista on tässäkin osassa ennakkollisia.

Julkaisu on säilyttänyt aikaisemman rakenteensa. Olen jättänyt sen tähden osan tekstistä ennalleen. Tilastotiedot olen kuitenkin pyrittä saattamaan ajantasalle niin paljon kuin mahdollista.

Julkaisu ei olisi mahdollinen ilman tutkimuslaitoksen henkilökunnan apua. Haluan kiittää erityisesti Jaana Ahlstedtiä, Ossi Ala-Mantilaa, Helena Jokista, Mari Nuutilaa, Reijo Pirttijärveä ja John Sumeliusta saamastani tuesta ja avusta tekstin viimeistelystä ja tilastojen hankinnasta. Kiitän myös Jaana Kolaa, joka on kääntänyt julkaisun englannin kielelle ja Heidi Mittleriä, joka on kääntänyt julkaisun ruotsin kielelle.

Mahdolliset virheet ja puutteet ovat tekijän vastuulla. Samoin tässä esitetyt arviot ja kannanotot ovat tekijän omia, eivätkä välttämättä edusta tutkimuslaitoksen tai maan virallisen maatalouspolitiikan harjoittajien kantaa.

Julkaisu ilmestyy englanninkielisenä tutkimuslaitoksen julkaisuja sarjassa no 73a ja ruotsinkielisenä no 73b.

Helsingissä tammikuun 28. päivänä 1994

Lauri Kettunen

SISÄLLYSLUETTELO

	sivu
I Yleiskuva Suomen maataloudesta	5
1. Maatalous ja kansantalous	5
1.1. Bruttokansantuote ja investoinnit	5
1.2. Taloudellinen tilanne	6
2. Suomalainen maatila	8
3. Sivuelinkeinot	9
II Tuotanto, hinnat ja maataloustulo	12
4. Kasvinviljelytuotanto	12
4.1. Sääolot	12
4.2. Pinta-alat ja sadot	12
5. Kotieläintuotanto	15
6. Kulutus	16
7. Ulkomaankauppa	18
8. Hintaratkaisut	19
8.1. Kevään 1993 hintaratkaisu	21
8.2. Syksyn hintaratkaisu	25
8.3. Tuottajahinnat	25
8.4. Vähittäishinnat	26
9. Tulokehitys maataloudessa	26
9.1. Tulolähteet	26
9.2. Maataloustulo vuonna 1993	26
9.3. Verotus	28
III Maatalouspolitiikkaa	30
10. Kohti Euroopan Unionia	30
10.1. EU-neuvottelut	30
10.2. Suomen positiopaperi	31
10.3. EU:n hintajärjestelmä	32
10.4. Tuotejärjestelyt	32
11. Maatalouspolitiikan peruslinjat	34
11.1. Maatalouspolitiikan tavoitteet	34
11.2. Muita tavoitteita	35
11.3. Maatalouspolitiikan hoito	35
11.4. Uusi maataloustulolaki	36
11.5. GATT-ratkaisu	37
11.6. Maatalouden ympäristökysymykset	37
12. Tuotantopolitiikkaa	38
12.1. Tuotantotavoitteet	38
12.2. Tuotannon rajoittamistoimet	40
12.3. Maataloustuotannon vähentämissopimukset	40
12.4. Kesannointi	41
12.5. Vientikustannusmaksut	42
12.6. Maidon kaksihintajärjestelmä	43
12.7. Kanamunantuotannon kaksihintajärjestelmä	43
12.8. Perustamislupajärjestelmä	44
12.9. Tuotannon tukeminen	44
13. Maatalouden tuki	45
13.1. Tuki yleensä	45
13.2. Hintapoliittinen tuki	46
14. Rakennetuki	47
15. Sosiaalipolitiikkaa	48
IV Yhteenveto	50
Liitteet	52

I

YLEISKUVA SUOMEN MAATALOUDESTA

1. Maatalous ja kansantalous

1.1. Bruttokansantuote ja investoinnit

Maatalouden osuus bruttokansantuotteesta on enää noin 2.5 % sen oltua vielä noin 10 % 1960-luvun alussa. Maataloustuotannon määrä on tosin kasvanut kyseisenä aikana noin 30 %, mutta bruttokansantuote on kasvanut huomattavasti enemmän, minkä takia maatalouden osuus on alentunut. Maatalouden ostamien tarvikkeiden ja palvelujen määrä on lisääntynyt, joten osa maatalouden jalostusarvosta on siirtynyt maatalouden ulkopuolelle.

Koko elintarvikeketjun merkitys kansantaloudessa on huomattavasti suurempi kuin mitä pelkkä maatalouden bruttokansantuoteosuus osoittaa. Maataloutta palvelevat tuotantopanos-, keräily- ja jalostussektorit nostavat huomattavasti elintarviketalouden asemaa koko kansantaloudesta.

Elintarvikemenot olivat yhteensä 56 mrd. mk vuonna 1992. Niiden osuus kulutusmenoista oli 16 %. Tähän lukuun eivät kuulu alkoholijuomat. Ravintolapalveluiden osuus siitä oli 11 mrd. mk. Elintarvikesektorissa työskentelee noin 300 000 henkeä, kun maatalouden lisäksi lasketaan mukaan tuotantopanosia tuottava teollisuus, palvelut ja elintarviketeollisuus, mutta jätetään pois vähittäiskauppa.

Taulukko 1. Bruttokansantuote (tuottajahintaan) ja investoinnit koko kansantaloudessa ja maataloudessa.

Vuosi	Bruttokansantuote			Investoinnit		
	yhteensä mrd. mk	maatalous mrd. mk	%	yhteensä mrd. mk	maatalous mrd. mk	%
1983	246.33	11.40	4.6	70.05	4.68	6.7
1984	275.24	12.44	4.5	73.43	4.61	6.3
1985	298.67	12.43	4.2	80.05	4.80	6.0
1986	315.90	13.05	4.1	83.51	4.59	5.5
1987	344.93	10.93	3.2	93.27	4.25	4.6
1988	384.46	11.01	2.9	111.05	4.54	4.1
1989	422.53	14.19	3.4	136.15	5.06	3.7
1990	447.53	15.17	3.4	139.14	5.08	3.7
1991	426.97	13.09	3.1	109.70	3.75	3.4
1992 ^e	414.23	10.49	2.5	87.41	2.27	2.6

Lähde: Tilastollinen vuosikirja eri vuosilta.

Maatalouden investoinnit ovat pienentyneet viime vuosina samalla tavalla kuin investoinnit koko kansantaloudessa. Maatalouden osuus koko kansantalouden investoinneista oli vain 2.6 % vuonna 1992.

Maatalous on varsin pääomavaltainen elinkeino. Yksi työpaikka maataloudessa maksaa huomattavasti enemmän kuin keskimäärin koko kansantaloudessa. Nykyaikainen maatila vaatii paljon peltoa, rakennuksia ja koneita, mutta tarjoaa työtä vain parille työntekijälle.

Maatalouden työllisen työvoiman osuus koko kansantaloudessa on noin 7 % (liitetaulukko 2). Se on siis huomattavasti suurempi kuin maatalouden bruttokansantuoteosuus. Työn tuottavuus ei ilmeisesti ole maataloudessa niin hyvä kuin muussa kansantaloudessa. Maatalouden työvoiman ja työpanoksen tilastointi on kuitenkin vaikeaa. Viljelijäperheen jäsenet työskentelevät usein maatalouden ulkopuolella, joten tilastot voivat osittain yliarvioida maatalouden työvoimaosuutta. Viljelijäperheiden tuloista on vain noin puolet maataloudesta saatuja tuloja. Maataloutemme on edelleen hyvin pientilavaltainen, joten suhteellisen suuri työvoimaosuus on ymmärrettävissä.

1.2. Taloudellinen tilanne

Suomen taloudellinen tila huononi edelleen vuonna 1993. Bruttokansantuote aleni noin 3 % vuonna 1992 pudottuaan 4 % edellisestä vuonnasta. Se on pienentynyt vuoden 1990 luvusta kaikkiaan 15 %. Käänne parempaan on siirtynyt yhä kauemmaksi huolimatta optimistisistä ennusteista. Vuonna 1994 bruttokansantuotteen odotetaan kasvavan 1-2 %.

Kansantalous on kahtiajakautunut: vientisektori toimii hyvin ja kasvaa, mutta kotimarkkinat voivat huonosti. Tuotanto pienenee sisämarkkinoilla, ja sen seurauksena työttömyys kasvaa yhä ja valtion talouden alijäämäisyys syvenee.

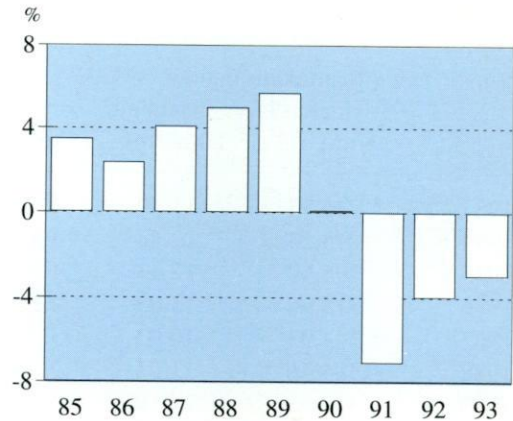
Työttömyys oli vuoden 1993 lopussa noin 20 % sen oltua noin 15 % vuotta aikaisemmin. Työttömyyden kasvu on hidastunut, mutta sen ennustetaan kasvavan vielä vuonna 1994. Oleellista on pitkäaikaisten työttömien määrän no-

pea kasvu. He jäävät ansiosidonnaisen työttömyysturvan ulkopuolelle ja joutuvat tulemaan toimeen yleisellä toimeentuloturvalle.

Valtiontalous on hyvin alijäämäinen. Valtion tulot ovat alentuneet monesta syystä. Tuloverot ovat vähentyneet voimakkaasti työttömyyden takia ja liikevaihtoverot kaupan pienentymisen takia. Monet muutkin verotulot ovat vähentyneet. Autokauppa on romahtanut ja alkoholin myynti laskenut.

Valtion menot ovat kuitenkin kasvaneet samanaikaisesti työttömyyskorvausten ja toimeentulotuen kasvun takia. Pankit kuluttavat runsaasti valtion varoja. Säästöpankkisektori joutui kokonaan julkisen vallan rahoituksen varaan ja niinpä se jaettiin neljän muun pankkisektorin kesken vuoden lopulla. Ongelmaluotot siirrettiin ns. roskapankkiin. Siihen tarvitaan noin 40 mrd. mk valtion varoja.

Positiivisiin tekijöihin kuuluu hidas inflaatio, joka oli 3.0 % vuonna 1992 ja 2.2 % vuonna 1993. Suomen markka on devalvoitunut noin 30 % kahdessa vuodessa, mutta hinnat eivät ole nousseet lainkaan niin paljon kuin on odotettu. Heikko kysyntä on painanut jalostuksen ja kaupan marginaaleja alas ja hidastanut siten hintapaineiden purkautumista.

Kuvio 1. Markkinahintaisen bruttokansantuotteen volyymin kasvu, %/vuosi (vuoden 1990 hinnoin).

Maataloustuotteiden tavoitehintoja ei ole nostettu. Ruuan hinta on jopa laskenut hieman tuottajahintojen jäätyä jatkuvasti alle tavoitehintojen.

Toinen positiivinen ilmiö on kauppataseen suuri ylijäämä. Se oli jo 12 mrd. markkaa vuonna 1992 ja peräti 31 mrd. mk vuonna 1993. Sen ansiosta vaihtotaseen alijäämä on pienentynyt. Se oli vuonna 1993 noin 5 mrd. markkaa. Vuonna 1994 vienti kasvaa edelleen ja vaihtotaseen odotetaan olevan 10 mrd. markkaa ylijäämäisen. Ulkomainen velkaantuminen saadaan siten pysäytettyä, mikä antaa hieman liikkumavaraa talouspolitiikan vaihtoehtoille.

Laman syitä

Koko 1980-luvun Suomi oli saanut nauttia vakaasta taloudellisesta kehityksestä. Käännä huonompaan suuntaan tapahtui nopeasti vuonna 1990. Syitä oli useita.

Suhdanvaihtelut olivat varsin vähäisiä 1980-luvulla aivan viimeisiä vuosia lukuunottamatta. Vuosikymmenen vaihe oli sitten sitäkin rajumpi. Rahamarkkinoiden vapautuminen oli ilmeisesti yksi tärkeimmistä tekijöistä, joka kiihdytti talouden ylikuumenemistä. Kulutus-kysyntä kasvoi velkarahan turvin ja niin yksityiset kuin koko kansantalouskin velkaantuivat voimakkaasti.

Samaan aikaan romahti Neuvostoliitto ja sen kanssa käyty ulkomaankauppa. Kauppa Venäjän ja muiden uusien valtioiden kanssa on vain murto-osa 1980-luvun kaupasta. Parhaimmillaan Neuvostoliiton osuus Suomen viennistä oli noin neljännes. Tällä hetkellä vastaava osuus on vain muutama prosentti. Kauppa on kuitenkin nyt lievässä nousussa.

Yksi selitys 1980-luvun talouskasvuun ja talouden ylikuumenemiseen oli ulkomaisen lainanoton kasvu. Vaihtotaseen alijäämä kasvoi hälyttävästi, mutta siihen ei reagoitu ajoissa. Alijäämäisyys oli seurausta vientiteollisuuden heikosta kehityksestä. Itse asiassa teollisuuden osuus koko kansantaloudesta pieneni jatkuvasti 1980-luvulla. Julkinen sektori oli sen sijaan kasvanut jatkuvasti ja se imi kaiken työvoimareservin. Työvoimapula nähtiin jatkuvana pit-

kän aikavälin ongelmana. Se veti myös palkkoja nopeasti ylöspäin ja ulkomainen kilpailukyky heikkeni.

Yksityinen sektori velkaantui voimakkaasti 1980-luvun loppupuolella. Säästämisaste aleni vuosikymmenen alun noin 7 %:sta lähes nolnaan vuonna 1988. Yksityinen kulutuskysyntä pitikin kasvua yllä. Sitä tuki lisäksi tuloverotuksen keventäminen. Julkinen sektori paisui myös nopeasti olettaen, että verokertymä on riittävä rahoittamaan kaikki uudistukset.

Vuonna 1991 säästämisaste palasi jälleen normaalille tasolle 8 %:iin, mutta tämä muutos on merkinnyt kysynnän alenemista ja taantumman syvenemistä. Maksutaseen tasapainottamiseksi tämä on tietenkin ollut välttämätöntä, mutta laskun ovat saaneet maksaa erityisesti työttömät.

Talouden näkymät

Talouden kääntymisen nousuun odotettiin tapahtuvan jo vuonna 1993, mutta näin ei kuitenkaan käynyt. Koko kansantalouden tuotanto aleni vielä ja työttömyyden kasvu oli voimakasta. Viennin kasvu ei ole ollut riittävä vetämään koko kansantaloutta mukanaan. Yksityisen sektorin kysyntä on laskenut, eikä investointitoiminta ole kääntynyt kasvuun. Kysymys on ilmeisesti kysynnän heikkoudesta. Työttömyyden kasvu ja reaali-palkkojen aleneminen heikentävät kysyntää. Yritykset eivät näe mahdollisuuksia investoinneille.

Talouden tasapainottaminen on vaikeaa. Julkinen valta menettää verotulojaan työttömyyden takia. Kotimainen kysyntä alenee, mikä vähentää edelleen valtion verotuloja. Valtion menoja pitää vähentää, vaikka lama vaatisi pikemminkin niiden lisäämistä. Valtiontalouden alijäämä ei kuitenkaan salli voimakasta elvytystä.

Nimellispalkkoja ei nostettu lainkaan vuosina 1991 ja 1992, joten reaali-palkat ovat pienentyneet. Vuoden 1993 lopulla uusittiin kuitenkin useimmat työehtosopimukset, ja muutamilla teollisuuden aloilla kuten paperi- ja metalliteollisuudessa palkkoja nostettiin noin 2-3 %. Joillakin aloilla päädyttiin edelleen nollalinjaan,

ja julkisella alalla palkkoja jopa alennettiin hieman.

Työttömyyden kasvun takia koko kansantalouden käytettävissä olevat tulot alenivat vuonna 1993 noin 2.5 %. Verotus on kiristynyt, minkä takia kotitalouksien ostovoima on vähentynyt. Yksityinen kulutus aleni vuonna 1993 noin 5 % eli saman verran kuin edellisellä vuonna. Laskua tapahtunee vielä vuonna 1994, mikä hidastaa talouden kasvua.

Investoinnit vähenivät noin 15 % vuonna 1993. Investoinnit ovat pudonneet jo alle 1980-luvun alun tason. On ennustettu, että vuonna 1994 investoinnit kääntyisivät lievään nousuun. Teollisuuden kapasiteetin käyttöaste on tosin edelleen alhainen, joten suuriin investointeihin ei ole vielä tarvetta. Vain vientiteollisuudessa alkaa vähitellen tulla vastaan kapasiteetin rajat.

Rakennustoiminnan putoaminen paljon alle normaalitason on eräs lamaa syventäviä tekijöitä. Niin asuin- kuin liikehuoneistoja on vielä runsaasti tyhjinä, joten rakentamisen vilkastumista joudutaan odottamaan ehkä vuoteen 1995 saakka.

Devalvaatio on parantanut metsäteollisuuden kilpailukykyä ja vienti kasvoi vuonna 1993 noin 10 %. Hakkuut eivät ole kuitenkaan lisääntyneet, joten maahamme tuodaan raakapuuta ulkomailta aikaisempaa enemmän. Kantohinnat ovat nyt noin 30 % alemmat kuin vuonna 1990, mikä heikentää puun tarjontaa. Vuoden lopulla kantohinnat ovat kuitenkin kääntymässä lievään nousuun. Metsäteollisuuden ongelmana on maailmanmarkkinahintojen pysyminen matalana. Devalvaatiohyöty on mennyt ulkomaille.

Talous kääntyy lievään nousuun vuonna 1994, mutta työttömyys pysyy korkeana koko tämän vuosikymmenen. Vaihtotase ja julkinen talous on ensin saatava tasapainoon. Investointien ja yksityisen kulutuksen on käännettävä kasvuun, mikä luo pohjan työllisyyden paraneamiseen. Ainoastaan osakemarkkinat osoittavat uskoa tulevaisuuteen. Pörssikurssit nousivat vuoden aikana noin 90 %.

2. Suomalainen maatila

Suomen maatalous perustuu perheviljelyyn. Valtion ja kuntien laitokset kuten koulut ja tutkimuslaitokset omistavat muutamia suurempia tiloja, mutta niiden osuus koko Suomen maataloudessa on vähäinen.

Maatiloista on 78 % yksityisten henkilöiden omistuksessa. Melkoinen osa tiloista kuuluu kuitenkin eläkeläisille ja perikunnille. Varsinaisia viljelijöiden omistamia aktiivisia tiloja on vain noin puolet tiloista. Tässäkin joukossa on ilmeisesti monta tilaa, jonka omistaja saa pääasiallisen toimeentulon muusta elinkeinosta kuin maataloudesta. Päätoimisten viljelijöiden hallussa on vain 42.3 % maatiloista. Osa-aikaviljelmien osuus oli puolestaan 18.6 % vuonna 1992.

Yksityisten henkilöiden omistamista maatiloista oli 17.6 % eläkeläisten hallussa vuonna 1992. Yksityiset henkilöt omistivat silloin 77.8 % kaikista tiloista, perikunnat ja perheyhtiöt 21.0 %, osakeyhtiöt ja osuuskunnat 0.5 % sekä valtio, kunnat ja seurakunnat 0.6 %. Perikuntien omistamien tilojen osuus on lievästi noussut. Niiden lukumäärällä on maatalouspoliittisia vaikutuksia. Ne ovat tuottavuudeltaan heikompia ja niiden olemassa olo hidastaa rakennekehitystä.

Vuoden 1992 maatilarekisterin mukaan yli yhden hehtaarin maatiloja oli kaikkiaan 197 627. Niiden keskimääräinen peltoala oli 13.1 ha. Tuotantotoimintaa harjoitti kuitenkin vain 121 300 tilaa, joiden keskimääräinen tilakoko oli 18.1 ha.

Pieniä tiloja jää jatkuvasti pois tuotannosta, mutta muutoin rakennekehitys on hidasta. Suurempien tilojen lukumäärä ei ole paljoakaan lisääntynyt. Tilojen yhdistyminen on ollut vähäistä. Tilakokoa voi käytännössä nostaa pellon vuokrauksella. Se onkin jatkuvasti kasvanut ja vuokratilaa oli vuonna 1992 yhteensä 368 400 ha eli 14 % peltoalasta. Vuokraus oli keskimäärin 8.8 ha.

Metsä on oleellinen osa suomalaista maa-

Taulukko 2. Tilojen jakaantuminen eri suuruusluokkiin ja keskimääräinen tilakoko (yli 1 ha tilat).

	1959		1980		1992		1992 ¹⁾	
	1000 ha	%	1000 ha	%	1000 ha	%	1000 ha	%
1-4.9	147.6	44.6	69.4	30.9	68.0	34.4	18.7	15.4
5-9.9	101.8	30.7	69.2	30.8	42.5	21.5	24.4	20.1
10-19.9	62.2	18.8	56.8	25.3	46.3	23.4	38.7	31.9
20-49.9	18.0	5.4	26.4	11.7	35.7	18.1	34.4	28.4
50-	1.6	0.5	2.9	1.3	5.2	2.6	5.1	4.2
Yht.	331.2		224.7		197.6		121.3	
Peltoala								
1000 ha	2 614.4		2 462.7		2 580.0		2 195.6	
Tilakoko ha	7.89		10.96		13.05		18.06	

¹⁾ Tuotantoa harjoittavat tilat.

Lähde: maatalouslaskenta 1959, maatilarekisteri vuodelta 1980 ja maatilatilastollinen vuosikirja 1992/93.

tilaa. Keskimääräisellä maatilalla on peltoa 13 ha ja metsää 49 ha. Alueellinen jakaantuma on kuitenkin vaihteleva. Yleisesti ottaen etelässä on enemmän peltoa mutta vastaavasti vähemmän metsää kuin pohjoisessa (taulukko 3).

Maataloustuotantomme on hyvin kotieläinvaltaista. Pinta-alasta käytetään suoraan kulutukseen meneviin kasvituotteisiin vain 15 %. Maidontuotannon osuus maatalouden kokonaistuotosta on noin 30 %, ja kun otetaan

Taulukko 3. Pelto- ja metsäalat ha/tila eri puolella Suomea vuonna 1980 ja 1992¹⁾.

	Peltoa ja puutarhaa		Kasvullista metsää	
	1980	1992	1980	1992
Uudenmaan lääni	18.2	20.2	28.2	30.4
Hämeen lääni	14.1	16.1	31.0	39.1
Kuopion lääni	9.4	11.4	37.2	45.3
Vaasan lääni	11.3	13.7	26.4	28.3
Oulun lääni	9.2	10.9	45.8	84.9
Lapin lääni	6.1	6.8	78.8	126.2
Koko maa	11.0	13.1	35.5	48.7

¹⁾ Tilasto muuttunut v. -92. Sisältää osan metsätiloista. Lähde: Maatilarekisteri 1980 ja vuoden 1992/93 maatilatilastollinen vuosikirja.

huomioon vielä nautanliha, nautakarjatalouden osuus nousee noin puoleen koko tuotannosta. Niinpä heinän, säilörehun ja laitumen osuus koko peltoalasta on noin kolmannes.

Tuotantorakenne on muuttunut ajan kuluessa siten, että maidon osuus on alentunut, mutta lihan osuus on kasvanut. Maatalouden erikoistuminen kiihtyi erityisesti 1960- ja 1970-luvuilla. Aikaisemmin lähes kaikilla tiloilla tuotettiin maitoa, mutta viime vuoden lokakuussa maidonlähettäjätiloja oli vain noin 34 400 (liitetaulukko 2). Noin puolet tiloista harjoittaa pelkästään kasvinviljelyä.

Suomen maatilat ovat hyvin koneistettuja. Tilalla on tavallisesti traktori ja tuotantosuuntaan kuuluvat muut koneet. Traktoreita on arviolta noin 234 000 ja leikkuupuimureita noin 49 000. Hehtaaria kohti laskettuna koneistus on varsin korkea. Lypsykone on lähes jokaisella maitotilalla.

3. Sivuelinkeinot

Metsätalouden lisäksi viljelijät harjoittavat varsinaisen maatalouden rinnalla monia muitakin elinkeinoja kuten puutarhataloutta, kalastusta, turkistarhausta ja maatilamatkailua. Seuraa-

vassa on annettu muutamia yleistietoja näistä elinkeinoista vuosilta 1991 ja 1992. Tilastoja ei ole vielä vuodelta 1993, ja muutoinkin tilastot ovat puutteellisia.

Tässä julkaisussa tarkastellaan varsinaista maataloutta, johon kuuluu ainoastaan avomaapuutarhatuotanto. *Kasvihuonetuotanto* on siis sen ulkopuolella. Sen tuotannon arvo oli vuonna 1991 noin 1.28 mrd. mk, josta vihannesten (pääasiassa kurkun, tomaatin ja salaatin) osuus oli noin 590 milj. mk ja kukkien osuus noin 690 milj. mk. Kasvihuonetuotantoa harjoittavia yrittäjiä oli noin 3 300 ja kasvihuoneala 475 ha. Keskimääräinen yrityskoko oli siis 1 442 neliometriä. Alalla työskentelee noin 13 000 työntekijää. Sen lisäksi tarvitaan kausityövoimaa noin 13 000 henkeä.

Kasvihuonetuotanto ei saa varsinaista valtion tukea. Tuontia säädellään kuitenkin tuontimaksuin ja -lisenssein. Kurkun, tomaatin ja salaatin hinta pysyi ennallaan tai hieman alentui 1980-luvulla, joten reaalisesti tuottajahinnat ovat alentuneet huomattavasti.

Maassamme oli vuonna 1991 noin 4 120 *ammattikalastajaa*, joista 1 350 oli päätoimisia ja 2 780 sivutoimisia. Noin 70 % näistä oli merialueiden kalastajia. Lukumäärä on ollut voimakkaassa laskussa. Kalastajat harjoittavat sivuammattinaan useimmiten maataloutta.

Kalansaaliin arvo oli vuonna 1991 arvion mukaan 175 milj. mk. Tämän lisäksi ruokakalaa (pääasiassa kirjolohta) kasvatettiin kalanviljelylaitoksissa noin 357 milj. mk:n arvosta vuonna 1990. Kirjolohti on ajoittain merkittävä vientituote. Vuoden 1990 tuotannosta, joka oli 18.3 milj. kg, vietiin noin 10 %. Vuonna 1991 tuotanto oli 17.9 milj. kg. Kalakannan parantamisen kannalta on merkittävää istutustuotanto, jonka arvo oli 100 milj. mk vuonna 1990. Vesistöjen hoito on ilmeisesti parantanut myös kalansaaliita. Moni maatila on järven rannalla, jolloin kotitarvekalastus on mahdollista.

Erityisen merkittävä maatalouden sivuelinkeino on *turkiseläinten kasvatusta*, jota tosin harjoitetaan myös omana ammattina. Vuosina 1991/92 maassamme oli 3 354 turkistarhaa, joista noin 60-70 % oli maatilojen yhteydessä.

Turkistuotannon arvo oli hieman yli miljardi markkaa vuonna 1988, ja kaikkine välillisine vaikutuksineen turkiselinkeino työllisti noin 25 000 henkeä vuodessa. Turkistuotanto on keskittynyt Pohjanmaalle, jossa tarhoista on noin kolme neljäsosaa. Tärkeimmät turkiseläimet ovat minkki, sini- ja hopeakettu, hilleri ja suomensupi.

Viime vuodet ovat kuitenkin olleet vaikeaa aikaa turkistaloudessa. Maailmanmarkkinahintojen romahtaminen on pakottanut monet tarhat lopettamaan tuotantonsa. Turkistarhauksen lama näyttää kuitenkin olevan nyt ohi. Niin minkin kuin ketun nahkojen hinnat nousivat jopa 50 % vuoden 1993 lopun huutokaupoissa.

Suomi on ollut johtava turkisten tuottajamaa maailmassa. Valtaosa tuotannosta menee vientiin. Viennin arvo oli vuonna 1988 noin 1 mrd. mk, mutta vuonna 1991 vain noin 590 milj. mk. Maassamme tuotettiin vuonna 1989 noin 57 % maailman ketunnahoista. Minkin osuus maamme turkistuotannon arvosta on noin 46 %, mutta markkinaosuutemme maailmanmarkkinoilla on alle 10 %.

Turkistarhausta tuetaan varsin vähän. Tarhaajat saavat tosin ostaa rehun (myös kotimaisen viljan) maailmanmarkkinahintaan. Muutoin ala joutuu sopeutumaan maailmanmarkkinoiden vaihteluihin, jotka ovat joskus voimakkaat. Jalostuksen avulla suomalaiset turkistuottajat ovat kuitenkin pyrkinet sopeutumaan kansainväliseen kilpailuun.

Poronhoito antaa toimeentulon noin 800 ruokakunnalle Lapissa. Sen lisäksi se on merkittävä sivuammatti noin 1 500 taloudelle. Poronomistajia oli poronhoitovuonna 1991/92 noin 7 320. Poroja oli vuoden 1991/92 poroerotuksissa 410 000, joista teurastettiin 169 000. Lihantuotanto oli 4.2 milj. kg, ja sen arvo noin 97 milj. mk. Poronliha on kulutettu pääasiassa kotimaassa. Vientiä ei ollut juuri lainkaan.

Vuonna 1992 maassamme oli 48 000 hevosta, joista maatiloilla noin 40 %. Hevosten lukumäärä on kasvanut aivan viime vuosina, vaikka niitä ei juuri enää käytetäkään maataloudessa. *Hevostaloutta* harjoitetaan maassamme noin 6 000 maatilalla, joista päätuotantosuuntana se

on 550 tilalla. Hevosia käytetään ennen muuta ratsastukseen ja raviurheiluun. Maatiloilla hevostalous työllistää päätoimisesti noin 1 300 - 1 400 henkilöä sekä osa-aikaisesti hieman yli 5 000 henkilöä. Hevostalouden tuotannon arvoksi maatiloilla arvioidaan noin 230 milj. mk ja hevosten viennin arvo oli 8.4 milj. mk vuonna 1990.

Mehiläisten hoito antaa lisäansioita noin 5 000 mehiläishoitajalle. Vuonna 1992 hunajaa tuotettiin 1.7 milj. kg eli noin 48 milj. mk:n edestä.

Luonnonmarjojen (lakan, mustikan ja puolukan) keruu on merkittävä tulolähde ennen muuta Pohjois-Suomen asukkaille.

Poimintatulot olivat vuonna 1990 noin 52.1 milj. mk. Sen lisäksi tulee kotitalouksien käyttämien marjojen arvo. Sienien poimintatu-

lot olivat vuonna 1990 noin 6.8 milj. mk. Marjoja poimittiin myyntiin vuonna 1991 noin 10 milj. kiloa ja sieniä 0.5 milj. kiloa.

Maatilamatkailu on myös merkittävä maatalouden sivuelinkeino. Maatila- ja mökkimatkailupalveluja tarjoaa noin 5 000 yrittäjää, joista noin puolet on maatalousyrittäjiä. Toimintaan kuuluu lisäksi pito- yms. ravintolapalveluja. Maatilamatkailu on laajentunut vuosittain ja kaikkien loma- ja matkailupalvelujen tuotoksi arvioidaan hieman yli 60 milj. mk. Tilastointi on alan heterogeenisuuden vuoksi vaikeaa.

Maataloutta lähellä olevien sivuelinkeinojen lisäksi viljelijät voivat harjoittaa muitakin elinkeinoja, joita julkinen valta on tukenut avustuksin ja lainoin. Niitä ovat olleet pienet teollisuusyritykset ja työliikkeet.

II TUOTANTO, HINNAT JA MAATALOUSTULO

4. Kasvinviljelytuotanto

4.1. Sääolot

Lauhan talven jälkeen lumi sulii aikaisin, varsinkin Etelä-Suomessa. Kevätkylvöt voitiin tehdä hyvissä oloissa noin viikon etuajassa kauniin ja aurinkoisen sään vallitessa. Kasvukausi alkoi lupaavissa merkeissä. Kevään edistyessä tilanne muuttui. Toukokuu oli lämmin mutta samanaikaisesti hyvin kuiva. Sää viileni kesäkuussa, mikä yhdessä kuivuuden kanssa hidasti kasvustojen edistymistä.

Lämpötilat olivat toukokuussa selvästi keskiarvoja korkeampia, mutta sen jälkeen ne jäivät alle normaalin varsinkin loppukesästä. Lämpösumma oli koko kasvukauden osalta Etelä-Suomessa hieman alle normaalin ja Itä- ja Pohjois-Suomessa noin 10 % pitkäaikaista keskiarvoa alempi. Alkukesästä oli monin paikoin hallaa, mutta vahingot jäivät pieniksi.

Sateet olivat hyvin epäedullisia kasvien kehittymistä ajatellen. Kevät ja alkukesä olivat lähes koko maassa hyvin kuivia, mutta loppukesästä satoi runsaasti. Koko kesän sademäärä oli keskimäärin normaali, mutta sen jakautuma oli epätasainen.

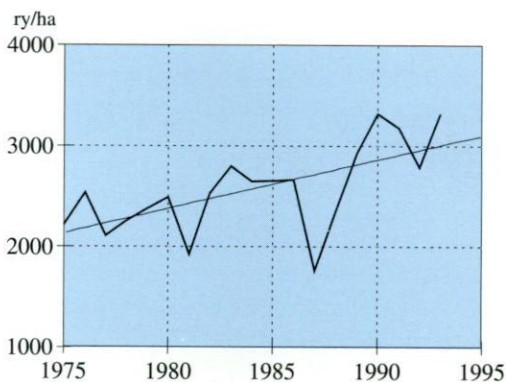
Sääolot näyttivät siis epäedullisilta kasvua ajatellen. Todellisuudessa kesäkuun viileys edisti viljojen orastumista, eikä toukokuun kuivuudesta lopultakaan ollut suurempaa haittaa. Viljasato olikin määrältään normaalia suurempi. Alueelliset erot eivät olleet niin suuria kuin edellisenä vuonna. Laitumien, heinä ja säilörehun kasvu oli alkukesällä hidasta. Heinäkuussa alkaneet sateet paransivat tilannetta jossain määrin.

Syyskylvöt voitiin tehdä tyydyttävissä oloissa. Ylituotannon takia ruista kylvettiin vain 8 100 ha, mikä on paljon vähemmän kuin mitä kulutus edellyttää (noin 50 000 ha). Varastoissa on vielä runsaasti ruista tulevia vuosia varten. Syysvehnää kylvettiin 12 800 ha eli 30 % vähemmän kuin syksyllä 1992.

4.2. Pinta-alat ja sadot

Pellonraivauksen takia peltoala kasvoi noin 60 000 ha 1980-luvun lopulla. Vuodesta 1989 alkaen kokonaispeltoala on jälleen alentunut ja se oli 2.50 milj. ha vuonna 1993.

Viljelty peltoala väheni voimakkaasti vuosina 1989-92 kesannoinnin takia. Vuonna 1993

Kuvio 2. Kokonaissato ilman olkia vuosina 1975-1993, ry/ha.

tapahtui pieni poikkeama tähän kehitykseen. Palkkiokesantoa oli yhteensä 450 000 ha, mikä oli noin 50 000 ha vähemmän kuin edellisenä vuonna. Muu kesanto kasvoi kuitenkin 23 000 ha, joten viljelyala kasvoi edellisvuodesta noin 30 000 ha ja oli 1.75 milj. ha laidun mukaan lukien.

Vilja-alassa ei tapahtunut oleellista muutosta. Leipäviljan alat kasvoivat hieman, mutta vastaavasti ohran viljelyala putosi. Tilastojen

mukaan heinä- ja säilörehualat kasvoivat yhteensä noin 20 000 ha. Sokerijuurikkaan ja öljykasvien alat pysyivät lähes ennallaan. Niiden tuotanto perustuu viljelysopimuksiin, mikä estää vuotuiset pinta-alojen vaihtelut. Perunan viljelyala on myös vakiintunut nykyiselle tasolle.

Viljojen hehtaarisadot olivat hyvät. Kevätvehnän hehtaarisato oli 3 660 kg eli noin 15 % yli trendisadon. Se on kaikkien aikojen korkein

Taulukko 4. Tärkeimpien viljelykasvien korjatut pinta-alat ja sadot vuosina 1992 ja 1993 ¹⁾.

	Ala 1000 ha	1992 Sato 100 kg/ha	yht. milj. kg	Ala 1000 ha	1993 Sato 100 kg/ha	yht. milj. kg
Syysvehnä	12.3	28.6	35	18.1	34.3	62
Kevätvehnä	75.6	23.4	177	80.9	36.6	296
Ruis	10.6	25.0	27	22.7	27.7	63
Ohra	472.9	28.1	1331	457.7	36.7	1679
Kaura	330.7	30.2	998	330.6	36.4	1202
Peruna	34.9	192.9	673	36.4	213.5	777
Sokerijuurikas	32.4	323.8	1049	32.9	302.7	996
Heinä	219.7	35.2	774	228.9	40.1	918
Tuorerehu	37.6	158.0	594	37.9	178.4	676
Säilörehu	267.8	171.4	4589	280.2	190.5	5337
Öljykasvit	72.5	18.3	133	69.4	18.4	127
Muut kasvit	62.5			56.6		
Yhteensä	1629.5	2786 ²⁾	4475 ³⁾	1652.3	3316 ²⁾	5403 ³⁾
Laidun	128.5			131.7		
Palkkiokesanto	508.9			450.4		
Muu kesanto	19.6			43.3		
Muu peltoala	226.5			225.8		
Peltoala yht.	2513.0			2503.5		

¹⁾ Vuonna 1990 suoritettiin yleinen maatalouslaskenta. Sen seurauksena tilastot ovat muuttuneet jonkin verran. Kokonaispeltoala on suurempi kuin otantaan perustunut ala. Aikaisempi vuoden 1990 luku oli 2.436 milj. ha ja maatalouslaskennan mukainen luku on 2.544 milj. ha. Tämä on otettava huomioon tehtäessä vertailuja 1980-luvun tilastoihin.

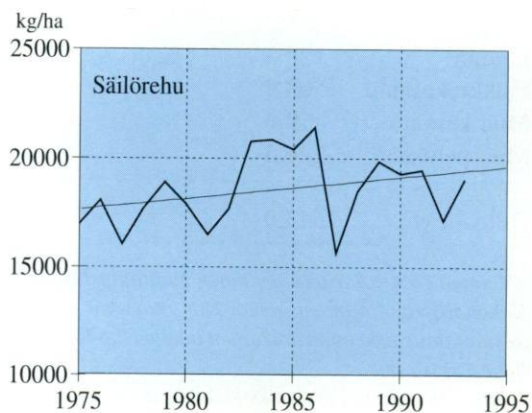
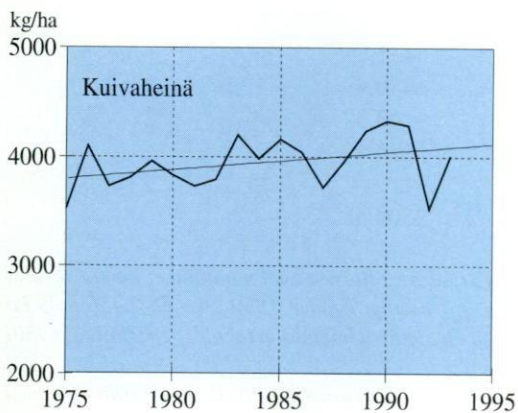
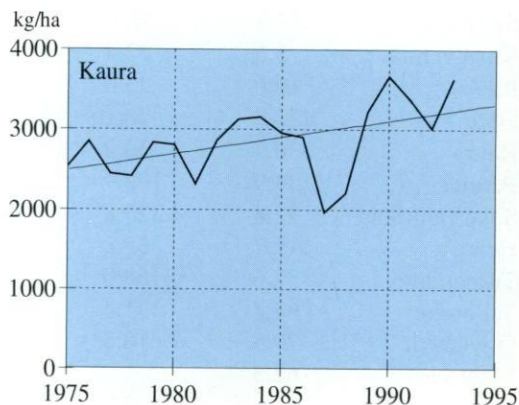
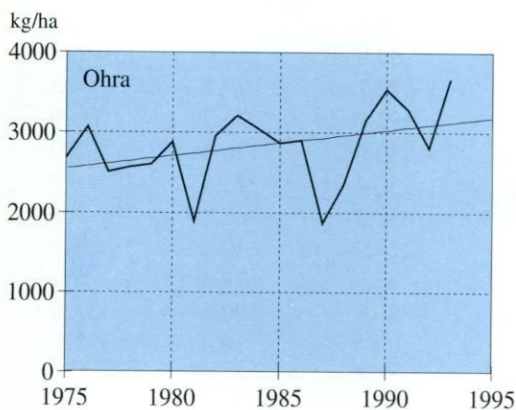
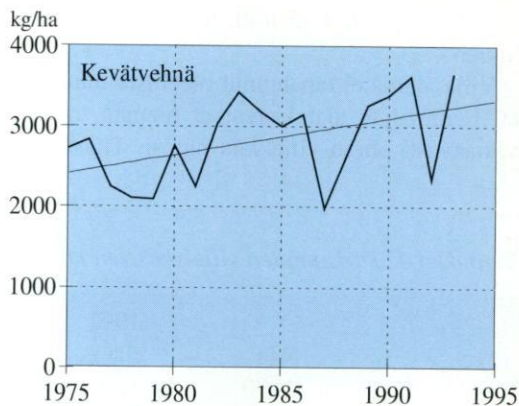
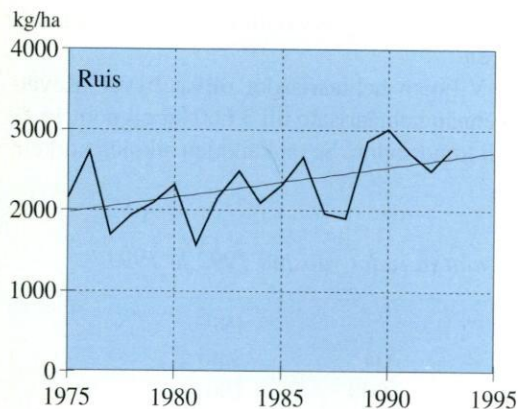
²⁾ ry/ha ilman olkia. Rehuyksikkönormit muuttuivat vuoden 1990 alusta viljojen osalta. Keskimääräinen nousu oli noin 2 %.

³⁾ milj.ry. ilman olkia

hehtaarisato. Syysvehnän sato jäi hieman pienemmäksi kuin kevätvehnän, mutta senkin sato oli huomattavasti suurempi kuin pitkäaikainen keskiarvo. Leipäviljan sato oli määrältään sel-

västi suurempi kuin edellisvuonna viljelyalan ja hehtaarisadon kasvun takia.

Rehuviljan satotaso oli myös hyvä. Ohran hehtaarisato oli 3 670 kg ja kauran hehtaarisato

Kuvio 3. Tärkeimpien kasvien hehtaarisadot vuosina 1975-93.

3640 kg. Molemmat ovat 400-500 kg suuremmat kuin pitkän ajan trendiarvot. Rehuviljaa saatiin 24 % enemmän kuin edellisvuonna. Rehuviljaa tuotettiin noin 800 milj. kg yli oman tarpeen. Laajamittainen kesannointi ei vielä estä ylijäämien syntymistä. Tosin on todettava, että tämän vuoden satotaso oli normaalia suurempi.

Perunan hehtaarisato oli edellisvuotta korkeampi, joten tarjonta ylittää jossain määrin kotimaisen kysynnän. Sokerijuurikkaan hehtaarisato oli normaali ja määrältään edellisvuoden suurin. Öljykasvien satotaso oli korkeampi kuin koskaan aikaisemmin.

Rehuyksikköinä mitattuna sato oli 3316 ry/ha, mikä on selvästi trendiarvoa suurempi. Kokonaissato, 5403 milj. ry, oli noin 21 % suurempi kuin edellisvuonna, mutta vertailukohtana onkin katovuosi 1992.

5. Kotieläintuotanto

Kotieläintuotanto aleni edelleen vuonna 1993. Ainoastaan kananmunien tuotanto lisääntyi hieman. Vaikka aktiivisia tuotannonrajoitustoimia ei ollutkaan, edellisvuoden supistamistoimet tuntuivat vielä vuonna 1993. Niiden seurauksena naudanlihan tuotanto aleni. Siipikarjanlihan tuotanto laski hieman.

Maidontuotanto aleni noin 10 milj. litraa. Uusia tuotannon vähentämispimuksia ei tehty vuonna 1993 ja niinpä tuotanto pysyikin alkuvuodesta edellisvuoden tasolla. Syksyllä 1993 tuotanto kääntyi kuitenkin laskuun lehmiin teurastusten takia, vaikka hyvä rehusato olisikin edellyttänyt karjakannan säilyttämistä. Kyseessä lienee kuitenkin normaali tuotannosta luopuminen. Erityisesti pienten karjojen pitäjät ovat luopuneet tuotannosta, kuten on ollut tarkoituskin.

Maidontuotannon väheneminen on vaikuttanut voimakkaasti meijeriteollisuuteen. Raaka-aineen saanti on vaikeutunut. Kulutusmaidon kysyntä on tyydytettävä ensimmäiseksi, mikä merkitsee juuston ja maitojauheen tuotannon voimakasta vähentämistä. Positiiviset vaiku-

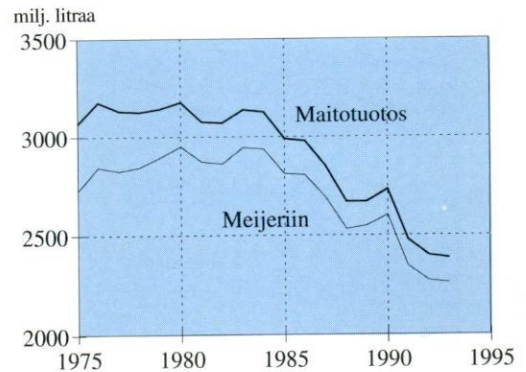
tukset näkyvät vientituen alenemisena.

Maidontuotanto ylittää vielä selvästi kotimaisen kysynnän. Kulutus on pysynyt lähes ennallaan ja niin omavaraisuusaste oli vuonna 1993 nesteen mukaan laskettuna noin 110 %. Rasvaomavaraisuus on sitä suurempi.

Naudanlihantuotanto oli vuonna 1993 noin 106 milj. kg eli 9 % vähemmän kuin vuonna 1992. Syynä on lypsylehmäkannan pieneeminen, minkä seurauksena teuraseläinten määrä vähenee. Teuraspainojen nousu on pitänyt yllä tuotannon kasvua, mutta siinäkin on tulossa katto vastaan. Tuotanto tulee väheneämään tulevaisuudessa teuraseläinten lukumäärän pienentyessä. Vuoden 1994 ennuste on 104 milj. kg.

Tällä hetkellä on naudanlihan ylitarjonta vielä runsasta, sillä kulutus on laskenut. On kuitenkin oletettavissa, että naudanlihasta tulee niukkuutta tuotannon alentuessa vielä huomattavasti.

Sianlihantuotanto aleni vuonna 1993 noin 5 %. Tuotantoa on rajoittanut vientimaksulaki, joka pakottaa teuraspainot alle 76 kilon. Mikäli teuraspaino on korkeampi, siitä joutuu maksamaan markkinointimaksua, joka on 100 p/kg koko ruhon osalta. Teuraspainot ovat pudonneet 73-74 kiloon niiden oltua vuonna 1989 vajaa 80 kiloa. Tuotannon arvioidaan säilyvän

Kuvio 4. Maidontuotanto ja meijereiden vastaanottama maitomäärä vuosina 1975-93.

Taulukko 5. Kotieläintuotanto vuosina 1988-1993¹⁾.

		1988	1989	1990	1991	1992	1993 ^e
Maito	milj. l	2668	2668	2730	2477	2399	2374
Meijerimaito	"	2531	2547	2600	2345	2274	2264
Naudanliha,	milj. kg	111	107	118	122	117	106
Sianliha	"	169	174	187	177	176	168
Kananmunat	"	77	76	76	67	67	70
Siipikarjanliha	"	28	30	33	37	36	35
Muu liha	"	4	4	4	5	5	5

¹⁾ Lihan kuumapainovähennys poistettiin maaliskuun alusta 1990. Sen takia tuotantomäärät ovat 3 % aikaisempia suuremmat. Hintoja alennettiin vastaavasti 3 %.

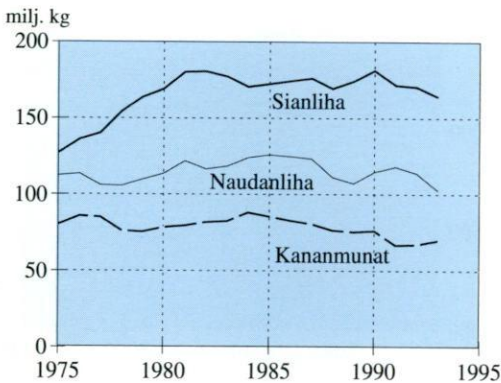
ennallaan tai alenevan hieman vuonna 1994.

Kananmunantuotanto kasvoi vuonna 1993 noin 3 milj. kg eli 70 milj. kiloon. Tuotannon rajoittamistoimia ei ollut käytössä, ja aikaisempia sopimuksia purkautui, mikä selittää tuotannon kasvun. Haudonnat ovat lisääntyneet, joten tuotannon kasvuun on paineita. Vuonna 1994 tuotannon ennustetaan kasvavan hieman. Kananmunien omavaraisuusaste on edelleen suhteellisen korkea, 123 % vuonna 1993.

Siipikarjanlihan kulutus on kasvanut melko tasaisesti jo pitemmän aikaa. Kuluttajat ovat suosineet broileria ja hinnat ovat olleet kilpailukykyisiä muuhun lihaan verrattuna. Kulutuk-

sen ja siten myös tuotannon on ennustettu kasvavan vielä lähivuosina, mutta se vaatii taloudellisen tilanteen korjaantumista.

Muun lihan (lampaan, hevosen ja poron lihan) tuotanto ja kulutus on pientä Suomessa. Lampaanlihan tuotantoa on yritetty elvyttää monin keinoin, mutta tulokset ovat jääneet toistaiseksi laihoiksi. Maahamme tuodaan hieman lampaanlihaa, joten tuotannon lisäämiseen olisi jossain määrin mahdollisuuksia. Lampaanlihan tuottajahinta on kuitenkin jäänyt alle tavoitehinnan. Poronlihan tuotanto on noin 4 milj. kg vuodessa. Riistaan lukeutuvan hirvenlihan määrä on vuosittain noin 6-7 milj. kg.

Kuvio 5. Naudan- ja sianlihan sekä kananmunien tuotanto vuosina 1975-93.

6. Kulutus

Taloudellinen lama on vaikuttanut kulutukseen. Käytettävissä olevat tulot ovat reaalisesti laskeneet ja toisaalta säästämisaste on noussut velkojen maksamisen takia. Kulutukseen on tämän takia käytetty rahaa huomattavasti aikaisempaa vähemmän. Tämä tuntuu myös elintarvikkeiden kulutuksessa.

Elintarvikkeiden hinnat ovat pysyneet melko vakaina parina viime vuonna. Virallinen kuluttajahintaindeksi osoittaa elintarvikkeiden hintojen alentuneen noin puoli prosenttia vuoden 1993 aikana. Syynä on sekä tuottajahintojen

alentuminen että kaupan marginaalien pieneneminen. Tarjoukset ovat yleistyneet vähittäiskaupoissa.

Maitotuotteiden kokonaiskulutus aleni hieman vuonna 1993. Varsinaisen maidon kulutus jatkoi lievää laskuaan. Erityisesti kulutusmaidon, jonka rasvapitoisuus on 3.9 %, kulutus putosi huomattavasti. Sen sijaan rasvattoman ja ykkösmaidon kulutus kasvoi hieman. Muiden nestemäisten maitotuotteiden kulutus pysyi suurin piirtein ennallaan.

Meijerivoin kulutus laski hieman, mutta erilaisissa seoksissa kulutetun voin kulutus kasvoi vastaavasti. Taulukossa 6 esitetty kulutusluku 5.7 kg/henki sisältää vain varsinaisen voin kulutuksen.

Kevytlevitteiden kulutus on yhteensä noin 3 kg/henki. Niiden kulutus on saavuttanut jo melko pysyvän tason, eikä kulutuksessa ole enää tapahtunut suuria muutoksia. Näin ollen voin kokonaiskulutuksen voisi olettaa asettuvan nykyiselle tasolle.

Juuston kulutus on kasvanut jatkuvasti vuodesta toiseen, mutta vuonna 1993 tämä kasvu katkesi ilmeisesti laman takia. Henkeä kohti laskettu kulutus on 13 kiloa, mikä on sama kuin monissa Euroopan maissa.

Sianlihan kulutus vakiintui 32-33 kilon paik-

Taulukko 6. Maitotuotteiden ja margariinin kulutus henkeä kohti vuosina 1985-93.

	Maito- nesteet litraa	Voi kg	Juusto kg	Marga- riini kg	Voi- ¹⁾ seokset kg
1985	243.2	10.9	9.6	7.1	1.7
1986	235.7	8.8	10.3	7.2	1.7
1987	232.8	8.2	11.5	7.1	2.2
1988	228.9	7.0	11.7	7.3	2.1
1989	224.7	6.5	12.5	8.0	2.1
1990	222.9	5.5	12.7	7.6	2.2
1991	215.7	6.2	12.8	7.9	2.6
1992	214.7	5.8	13.1	8.5	2.8
1993 ^e	214.5	5.7	13.0	8.6	2.9

¹⁾ voi-kasviöljyseokset

Lähde: MTTL:n ravintotaseet, ETT

Taulukko 7. Lihan ja kananmunien kulutus vuosina 1985-93, kg/capita¹⁾.

	Naudan- liha	Sian- liha	Siipi- karjan- liha	Kanan- munat
1985	21.3	32.0	4.2	11.1
1986	21.1	32.7	4.5	11.7
1987	20.9	32.6	5.2	11.8
1988	20.8	32.7	5.6	11.6
1989	20.4	31.6	6.2	11.1
1990	21.6	33.0	6.5	11.1
1991	21.3	32.9	7.2	10.7
1992	19.7	32.4	7.4	10.9
1993 ^e	18.8	30.5	7.2	10.9

¹⁾ Lihan kulutusluvut ovat vuodesta 1990 alkaen noin 3% aikaisempia lukuja korkeammat kuumapainovähennyksen jäätyä pois punnituksessa.

keille henkeä kohti 1980-luvun loppupuolella. Tulotason alentuminen pudotti kuitenkin sianlihan kulutusta noin 1.5 % vuonna 1992 ja noin 4 % vuonna 1993. Kulutuksen ennustetaan alenevan vielä hieman vuonna 1994. Aikaisemmin kulutuksen ennustettiin nousevan jopa 37 kiloon, mutta näin ei ole käynyt.

Naudanlihan kulutus alenee myös voimakkaasti. Vuonna 1992 kulutuksen lasku oli 7.5 % ja vuonna 1993 noin 4 %. Naudanlihan kulutus on ollut lievässä laskussa monen vuoden ajan. Syynä tähän lienee hintasuhteiden muuttuminen sian- ja siipikarjanlihan eduksi, mutta parina viime vuonna suurin syy lienee ollut laman aiheuttama ostovoiman väheneminen.

Siipikarjan lihan kulutus on kasvanut jo pitkemmän ajan muiden lihojen kustannuksella. Varastojen muutokset sekoittavat hieman kulutuslukujen laskemista. Todennäköistä on, että kulutuksen kasvu on edelleen jatkuvaa joskin hidasta. Viime vuonna kulutus kuitenkin aleni noin 2 %.

Kananmunien kulutus vakiintui nykyiselle tasolle noin 11 kg/henki vuonna 1989 tehtyään pienen nousun sitä ennen hintojen pudottua kaksihintajärjestelmän takia. Kulutustottumukset ovat kananmunien osalta varsin vakaat,

joten kulutuksessa ei ole odotettavissa muutoksia.

Lihan ja kananmunien kulutus on Suomessa kansainvälisesti vertailtuna varsin matala. Näin on asianlaita myös Ruotsissa. Kulutustottumukset on muotoutuneet tällaisiksi aikojen kuluessa, eivätkä ne muutu kovin nopeasti. Lihan sijasta suomalaiset syövät kalaa ja juovat maitoa. Näin eläinvalkuaisen osuus kulutuksessa on kuitenkin samaa tasoa kuin yleensä teollistuneissa maissa. Energiana mitattuna kulutuksemme (2 800 kcal tai 11.7 MJ) on kansainvälisesti verrattuna matala.

7. Ulkomaankauppa

Koska Suomen maatalouden tavoitteena on omavaraisuus ja koska maa on suljettu ulkomaiselta kilpailulta, viennin ja tuonnin tehtävä on pääasiassa tasoittaa kysynnän ja tarjonnan vaihteluja. Niinpä ulkomaankaupan tehtävänä on viedä maasta ylituotanto, jotta kotimainen hintataso voidaan säilyttää asetetulla tasolla. Peruselintarvikkeita tuodaan vähän. Ainoastaan viljaa joudutaan tuomaan suuremmissa määrin silloin, kun viljasato jää pieneksi sää-

olojen takia. Näin kävi mm. vuosina 1987 ja 1988.

Hedelmiä ja vihanneksia tuodaan kysynnän mukaan, koska kotimainen tuotanto on vähäistä. Kahvi on eräs merkittävimmistä vapaista tuontiartikkeleista. Eräiden trooppisten tuotteiden ulkomaankauppa on myös suhteellisen vapaata. Markkamääräisesti tuonti on suurempaa kuin vienti (taulukko 8), vaikka ylituotantoa pidetäänkin maatalouden suurimpana ongelmana.

Maataloustuotannon aleneminen on pudottanut jossain määrin maataloustuotteiden vientiä. Maidontuotannon väheneminen on merkinnyt erityisesti maitojauheiden tuotannon supistamista ja vienti on lähes kokonaan loppunut parissa vuodessa (taulukko 9). Myös voin vienti on pienentynyt jossain määrin, mutta koska voin kulutus laskee, vienti on ollut vielä varsin merkittävää. Juuston vienti on jatkunut melko tasaisena erilaisten sopimusten ansiosta. Juuston vientiä haluttaisiin jatkaa entisessä määrin, sillä juustoillamme on hyvä maine maailmalla. Raaka-aineen vähentyminen pakottaa supistamaan juuston tuotantoa, ja siten on odotettavissa, että juuston vienti pienenee tulevaisuudessa. Maahamme tuodaan pari miljoonaa ki-

Taulukko 8. Maataloustuotteiden vienti ja tuonti vuosina 1983-92, milj. mk.

	Vienti Yht.	Tuonti Yht.	Kahvi	Hedelmät	Juomat ja tupakka
1983	2673.4	4888.2	1065.7	752.2	332.7
1984	2994.1	5226.5	1360.5	775.1	342.3
1985	2876.2	5388.9	1125.5	814.0	358.9
1986	2256.3	5713.2	1376.9	855.2	405.0
1987	2074.7	5798.1	990.9	978.7	401.7
1988	1815.8	5705.2	787.6	915.4	372.6
1989	2098.5	6111.3	825.5	942.1	494.3
1990	2508.7	5613.9	562.5	963.3	537.8
1991	2375.1	5794.5	562.1	1016.4	561.4
1992	2796.1	6488.4	526.2	1132.7	613.9

Lähde: Suomen virallinen tilasto IA. Ulkomaankauppa.

Taulukko 9. Eräiden maataloustuotteiden vienti vuosina 1983-93, milj. kg.

	Voi	Juusto	Maito- jauhe	Sian- liha	Naudan- liha	Kanan- munat	Vilja
1983	26.6	32.3	37.5	26.6	16.7	32.2	-
1984	20.0	37.0	41.2	20.8	19.2	35.4	811.3
1985	18.6	37.0	40.1	17.8	21.5	32.9	561.0
1986	14.9	34.5	33.9	10.2	21.3	25.1	664.3
1987	21.3	34.4	31.7	17.3	22.0	21.6	294.9
1988	19.2	32.5	18.4	9.2	10.5	18.6	25.0
1989	20.3	26.3	8.0	14.0	5.5	19.1	334.8
1990	35.9	28.9	25.9	22.7	10.0	20.4	513.6
1991	22.7	27.8	16.5	14.5	18.5	12.9	1113.8
1992	17.3	24.9	7.8	13.4	16.2	11.9	717.8
1993 ^e	17	25	3	14	14	15	746

Lähde: Kauppa- ja teollisuusministeriön tilastot.

loa juustoa EU:n kanssa tehdyn sopimuksen mukaan ja tuonti Ruotsista on myös alkanut.

Lihan vienti vaihtelee ylituotantotilanteen mukaan. Sianlihan vienti on vakiintunut noin 14 milj. tasolle, jolla se pysynee myös vuonna 1994. Naudanlihan vienti oli vuonna 1993 noin 14 milj. kiloa. Lihan vientiä on haluttu vähentää tuotantoa leikkaamalla, mutta kulutus on vastaavasti vähentynyt, eikä ylituotannosta ole siten päästy eroon. Muutamana edellisenä vuonna maahamme on tuotu naudanlihaa ravintoloiden vaatimuksesta. Suomi on tehnyt erityissopimuksen lihan tuonnista alennetuin tuontimaksuin Ruotsista.

Kananmunien vienti on pysynyt parina viime vuonna ennallaan, mutta se kasvoi hieman viime vuonna tuotannon kasvun takia. Tilanne säilyi ennallaan vuonna 1993.

Viljan vienti on rasittanut hyvin voimakkaasti niin julkisen vallan kuin viljelijöidenkin taloutta viime vuosina. Vuonna 1993 viljan vienti oli 746 milj. kg. Lisäksi kotimaassa käytettiin vuonna 1993 viljaa muihin tarkoituksiin 286 milj. kg. Mallasohran osuus siitä oli 65 milj. kg ja turkiseläinten rehun osuus 44 milj. kg.

EFTA:n ja EU:n välinen ETA-sopimus tuli voimaan vasta vuoden 1994 alussa. Sopimus koskettaa vain osittain maataloustuotteita.

Jalostettujen elintarvikkeiden tuonti lisääntyy kuitenkin sen myötä hieman. Onkin arvioitu, että ulkomaankaupan vapautuminen tuntuu erityisesti jalostettujen elintarvikkeiden tuonnin lisääntymisenä. Perustuotanto näyttää ainakin toistaiseksi jäävän vielä varsin suojatuksi. Suomen maatalouden olisi hyvin vaikea sopeutua vapaaseen kilpailuun maailmanmarkkinoilla, sillä kustannustasomme on liian korkea verrattuna monien maatalousmaiden kustannustasoon.

8. Hintaratkaisut

Maataloustuotteiden tuottajahinnoista päätetään kaksi kertaa vuodessa käytävissä maataloustuloneuvotteluissa. Lain mukaan neuvottelut käydään valtion ja maataloustuottajien järjestöjen kesken. Näitä järjestöjä ovat suomen- ja ruotsinkieliset maataloustuottajain keskusjärjestöt.

Neuvotteluissa on kaksi vaihetta. Ensimmäisessä vaiheessa korvataan viljelijöille tuotantopanosten hintojen noususta aiheutunut kustannusten nousu. Sitä varten on asetettu maatalouden hintaneuvottelukunta, johon kuuluu valtion, tuottajain, palkansaaja- ja kuluttajajärjestöjen sekä elintarviketeollisuuden edustajia.

Hintaneuvottelukunta laatii maatalouden tuottoa ja kustannuksia koskevan kokonaislaskelman kolmen viimeisen kalenterivuoden määrien keskiarvojen perusteella (ks. tarkemmin luvussa 8.1. oleva laskelma). Hintoina käytetään edellisen ratkaisun ja tarkasteluhetken hintoja. Kustannusten nousu kompensoidaan lain mukaan kokonaan viljelijöille nostamalla ns. tavoitehintoja ja hintapoliittista tukea niin, että kokonaistuoton lisäys vastaa kustannusten nousua.

Hintaneuvottelukunta päättää, miten kokonaislaskelma laaditaan. Käytännössä siihen ovat kuuluneet (eräin poikkeuksin) samat tuotteet ja tuotantopanokset kuin Maatalouden taloudellisen tutkimuslaitoksen kokonaislaskelmaan. Määrät ovat kuitenkin kolmen edellisen kalenterivuoden keskiarvoja ja hinnat tammi- ja heinäkuun hintoja (eräin poikkeuksin). Siten hintaneuvottelukunnan laskelman tuotto ja kustannukset eivät vastaa minkään vuoden todellisia lukuja.

Tavoitehinnat asetetaan maidolle, sian-, nautan- ja lampaanlihalle, kananmunille, rukiille, vehnälle, rehuohralle ja rehuauralle. Muiden tuotteiden tuottajahinnat saavat muodostua vapaasti, mutta niiden hintamuutokset otetaan huomioon kokonaislaskelmassa. Tavoitehintojen tulisi toteutua täydellisesti. Kevään ratkaisun yhteydessä tehdäänkin laskelma, josta käy ilmi tavoitehintojen alitus tai ylitys tuotteittain ja kokonaisuutena. Vuoden 1991 osalta alitus tuli hyvittää tai ylitys vähentää siltä osin kuin se poikkesi enemmän kuin yhden prosentin. Edellisen lain yhteydessä poikkeama otettiin huomioon kokonaan, mutta vuosina 1992 ja 1993 raja oli 2 %. Seuraavana vuonna tämä korjaus palautetaan takaisin hintoihin. Jälkikäteen maksettavat jälkitilitkin otetaan huomioon hintaratkaisussa, joten sitä kautta viljelijät eivät voi saada lisää hintaa.

Toisessa vaiheessa neuvotellaan maataloustulon korottamisesta. Maataloustulo on korvausta viljelijöiden omalle työpanokselle ja omalle pääomalle (velkojen korot otetaan huomioon kustannuslaskelmassa). Aikaisemmissa laeissa oli maataloustulon korottaminen sidottu yleisen ansiotason kehitykseen tai maaseudun

palkansaajien tulokehitykseen. Nykyisin ei ole olemassa mitään sidonnaisuutta, vaan neuvottelijat voivat itse päättää tulokorotuksesta. Käytännössä on kuitenkin seurattu yleisiä työmarkkinaratkaisuja siten, että maataloutta on käsitelty eräänlaisena matalapalkka-alana ja ratkaisu on tehty samankaltaisena kuin muilla kansantalouden sektoreilla. Korotus on pyritty tekemään työtuntia kohti, minkä jälkeen se on arvioitu koko maatalouden osalle maatalouden kokonaistyöpanoksen perusteella. Koska ratkaisu on aina neuvottelutulos, ei sitä voida koskaan pukea mihinkään selvään kaavaan.

Hintaneuvotteluissa päätetään aluksi keskimääräisestä hintojen korotuksesta. Sen jälkeen korotus siirretään eri tavoitehintatuotteille, missä yhteydessä voidaan käyttää hintapoliittikkaa tuotantopoliittikan välineenä muuttamalla hintasuhteita. Käytännössä onkin todettavissa useita tapauksia, jolloin jonkin tuotteen hintaa on nostettu voimakkaasti (esim. vehnän ja rukiin hintaa) tuotannon elvyttämiseksi.

Hintatason ylläpitäminen

Jotta maksettu tuottajahinta olisi sama kuin tavoitehintaa tai mahdollisimman lähellä sitä, valtiolta puuttuu monella tavoin hinnanmuodostukseen. Vuoteen 1988 saakka elinkeinohallitus vahvisti maito- ja viljatuotteiden ylimmät vähittäismyyntihinnat. Niitä määrättäessä otettiin huomioon keräily-, jalostus- ja kaupan kustannuksissa tapahtuneet muutokset niin, että tuottajille voitiin maksaa tavoitehinnan mukaista hintaa. Myös eräiden lihajalosteiden hinnat ovat olleet säädeltyjä. Vuoden 1988 loka-kuun alussa luovuttiin kaikesta hintasäännöstelystä ja siitä lähtien myös yllä mainittujen tuotteiden vähittäishinnan muodostus on ollut vapaa.

Lihan ja kananmunien hinnanmuodostus on ollut aina vapaata. Valtiovalta säätelee kuitenkin tarjontaa myöntämällä vienti- ja/tai tuontilupia. Mikäli tuottajahinta alenee liikaa, vienti sallitaan, jolloin tarjonta pienenee ja hinta nousee. Liian korkeaa tuottajahintaa voidaan alentaa tuonnin avulla.

Hintapoliittikkaan kuuluu oleellisesti vienti-

tuki. Jottei tuottajahinta putoaisi alle tavoitehinnan, tavoitehinnan ja vientihinnan välinen ero korvataan maataloudelle, käytännössä vientiliikkeitä, jotka ovat pääasiassa osuustoimintaliikkeitä ja siis viljelijöiden omistuksessa. Tuontitilanteessa peritään vastaavasti tuontimaksua, millä nostetaan maailmanmarkkinahinta kotimaiselle hintatasolle. Viljan, sokerin ja öljysiementen tuonin yhteydessä puhutaan kaksihintajärjestelmästä, jolla tarkoitetaan korkeamman kotimaisen ja alemman maailmanmarkkinahinnan välisen eron tasamista.

Seuraavassa on havainnollistettu hintaratkaisua käymällä yksityiskohtaisesti läpi vuoden 1993 kevään hintaratkaisu.

8.1. Kevään 1993 hintaratkaisu

Kevään hintaratkaisussa lasketaan kustannusten nousu edellisen vuoden syksyn ratkaisusta (eli heinäkuun tasosta). Useana vuonna syksyn hintojen tarkistus on jäänyt tekemättä alhaisen inflaation takia. Näin oli asianlaita myös syksyllä 1992, joten kustannuslaskelma tehtiin vuoden 1992 tammikuun tasosta vuoden 1993 tammikuun tasoon.

Hintaratkaisu esitetään pääpiirteittäin taulukossa 10. Siinä on aluksi esitetty tavoitehintatuotteiden tuotto edellisen ratkaisun tavoitehintojen ja keskimääräisten tuotantomäärien avulla. Tavoitehinnat ovat samat molempina ajankohtina, joten summatkin ovat samat. Tämä tuotto tarvitaan kokonaistuoton ja myöhemmin maataloustulon laskemiseksi.

Seuraavana laskelmassa on muiden kuin tavoitehintatuotteiden (kuten perunan, sokerijuurikkaan, öljykasvien, siipikarjanlihan ja mallasohran) tuoton kasvu. Niiden hinnat muodostuvat vapaasti markkinavoimien mukaan, joskin öljykasvien, sokerijuurikkaan ja mallasohran hinnasta sovitaan neuvotteluissa. Sokerijuurikkaan lopullinen tuottajahinta määräytyy tuotannon perusteella, koska perushinta määrätään sovittuun tuotantomäärälle ja ylimenevästä määrästä saadaan alempi hinta. Perunan hintaa on myös pyritty säätelemään mut-

ta huonolla menestyksellä. Lisäksi tulevat jälkitilien, vuokratulojen ja tuen muutokset.

Laskelmaan joudutaan ottamaan kaikki tuotteet, koska kustannuksia ei voida eritellä tavoitehintatuotteille ja muille tuotteille erikseen. Satovahinkokorvaukset pidetään myös mukana laskelmassa, koska niiden määrästä päätetään vuosittain. Samalla sovitaan, miten suuri osa korvauksista luetaan maatalouden tuloksi.

Kustannuslaskelma pyritään saamaan mahdollisimman kattavaksi, mutta vain varsinaista maataloutta koskevaksi. Tässä ei täysin voida onnistua, sillä esim. lasinalaisen vihannestuotannon rakennuskustannuksia on vaikea erottaa pois tilastoista. Osaa maatalouskoneista voidaan käyttää metsätöissä, mutta sitäkin on vaikea arvioida.

Osa tuotantopanoksista on helppo tilastoida. Näin on asianlaita mm. rehujen ja lannoitteiden kanssa. Kone-, kalusto- ja rakennuskustannuksissa on ongelmia mm. poistojen osalta, koska niiden muutosta on vaikea määrittää. Nehän voidaan laskea joko verotuksen tai kansantulotilaston mukaisina. Edellisessä menetelmässä poistot määräytyvät hankintahinnan mukaan ja jälkimmäisessä menetelmässä jälleenhankintahinnan mukaan. Inflaation takia nämä menetelmät tuottavat erilaisia tuloksia. Tavallisesti on käytetty kansantulotilaston mukaisia poistoja, mutta vuoden 1990 ratkaisussa päädyttiin menetelmään, joka on lähellä verotuskäytäntöä.

Yleismenojen arviointi on myös vaikeaa. Laskelmassa käytetään verotuksesta saatavia tilastoja. Myös muutamia muita tuotantopanoseriä joudutaan ottamaan verotustilastosta. Niiden heikkoutena on tilastojen valmistumisen viive. Laskelmassa on käytettävissä vain yksi lopullinen vuositilasto, mutta muiden osalta tilastot joudutaan arvioimaan.

Hintatilastot ovat helpommin laadittavissa kuin tuotantopanosten määrien tilastot. Vaikeuksia syntyy kuitenkin arvioitaessa, mitkä ovat viljelijöiden todella maksamat hinnat. Listahinnoista myönnetään monenlaisia alennuksia, jotka tulisi ottaa huomioon. Lannoitteiden hintojen alennukset on otettu huomioon seuraamalla tukkuhintoja. Rehujen koh-

Taulukko 10. Kevään 1993 hintaratkaisun tuotto- ja kustannuslaskelma.

	Kevään 1992 taso, milj.mk	Kevään 1993 taso, milj.mk	Muutos %
Tuotto			
Tavoitehintatuotteet	18096.0	18096.0	0.0
Muut tuotteet	2660.3	2643.7	-0.6
Vuokratulot	780.3	781.6	0.2
Jälkitilit	286.6	224.3	-21.7
Tuki yhteensä	3934.7	3934.7	0.0
Satovahinkokorvaukset	50.0	50.0	0.0
Yhteensä	25807.9	25730.3	-0.3
Kustannukset			
Lannoitteet	1242.2	1229.2	-1.1
Ostorehut	2624.8	2547.5	-2.9
Palkkakustannus	614.1	678.7	10.5
Kone- ja kalustokustannus	4162.2	4461.8	7.2
Rakennuskustannus	1109.6	1088.6	-1.9
Velkojen korot	2037.2	2025.5	-0.6
Yleismenot	1474.0	1522.4	3.3
Vuokramenot	718.4	727.0	1.2
Muut menot	2492.5	2659.5	-6.7
Yhteensä	16475.0	16940.2	2.8
Tavoitehintatuotteiden alittumisesta 1991 tehty korjaus, vähennetään	381.5		
Maataloustulo	8951.2	8790.2	-1.8
Maataloustulon aleneminen Tavoitehintatason alitus 1992 (yli 2%) 1.54 %		144.5	
Korotustarve tuotto- ja kustannuslaskelmasta		279.1	
		423.6	

dalla siirryttiin vuonna 1987 tukkuhintojen seurantaan, mutta kun todelliset hinnat näyttivät menevän senkin alapuolelle, hintatasoa on pudotettu edelleen tutkimuksista saatujen tulosten mukaisesti. Koneista saataneen myös huomattavia alennuksia, mutta asiaa ei ole vielä tutkittu eikä siten ole voitu ottaa huomioon laskelmissa. Kesällä 1991 kauppa alensi listahintoja noin 15 %, mikä muutos siirtyi täysimääräisenä

hintoihin syksyn hintaratkaisun yhteydessä. Tämän korjauksen jälkeen koneiden hinnat lievenvät lähellä viljelijöiden maksamia hintoja.

Maatalouden hintaneuvottelukunta teki laskelmansa entisten periaatteiden mukaisesti. Hankaluuksia aiheutui siitä, että rehujen listahintoja ei ollut lainkaan käytettävissä, mikä takia aikaisempaa menettelyä määrittää rehujen hinnat ei ollut käytettävissä. Aikaisem-

min oli listahintojen perusteella määritetty ensin ko. taso, mitä oli alennettu sitten tutkimuksista saaduilla alennuksilla. Menetelmä oli aina hieman kiistanalainen, koska alennusprosentteja ei käytetty täysimääräisesti. Koska nyt listahintoja ei ollut lainkaan käytettävissä, käytettiin suoraan selvitysten mukaisia hintoja. Muutos arvioitiin vuoden 1992 alkupuolen ja loppupuolen hintojen perusteella. Näin käytettiin vain puolen vuoden muutosta, vaikka laskelma tehtiin periaatteessa vuoden 1992 tammikuusta vuoden 1993 tammikuuhun. Menettelyyn päädyttiin mm. siitä syystä, että rehuverojen laskeminen olisi ollut työläs, jos laskelman peruskohtana olisi pidetty vuoden 1991 lopun hintoja.

Hintalaskelmaa tehtäessä ei otettu enää huomioon muiden tuotteiden tuotossa tapahtunutta muutosta. Tämä perustui lakiin tehtyyn muutokseen. Sen vaikutuksesta korotustarpeesta jäi pois 16.6 milj. mk.

Varsinainen kustannusten nousu oli 465 milj. mk eli 2.8 %. Suuri osa tästä aiheutui kone- ja kalustokustannuksen noususta noin 300 milj. markalla ja poltto- ja voiteluainekustannuksen noususta 160 milj. markalla. Palkkakustannus nousi myös huomattavasti (10.5 %). Lannoitteiden ja ostorehujen hintojen aleneminen vaikutti vastakkaiseen suuntaan.

Jälkitilit

Osuustoiminnalliset yritykset eivät tee voittoa, vaan ne maksavat tilityskauden lopussa toimintaylijäämänsä ns. jälkitilinä, joka määräytyy kunkin jäsenen myyntimäärien mukaan. Maidon osalta ne ovat olleet varsin merkittäviä. Esim. vuonna 1990 maidon jälkitili oli noin 10 penniä litralta.

Jälkitiliä maksamalla voitaisiin maksaa tavoitehintaa korkeampaa tuottajahintaa. Sen tähden lakiin on otettu määräys, että jälkitilien muutos on otettava huomioon kustannuskompensatiota laskettaessa. Jälkitili maksetaan kalenterivuoden päätyttyä, eivätkä tilastot valmistu kevään hintaratkaisun. Sen tähden ne otetaan huomioon syksyn hintaratkaisun yhteydessä. Kun syksyn 1992 hintaratkaisua ei ollut,

Taulukko 11. Jälkitilit kevään 1993 hintaratkaisussa.¹⁾

	1991 määrä milj.kg	1990 jälkitili p/kg	1991 jälkitili p/kg
Maito, milj.l.	2466.11	9.81	7.89
Naudanliha	119.02	18.41	9.00
Sianliha	180.02	10.17	4.79
Lampaanliha	1.11	19.65	8.36
Kananmunat	70.27	4.37	14.25
Pikkuvasikanliha	0.03	14.19	8.32
Siipikarjanliha	35.39	3.03	0.66
Hevoseliha	0.87	10.04	5.72
Yhteensä milj. mk		286.6	224.3
Muutos milj. mk			-62.3

¹⁾ Tämä laskelma on tehty syksyn 1992 ratkaisua varten. Tällöin olivat tarkastelun kohteena vuonna 1991 maksetut jälkitilit.

jälkitilien huomioon ottaminen siirtyi kevään 1993 ratkaisuun (taulukko 11).

Tavoitehintojen toteutuminen

Tavoitehintojen toteutuminen otetaan huomioon kevään hintaratkaisun yhteydessä. Sitä varten tehdään laskelma kaikkien tavoitehintojen poikkeamasta hinnoittelukaudella. Aikaisemmin tämä poikkeama otettiin täysimääräisenä huomioon laskelmassa siten, että alitus korvattiin ja ylitys vähennettiin korotustarpeesta seuraavan hinnoitteluvuoden ajaksi.

Lakia on kuitenkin muutettu niin, että vuonna 1991 poikkeama otettiin huomioon siltä osin kuin se oli suurempi kuin yksi prosentti. Vuonna 1991 poikkeama oli yhteensä 3.09 %, minkä takia tavoitehintoja nostettiin 2.09 %:lla eli 381.5 milj. markalla vuodeksi 1992. Tämä summa vähennettiin korotustarpeesta vuodelle 1993.

Vuonna 1992 puolestaan lakia oli muutettu jälleen niin, että poikkeama otettiin huomioon siltä osin kuin se on suurempi kuin kaksi prosenttia. Tuottajahintojen poikkeama tavoitehin-

noista oli 3.54 %. Näin tavoitehintoja tuli nostaa 1.54 %:lla eli 279.1 milj. mk vuonna 1993.

Kustannuskompensatio

Hintaneuvottelukunnan laskelman mukaan kustannuskompensatio oli siis:

	milj. mk
tuoton muutos	61.0
kustannusten muutos	465.0
hintojen poikkeama v. 1991	-381.5
hintojen poikkeama v. 1992	<u>279.1</u>
	423.6

Maataloustulosopimus päättyi 310.0 milj. markan loppusummaan. Päätöksen lopulliset perusteet ovat vaikeasti jäljitettävissä. Valtion talous vaati tämän suuruista ratkaisua.

Ratkaisua tehtäessä oli nähtävissä lannoitteiden hintojen nousu 2 %:lla huhtikuussa 1993. Tämä otettiin korottavana tekijänä huomioon laskelmassa. Peruskorko laski 1 %-yksiköllä helmikuussa, mikä sekin otettiin jo huomioon laskelmassa. Kone- ja kalustokustannusindeksin osalta päätettiin käyttää pistelukua 107.86 laskelmassa käytetyn pisteluvun 110.2 sijasta, mikä alensi korotustarvetta 98.86 milj. mk.

Valtion budjetin kautta hoidetaan tuen lisäksi monenlaisia sosiaalipoliittisia tukia, joiden esille saaminen on vaikeaa. Valtio osallistuu lomituserjestelmien kustannuksiin hieman yli 500 milj. markalla. Maatalouden rahoitusosuus eläkkeisiin, tapaturmamaksuihin jne., hoidetaan myös tuloratkaisun yhteydessä. Vuonna 1993 käyttöön otettu palkansaajain työeläkemaksu (3 %) hoidetaan siten, että se luetaan viljelijöiden saamaksi tuloksi, koska he eivät maksa sitä verotuksen yhteydessä kuten palkansaajat. Muutakin tuloksi luettavaa maksetaan valtion budjetin kautta. Vuonna 1992 sovittiin käytettäväksi 480 milj. mk tuotannon tasapainottamiseen lukemalla se samalla maatalouden saamaksi tuloksi. Kaikissa edellämainituissa erissä oli tapahtunut 85.3 milj. mk:n pudotus, joten maatalouden tuloja piti nostaa mainitulla määrällä.

Korotustarve 310.0 milj. mk muotoutui siis seuraavasti:

	milj. mk
Hintaneuvottelukunnan laskelma	423.60
Tuloneuvotteluissa sovitut muutokset:	
1. kone- ja kalustokust. ind. 107.86 vaikutus korotustarpeeseen,	-98.86
2. lannoitteiden hintojen korotus 2 %	24.58
3. peruskoron lasku 1 %:lla vaikutus luottolaitosluottoihin	<u>-124.62</u>
	-198.90
Tulosopimuksen mukainen ratkaisu	224.70
Maataloustuloksi luettavien erien aleneminen	<u>85.30</u>
Ratkaisu kaikki erät huomioon ottaen	310.00

Hintaratkaisu

Tuloratkaisu tulisi saada aikaan helmikuun loppuun mennessä, jotta uudet tavoitehinnat voisivat tulla voimaan maaliskuun alussa, kuten laki edellyttää.

Ratkaisun viime vaiheessa tavoitehintojen korotuksiin varattu summa jaetaan eri tuotteiden osalle. Hintojen korotuksilla pyritään kehittämään tulotasoa eri tuotantosuosunnissa, joten hintojen korotuksia tarvitaan yleensä kaikkiin tuotteisiin. Neuvottelijoiden käytössä on laskelmia kustannuskehityksestä eri tuotantosuosunnissa, mitä tietoa käytetään lähtökohdana korotuksiin. Myös markkinatilanne vaikuttaa ratkaisuun.

Hintaratkaisu sovittiin toteutettavaksi siten, että valtion tukea nostettiin mainitut 310.0 milj. mk. Näin ollen tavoitehintoja ei olisi tarvinnut muuttaa lainkaan. Tosiasiassa kaikkien viljojen hintoja alennettiin 5 penniä kilolta. Ratkaisuun liittyi nimittäin sopimus maataloustuotteiden viennin rahoituksesta. Tuesta päätettiin käyttää maataloustuottajien vientikustannusosuuden kattamiseen 320 milj. mk maataloustulolain

mukaiseen valtion tukeen osoitettuja varoja. Lisäksi kananmunien lisähintaa alennettiin huuhtikuun alusta alkaen 30 penniä kilolta. Vientikustannusosuuden periminen suoraan tuesta vähentää vientikustannusmaksujen keräämistä, mutta sillä ei ole suoranaista vaikutusta viljelijöiden tuloihin.

Mallasohran hinnaksi hinnoitteluvuodelle 1993/94 määrättiin 1,99 mk/kg (alennus 5 p/kg) ja ruokaperunan hinnaksi 1,23 mk/kg.

8.2. Syksyn hintaratkaisu

Syksyn hintaratkaisussa selvitetään tuotantopanosten hintojen muutoksesta aiheutunut kustannusten muutos ja korjataan tavoitehintoja vastaavasti. Syksyn ratkaisu on suppeampi kuin kevään ratkaisu. Tulokysymyksistä ei neuvotella lainkaan ja pääomakustannusten muutos otetaan huomioon vain kerran vuodessa eli kevään ratkaisun yhteydessä.

Kustannukset olivat nousseet tammikuusta heinäkuuhun 250.7 milj. mk eli 1.5 %. Inflaatio on ollut pientä niin maataloudessa kuin koko kansantaloudessakin. Joitakin poikkeuksia on kuitenkin ollut. Kasvinsuojeluaineiden hinnat olivat nousseet 8.2 % ja sähkön hinta 8.4 %.

Syksyn hintaratkaisussa otetaan huomioon tuoton osalta vain jälkilitien muutos. Se voidaan tehdä vasta syksyn ratkaisun yhteydessä tilastojen hitaan valmistumisen takia. Jälkilitil olivat alentuneet 20.4 milj. mk. Syksyn tuottoja kustannuskompensointi laskelma oli siis seuraava:

Kustannusten aleneminen	250.7 milj. mk
Jälkilitil	20.4 - " -
Korotustarve	<u>271.1 milj. mk</u>

Tavoitehintoja ja hintapoliittista tukea olisi pitänyt muuttaa 271.1 milj. mk. Tavoitehintojen muutos toteutetaan syksyn ratkaisussa vain, jos tavoitehintojen ja hintapoliittisen tuen muutos on suurempi kuin kaksi prosenttia. Muutos oli tällä kertaa 1.2 %, joten tavoitehintoja ei muutettu lainkaan.

8.3. Tuottajahinnat

Tavoitehinnat (ks. liite 7) eivät anna täysin tarkkaa kuvaa siitä, miten paljon viljelijät saavat tuotteistaan kaikkine lisineen. Esim. maidon tuotantotuki oli vuonna 1992 keskimäärin 32 p/litra. Näin ollen maidosta maksettiin keskimäärin 3.17 mk/l.

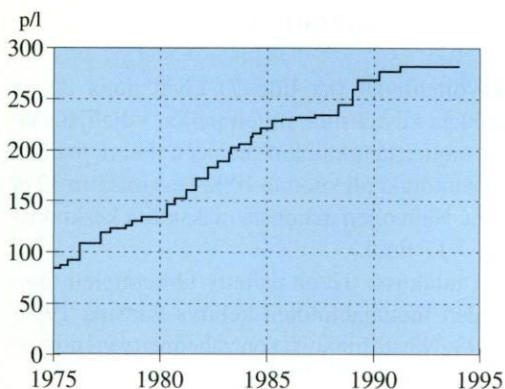
Taulukossa 12 on esitetty tärkeimpien tuotteiden tuottajahintojen kehitys vuosina 1984-1993. Näistä hinnoista on vähennetty vientikustannusmaksut.

Merkittävää on, että lihan tuottajahinnat ovat alentuneet vuodesta 1989 alkaen. Vuonna 1992 muutokset olivat tosin pieniä ja naudanlihan hinta nousi hieman. Syynä hintojen laskuun on ollut vaikea markkinatilanne ja ilmeisesti myös teurastamoiden kustannuskriisi, joka on johtunut alan saneerauksesta. Kapasiteettia on liikaa.

Tuottajahintaindeksi laski 5 % vuodesta 1990 vuoteen 1993. Tavoitehintoja onkin nostettu varsin vähän, eivätkä ne lihojen osalta ole edes toteutuneet. Toisaalta pinta-alalisät ja hehtaarituki ovat nousseet. Niiden vaikutus ei näy tuottajahinnoissa.

Taulukko 12. Tärkeimpien maataloustuotteiden maksetut tuottajahinnat kaikkine lisineen ja vientikustannusmaksut ja maidon kiintiömaksut vähennettyinä vuosina 1984-1993.

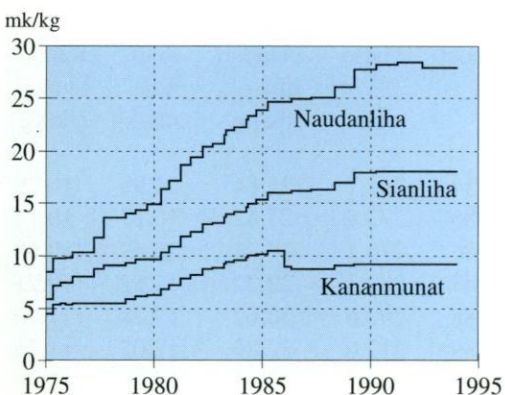
Vuosi	Maito p/l	Naudan- liha mk/kg	Sian- liha mk/kg	Kanan- munat mk/kg
1984	261.7	25.84	14.98	10.29
1985	273.9	27.62	16.17	10.72
1986	276.4	28.28	16.49	10.68
1987	283.3	28.77	16.52	10.71
1988	292.6	30.62	17.28	11.06
1989	312.6	32.86	18.02	11.76
1990	316.5	32.11	17.66	11.81
1991	321.2	29.44	16.62	11.86
1992	317.2	30.04	16.30	11.95
1993 ^e	321.8	29.34	16.25	11.78

Kuvio 6. Maidon tavoitehintaa vuosina 1975-93.

Kuvio 7. Vehnän tavoitehintaa vuosina 1975-93.

Kuvio 8. Naudan- ja sianlihan sekä kananmunien tavoitehinnat vuosina 1975-93.

Taulukko 13. Eräitä vähittäishintoja syyskuussa vuosina 1991-93.

Tuote	1991 mk/kg	1992 mk/kg	1993 mk/kg
Kulutusmaito (mk/l)	4.11	4.04	3.90
Voi	33.12	32.70	32.14
Emmental-juusto	49.27	49.99	49.69
Naudanliha (jauheliha)	49.44	47.93	45.68
Sianliha (keskikyylki)	35.78	35.61	35.24
Kananmunat	17.18	17.14	16.77
Vehnäjauhot	6.22	5.83	5.51
Hienosokeri	7.76	7.52	7.38
Peruna	3.12	3.54	2.78

Lähde: Tilastokeskuksen kuluttajahintatilasto.

8.4. Vähittäishinnat

Taulukossa 13 on annettu eräitä elintarvikkeiden vähittäishintoja. Tuottaja- ja vähittäishintojen välisiä vertailuja on vaikea tehdä sen tähden, että kuluttajan pöydälle tuleva tuote on harvoin sama kuin mikä on lähtenyt maatilalta. Kulutusmaito on saatu vähentämällä lehmänmaidosta rasvaa, liha on vain jokin ruhon osa, leipävilja on jauhettu jne. Eräissä tapauksissa vertailu on helpompaa. Esim. kananmuna tai peruna ovat tuotteita, jotka eivät muutu kaupan ketjussa.

Vähittäishinnat alenivat hieman vuonna 1993. Erityisesti naudanlihan vähittäishinta on laskenut. Kuluttajahintaindeksin ravintoryhmän hinnat alenivat vuodesta 1992 vuoteen 1993 noin 0.5 %.

9. Tulokehitys maataloudessa

9.1. Tulolähteet

Viljelijäperheet saavat noin puolet tuloistaan maataloudesta, kuten taulukosta 14 käy ilmi. Nämä tiedot perustuvat maatalouden yritys- ja tulotilastoon, jonka perusjoukossa oli 113 000 luonnollisten henkilöiden tilaa vuonna 1990.

Peltoa näillä tiloilla oli keskimäärin 17.5 ha ja metsää 38.1 ha.

Keskimääräinen laskelma vääristää hieman kuvaa tulonmuodostuksesta. Eläketulot ovat eräs tällainen tekijä. Iän mukaan ryhmiteltynä tilastossa olevista tiloista on runsas 11 % yli 65 vuotiaiden viljelijöiden hallussa.

Metsätalouden tulot ovat verotuksen mukaiset, eivätkä siis vastaa todellisia tuloja.

Palkkatulot ovat merkittävä tulolähde monella tilalla. Toinen puolisoista voi olla kokonaan ansiotyössä, mutta myös molemmilla voi olla ansiotuloja.

Tulovertailut maatalouden ja muiden sektoreiden välillä ovat mielenkiintoisia mutta vaikeita tehdä, koska viljelijät saavat tuloja monesta eri lähteestä. Vaikeuksia aiheutuu myös siitä, että viljelijäperheen jäsenet voivat osallistua tilan töihin osa-aikaisesti, jolloin tilalta saatavien tulojen jakaminen perheen jäsenten kesken on lähes mahdoton tehtävä. Eräs tapa ratkaista asia on valita vertailuihin sellaiset viljelijät, jotka saavat toimeentulonsa pääasias-
sa maataloudesta. Päätoimisiksi viljelijöiksi on tällöin luokiteltu sellaiset viljelijäpuolisot, joilla maatilatalouden tulo-osuus on yli 75 % kokonaistuloista. Tällaisia tiloja oli 36 700 vuonna 1991. Niiden peltoala oli keskimäärin 24.4 ha. Henkilöä kohti laskettu maataloustulo niillä oli 73 670 mk. Ammattitaitoisen teollisuustyöntekijän palkkatulo oli samana vuonna 102 300 mk.

Taulukko 14. Viljelijän ja puolison veronalaiset tulot tulolähteittäin valtionverotuksessa vuonna 1991.

	Tulot mk/tila	%
Maatalous	61 700	42.6
Metsätalous	10 700	7.4
Palkkatulot	46 100	31.9
Muut	9 500	6.6
Eläketulot	16 700	11.5
Yhteensä	144 700	100.0

Lähde: Maatilatalouden tulo- ja verotilasto 1991.

9.2. Maataloustulo vuonna 1993

Viljelijöiden tulot alenivat vuonna 1993 noin 25 %. Tuotantomäärät jäivät edellisvuotta pienemmiksi. Tuottajahinnat laskivat hieman, mutta tuotantopanosten hinnat nousivat. Luku on vielä hyvin ennakkollinen ja siihen voi tulla vielä melkoisia korjauksia monista syistä.

Viljan markkinoille tulleet määrät pienenevät noin 16 % huolimatta hyvästä sadosta. Alkuvuoden määrät jäivät hyvin pieniksi vuoden 1992 kadon takia. Kotieläintuotanto aleni myös

Taulukko 15. Maataloustulon kehitys vuosina 1985-93, milj. mk ja indeksinä.

	Kokonais- tuotto	Kokonais- kustannus	Maatalous- tulo	Indeksi
1985	22 526.3	15 156.9	7 369.3	100.0
1986	23 273.4	15 625.9	7 647.5	103.8
1987	22 486.1	16 291.6	6 194.5	84.1
1988	24 027.5	16 469.2	7 558.3	102.6
1989	25 830.1	17 780.6	8 049.5	109.2
1990	27 525.5	18 168.0	9 357.5	127.0
1991	25 770.9	17 710.8	8 060.1	109.4
1992	24 937.1	17 582.3	7 354.8	99.8
1993 ^c	23 519.2	18 008.7	5 510.6	74.8

huomattavasti. Lihan tuotanto oli 5 % pienempi kuin edellisenä vuonna.

Tuotantopanosten käyttö väheni noin 2 % edellisvuodesta. Lannoitteita ostettiin noin 8 % enemmän kuin vuonna 1992, mutta rehujen ostot vähenivät hieman. Monet tuotantopanostmäärät ovat vielä vain arvioita, koska tilastot valmistuvat usean vuoden viiveellä. Näin on asianlaita mm. poistojen osalta.

Tuottajahinnat alenivat viime vuonna noin puoli prosenttia. Tavoitehintoja ei nostettu keväällä lainkaan, joskin hintapoliittista tukea lisättiin jonkin verran. Tuottajahinnat jäivät paljon alle tavoitehintojen.

Tuotantopanosten hinnat nousivat noin 4 %. Eniten tähän nousuun vaikuttivat polttoainoiden, sähkön ja koneiden hintojen nousu. Sen sijaan esimerkiksi rehujen ja lannoitteiden hinnat laskivat hieman.

Markkinoimismaksuja kerättiin maataloudelta noin 1 460 milj. mk. Ilman ylituotannosta aiheutuvia kustannuksia maatalouden tulotaso olisi siis huomattavasti parempi.

EU seuraa maatalouden tulokehitystä laske-malla koko maatalouden reaalisen nettokansantuoteosuuden vuosittaista työpanosyksikköä kohti. Taulukossa 16 on esitetty vastaava laskelma Suomen osalta. Lähtökohtana on kansantalouden tilinpidon mukainen koko maatalouden bruttokansantuoteosuus. Siihen kuuluu siis varsinaisen maatalouden lisäksi puutarhalous, turkistarhaus, porotalous, metsästy ja keräilytalous. Tästä vähennetään koko sektorin poistot, jolloin päästään maatalouden nettokansantuoteosuuteen. Se deflatoidaan bruttokansantuotteen hintaindeksillä (Suomen osalta on käytetty kuluttajahintaindeksiä). Näin saadaan maatalouden reaalin nettokansantuoteosuus.

EU käyttää työpanosyksikkönä vuosittaista työpanosyksikköä (annual work unit, AWU), jonka pituus vaihtelee maasta toiseen. Suomessa käytetään tavallisesti maatalouden vuosittaisena työpanoksena 1 860 tuntia. Tilastokeskus laatii maatalouden työpanostilaston tunteina vuotta kohti. Jakamalla se 1 860:llä päästään vuosittaiseen työpanokseen AWU:na. Jos kuitenkin jakaja on sama koko tarkasteltavan ajanjakson ja käytetään vain indeksejä,

Taulukko 16. Työpanosyksikköä kohti lasketun reaalisen maatalouden nettokansantuoteosuuden kehitys vuosina 1982-92 (1984-1986=100).

Vuosi	NKT- ¹⁾ osuus	Työ- ²⁾ panos	Tulo- ³⁾ kehitys
1982	91.6	111.4	82.2
1983	100.4	105.5	95.1
1984	102.0	103.2	98.8
1985	97.3	100.5	96.8
1986	100.6	96.3	104.4
1987	76.5	91.9	83.2
1988	79.2	89.7	88.3
1989	99.3	82.3	120.5
1990	101.6	75.4	134.5
1991	90.5	71.0	127.4
1992	73.9	69.7	105.9

¹⁾ Maatalouden nettokansantuoteosuus miinus poistot kuluttajahintaindeksillä deflatoituna (Real net value added at factor cost)

²⁾ Kansantulotilaston mukainen maatalouden työpanos (Total labour input in Annual Work Unit)

³⁾ BKT-osuus jaettuna työpanoksella (Real net value added at factor cost per AWU = EU indicator 1)

AWU:n määritelmällä ei ole merkitystä.

Reaalisessa tulokehityksessä on voimakkaita vaihteluja, jotka johtuvat pääasiassa satotason vaihtelusta. Karkeasti arvioiden tulotaso on noussut noin 50 % 1980-luvun alusta 1990-luvun alkuun.

9.3. Verotus

Maatalouden harjoittaja maksaa tuloveroa todellisten tulojen mukaan. Sitä varten jokainen viljelijä pitää yksinkertaista kirjanpitoa, josta käy ilmi myyntitulot ja tuotantopanoksista maksetut menot. Käyttöomaisuudesta kuten koneista ja rakennuksista tehdään poistot. Tulojen ja kustannusten välinen ero eli maatalouden puhdas tulo on verotettavaa tuloa, josta viljelijä maksaa veroa samojen säännösten ja verotaulukkojen mukaan kuin muutkin tulonsaajat.

Koneista ja laitteista tehtävät poistot saavat olla korkeintaan 25 % menojäännöksestä ja tuotantorakennuksista tehtävät poistot korkeintaan 10 %. Koneiden ja laitteiden poistot olivat 79 % ja rakennusten poistot 15 % kaikista poistoista vuonna 1986.

Tilalla käytettyjen omien maataloustuotteiden arvoa ei lasketa veronalaiseksi tuloksi. Yksityistalous pyritään erottamaan mahdollisimman tarkoin tuotantotoiminnasta. Ongelmia aiheutuu erityisesti energian käytöstä. Lämmitysöljy ja sähkö ostetaan tilalle yhdessä sekä tuotantotoimintaan että yksityistalouteen. Verottajalla on käytössään ohjeet tämän huomioon ottamiseksi. Vaikeuksia aiheutuu myös korkomenojen jakamisessa tuotantotoimintaan ja yksityistalouteen.

Verovelvollinen maksaa Suomessa sekä kunnan että valtion veroa. Kunnallisvero on prosentuaalinen tasavero tulotasosta riippumatta (15-20 % tuloista), kun taas valtion vero on progressiivinen.

Verovähennyksiä tehdään monin eri perustein, ja verotettava tulo voi olla huomattavasti pienempi kuin veronalainen tulo. Vuonna 1990 viljelijän ja puolison veronalaiset tulot olivat keskimäärin koko maassa yhteensä 144 700 mk. Siitä he maksoivat veroa noin 27 %.

Omaisuudesta maksetaan veroa erillisen varallisuusverotuksen mukaan (korkeintaan vajaa 1 % omaisuuden arvosta). Maatalouden tuotanto-omaisuus (kotieläimiä ja varastoja lukuunottamatta) on veron alainen päinvastoin kuin muussa yritystoiminnassa. Käytännössä kuitenkin vain suuret tilat maksavat varallisuusveroa, koska verotuksessa käytettävä tilan arvo

on paljon alle todellisen arvon.

Vuonna 1993 verotus muuttuu oleellisesti pääomatulojen osalta. Vero on 25 % pääomatulosta riippumatta sen lähteestä. Maataloudessa syntyy myös pääomatuloa, mutta sen arvioiminen on vaikeaa. Niinpä maatalouden pääomatulo tullaan laskemaan kaavamaisesti siten, että veronalaisista varoista vähennetään ensin velat (eräin rajoituksin), jolloin saadaan nettovarallisuus. Maatalouden pääomatulo on 15 % nettovarallisuudesta. Tästä pääomatulosta maksetaan veroa mainitut 25 %.

Metsäverotus uudistettiin myös vuoden 1993 alusta. Metsänomistaja voi siirtyä suoraan myyntitulojen verotukseen tai hän voi säilyttää aikaisemman pinta-alaperusteisen verotuksen. Siirtymäkausi on 13 vuotta. Sen jälkeen metsäverotus tulee kaikilla tiloilla perustumaan myyntituloihin, joita pidetään pääomatuloina.

Suomessa maksetaan lähes kaikista tuotteista liikevaihtoveroa, joka oli 22 % verottomasta hinnasta. Maatalouden tuotantopanoksissa on myös liikevaihtoveroa arvion mukaan noin 7.2 % tuettomasta tuotannon arvosta. Sitä ei palauteta maataloudelle, joten maatalouden tuotantokustannukset ovat korkeammat kuin ne olisivat ilman liikevaihtoveroa.

Sen sijaan maataloustuotteiden vähittäishinnan sisältämää liikevaihtoveroa laskettaessa alkutuotanto vapautetaan liikevaihtoverosta. Tämä tarkoittaa sitä, että liikevaihtoveroa kannetaan vain jalostuksen, jakelun ja kaupan aikaansaaman arvonlisäyksen osalta. Eräiden arvioiden mukaan elintarvikkeiden liikevaihtovero on noin 15 % verottomasta vähittäishinnasta.

III

MAATALOUSPOLITIikkaA

10. Kohti Euroopan Unionia

Suomen maatalouspolitiikka on käymistilassa integraatiohakemuksentakia. Mikäli Suomi liittyy Euroopan Unioniin, itsenäisen maatalouspolitiikan harjoittaminen loppuu. Suomen tulee sopeuttaa kansallinen politiikka yhdenmukaiseksi EU:n yhteisen maatalouspolitiikan (Common agricultural policy, CAP) kanssa. Poliitiikan toteuttaminen jää maan omaksi tehtäväksi, mutta sen tulee tapahtua yhteisen maatalouspolitiikan puitteissa. Jossain määrin voi olla mahdollista harjoittaa omaakin politiikkaa, mutta se ei saa olla ristiriidassa CAP:n kanssa.

Suomen lainsäädäntöä muutettiin vuoden 1993 lopussa niin, että siirtyminen yhteisen maatalouspolitiikan käyttöön olisi mahdollisimman helppoa. Uusi hintajärjestelmä muistuttaa EU:n hintajärjestelmää, mutta suuria vaikutuksia sillä ei vielä ole ainakaan vuonna 1994. Hintataso säilyy vielä ennallaan ja tukea maksetaan vanhojen perusteiden mukaan. Vastakun hintataso laskee EU:n hintatasolle, maatalouden todellinen sopeutumiskyky joutuu testattavaksi.

Uuden lainsäädännön merkitys on siinä, että viranomaiset joutuvat toimimaan lähes EU:n käytännön mukaan. Hintakäsitteet ovat lähes samat kuin CAP:ssa. Tuontisuojan säätely tapahtuu myös samojen perusteiden mukaan kuin CAP:ssa.

Uuden järjestelmän pitäisi tuoda mukanaan joustoa maatalouspolitiikan hoitoon. Vientipäätökset voitaisiin tehdä nykyistä nopeammin

markkinatilanteen mukaan. Tuontimaksujärjestelmä tulee myös joustavammaksi jossain määrin. Kuluttajatahojen toivomusta alemmista vähittäishinnoista se ei kuitenkaan toteuta.

Uuden maataloustulolain lisäksi keskustelua on aiheuttanut maatalouden saaman tuen supistuminen valtiontalouden tervehdyttämisen yhteydessä. Hintatasoon ei ole koskettu suoranaisesti, mutta valtion osuutta vientikustannuksista on pienennetty, mikä on aiheuttanut närää viljelijöiden keskuudessa.

Ainakin vielä vuonna 1994 Suomi noudattaa omaa maatalouspolitiikkaansa, joskin koko ajan varautuen liittymään EU:n yhteiseen maatalouspolitiikkaan vuoden 1995 alussa.

10.1. EU-neuvottelut

Integraationeuvottelut lähtivät käyntiin helmikuussa 1992 Suomen hakemuksella päästä EU:n jäseneksi. Seuraava vaihe oli EU:n vastaus hakemukseen eli ns. avis, jossa EU tarkasteli Suomen valmiutta aloittaa neuvottelut. EU:n komissio sai avis'n valmiiksi lokakuussa 1992. Avis'ssa oli myös maataloutta koskeva osa, johon Suomi toimitti maataloutta ja maatalouspolitiikkaa koskevaa aineistoa. Avis'ssa todetaan, että liittyminen EU:iin on suuri haaste Suomen maataloudelle, koska se johtaa alempiin hintoihin, matalampaan tukitasoon ja lisääntyvään kilpailuun. Komissio uskoo kuitenkin, että ongelmiin on löydettävissä tyydyttävä ratkaisu.

Neuvottelut aloitettiin vaiheella, jossa käytiin läpi EU:n lainsäädäntö ja verrattiin sitä Suomen lainsäädäntöön sekä poimittiin esille ne asiat, jotka vaativat neuvotteluja. Suomenhan tulee EU:iin liittyessään sopeuttaa lainsäädäntönsä EU:n lainsäädännön mukaiseksi. Rajasuojan purkaminen jäsenmaiden väliltä on yksi tärkeimmistä seuraamuksista, mutta myös muita käytännön muutoksia siitä tulee aiheutumaan.

EU-neuvotteluissa päästiin liikkeelle sen jälkeen, kun Suomi jätti ns. positiopaperinsa EU:n komissiolle. Siinä määriteltiin Suomen vaatimukset mm. maatalouden osalta. Heti niiden jättämisen jälkeen vallitsi tietynlainen optimismi maatalouden piirissä. Vaatimusten toteuttaminen antaisi maataloudelle melkoiset mahdollisuudet selviytyä integraatiosta.

Varsinaiset neuvottelut lähtivät kuitenkin liikkeelle varsin vaikeasta asetelmasta. Komissio tarjosi vain hyvin vähän poikkeuksia varsinaisesta EU:n maatalouspolitiikasta. Etelä-Suomi näyttää tätä kirjoitettaessa jäävän kokonaan vaille erityistukea, joten sen tulee pystyä kilpailemaan samoilla hinnoilla kuin EU:n sydänalueiden viljelijät. Asetelma on ylivoimaisen vaikea suomalaisille.

10.2. Suomen positiopaperi

Suomi jätti neuvottelutarjouksensa (ns. positiopaperinsa) syyskuussa 1993 käyden sitä ennen kuitenkin jatkuvia keskusteluja komission kanssa. Positiopaperissa vaadittiin, että epäedullisten luonnonolojen aiheuttama haitta tulee ottaa huomioon ja maksaa sen tähden ns. pohjoista tukea Suomen maataloudelle sekä peltopinta-alan että kotieläinten määrän mukaan. Pinta-alamatukea pyydettiin maksettavaksi koko peltoalalle 271-371 ecua per hehtaari eli tämän hetkisen kurssin (ecu = 7.80 mk) mukaan 2114-2894 mk/ha. Nämä summat on laskettu epäedullisten alueiden tuen (121 ecua/ha) ja ympäristötuen (154 ecua/ha viljalla ja 250 ecua/ha nurmella) enimmäismäärien mukaan.

Kotieläintukia pyydettiin saada maksaa vä-

hintään 250 ecua (1950 mk) ja enintään 600 ecua (4680 mk) kotieläinyksikköä kohti. Taus-talla on laskelmat tuen tarpeesta tulotason säilyttämisestä ennallaan. Suomen vaatimuspaperissa on esitetty aluetuen minimi- ja maksimimäärät, mutta lopullinen alueittainen jako jätettiin neuvotteluissa päätettäväksi. Pinta-ala- ja kotieläintuki nousevat yhteensä noin 7.8 mrd. markkaan. Tästä EU:n osuus olisi arvioiden mukaan 2.6-3.9 mrd. mk ja kotimainen budjetin kautta maksettava osuus 3.9-5.2 mrd. mk.

Suomen tavoitteena on myös saada maksaa kansallista hintapoliittista tukea maidolle sekä naudan- ja lampaanlihalle kahdella pohjoisim-malla tukialueella. Kokonaistuen tarve olisi 80-100 milj. mk.

Suomen neuvottelutavoitteisiin kuuluu lisäksi kuljetustuet maidolle, lihalle ja kananmunille muilla paitsi ensimmäisellä tukivivöhykkeellä. Näistä kertyy tukea yhteensä 160-180 milj. mk. Tukea haetaan myös rehujen kuljetuskustannuk-siin pohjoisilla tukialueilla.

Puutarhatuotannon jatkamiseen haetaan myös pohjoista tukea noin puoli miljardia markkaa. Neuvottelujen kohteena on lisäksi joukko pienempiä tukimuotoja, jotka katsotaan tarpeelliseksi maataloutemme säilyttämiseksi.

Tehtyjen laskelmien mukaan esitetyt tuet olisivat riittävät säilyttämään maitotilojen kannattavuuden lähes ennallan. Vilja- ja sikatilojen tulot sen sijaan laskisivat huomattavasti. Tilakohtaiset erot ovat kuitenkin suuret.

Jos sen sijaan hehtaari- ja pinta-alamatuet jäisivät pois, katteet pienenisivät niin paljon, että tiloille tuskin jäisi tuloja lainkaan pääomakustannusten vähentämisen jälkeen.

Komissio antoi lausuntonsa EU:n ministeri-neuvostolle kaikkien neljän hakijamaan Suomen, Ruotsin, Norjan ja Itävallan neuvottelutarjouksesta. Komission lausunto, joka ei ollut varsinaisesti vastaus hakijamaille, aiheutti kiivaan vastalauseen niin Suomessa kuin muissakin hakijamaissa. Komissio ei nimittäin pitänyt mahdollisena antaa erikoistukea Suomen maataloudelle, vaan meidän tulee hyväksyä EU:n maatalouden "acquis communautaire" sellaisenaan. Hintataso tulisi sopeuttaa heti EU:n

avointen markkinoiden mukaan, joskin lyhyen siirtymäkauden aikana viljelijöille voitaisiin maksaa tukea menetetyt tulon kompensoimiseksi.

10.3. EU:n hintajärjestelmä

EU:n hintajärjestelmä rakentuu tuotekohtaisista järjestelmistä. Niiden tavoitteena on ylläpitää asetettuja tuottajahintoja, mutta järjestelmä ei ole niin tiukka kuin Suomessa, vaan markkina-voimat vaikuttavat hintoihin enemmän kuin Suomessa. Komissio puuttuu kuitenkin markkinoihin ostamalla ylijäämiä varastoihin, suojaamalla sisämarkkinoita tuonnilta tuontimaksuilla ja muilla rajasuojakeinoilla sekä sallimalla tuonnin silloin, kun hintataso nousee liian korkeaksi. Lisäksi vientiä tuetaan vientipalkkioiden avulla.

Hintajärjestelmässä on periaatteessa kolme hintaa: tavoitehintaa, jonka suuruiseksi tuottajahinnan tulisi muodostua sekä interventiohintaa,

jonka alle tuottajahinta ei saisi pudota. Jos näin käy, komissio on velvollinen vaikuttamaan markkinoihin ostamalla tuotteita varastoon tai viemään niitä ulos. Kolmas tärkeä hinta on kynnyshinta, jota halvemmallä tuontituotteet eivät saa tulla maahan. Tavoitehintaa on pohjana määrättäessä kynnyshintaa, sillä kun kynnyshintaan lisätään tuontiin liittyvät kustannukset, päädytään yleensä lähelle tavoitehintaa. Kynnyshinnan ja maailmanmarkkinahinnan erotus määrittää tuontimaksun.

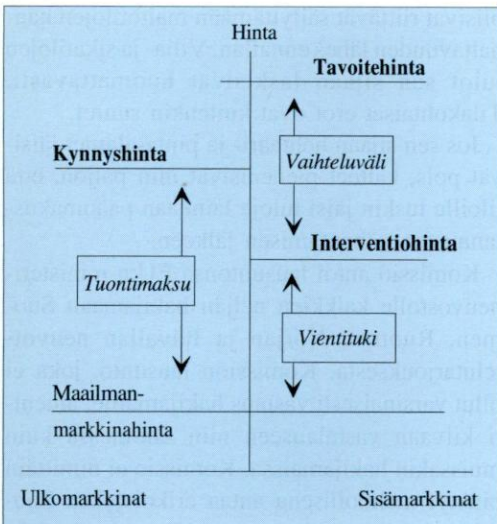
Tuottajahinta jää ylituotannon takia yleensä alle tavoitehinnan. EU ostaa varastoihin tuotteita interventiohinnalla, joka on pienempi kuin tavoitehintaa. Vientituki määrittyy periaatteessa interventiohinnan ja maailmanmarkkinahinnan erotuksena. Markkinoihin ei kuitenkaan puututa heti, vaikka tuottajahinta jää alle tavoitehinnan, vaan markkinoiden toivotaan itse korjaavan syntyneen tilanteen.

Järjestelmän pohjana ovat hallinnollisia hintoja ja tukea koskevat päätökset, jotka ministerineuvosto tekee komission esityksestä tulevaksi satovuodeksi. Ehdotuksen takana on järjestelmän jatkuvuus eli kovin suuria muutoksia ei tehdä. Suuret järjestelmän korjaukset kuten MacSharry (CAP) -uudistus ovat harvinaisia. Markkinatilanne ja ennusteet sen kehityksestä vaikuttavat tietenkin päätöksentekoon. Varsinaisia neuvotteluja tuottajajärjestöjen kanssa ei käydä. Eri intressipiirit vaikuttavat kuitenkin epäsuorasti päätöksentekoon.

Hinnat määrätään kotieläintuotteiden osalta tuotantovuosittain, joka on huhtikuun alusta maaliskuun loppuun ja viljan osalta markkinavuosittain, joka on heinäkuun alusta kesäkuun loppuun.

10.4. Tuotejärjestelyt

EU:lla on kaikkiaan 19 tuotejärjestelyä, jotka koskevat mm. viljaa, maitoa, naudanlihaa, sianlihaa, lampaanlihaa, kananmunia. Seuraavassa on lyhyesti käyty niistä Suomen kannalta tärkeimmät.

Kuvio 9. EU:n hintajärjestelmä.

Maito

Maidon hintajärjestelmä on periaatteessa edellä kuvatun järjestelmän kaltainen. Maidolla on ohjehinta (guide price), joka asetetaan 3.7 %:n maidolle. Se on tuotantovuonna 1993/94 (huhtikuun alusta maaliskuun loppuun 264.7 ecu per tonni (206 mk/tonni). Interventio- ja kynnys hinnat asetetaan vain voille ja maitojauheelle sekä eräille italialaisille juustoille. Maitotuotteiden varastointia tuetaan. Tärkeä hintatekijä on vientituki. Se on voimassa osalta 1000 ecu/tonni.

Varsinaista kynnys hintaa ei ole, vaan eri maitotuotteille asetetaan markkinointimaksut, jotka johdetaan maidon ohjehinnasta ja vallitsevista maailmanmarkkinahinnoista.

Maidon tuotantoa rajoitetaan kaksihintajärjestelmällä. Kiintiön ylittävistä maitomäärästä joutuu maksamaan kiintiömaksua (additional levy), joka on 15 % suurempi kuin tavoitehintaa, kun maito myydään meijeriin. Kiintiöt voivat kuitenkin olla joko kansallisia tai meijerikohtaisia, jolloin kiintiömaksu ei koske yksittäistä viljelijää kuten Suomessa.

Viljan hinta

Viljan hintajärjestelmään kuuluvat tavoitehintaa, interventiohintaa ja kynnys hintaa. Vuonna 1993 käynnistettiin MacSharry-reformi, joka pudottaa tavoitehintaa asteittain lähelle viljan maailmanmarkkinahintaa. Tulonmenetyks korvataan viljanviljelijöille suorana hehtaaritukena.

Markkinavuonna 1993/94, vehnän tavoitehintaa on 130 ecu/tonni (101 mk/tonni) ja interventiohintaa 117 ecu/tonni (91 mk/tonni). Aikaisemmin tämä ero oli varsin suuri. Hehtaarituki määräytyy alueen keskimääräisen hehtaarisadon mukaan ja se on 25 ecu/tonni vuonna 1993/94.

Reformi saatetaan loppuun vuonna 1996, jolloin vehnän tavoitehintaa on 110 ecu/tonni (86 mk/tonni) ja interventiohintaa 100 ecu/tonni (78 mk/tonni) sekä hehtaarituki 45 ecu/tonni (35 mk/tonni).

Kesannointi on oleellinen osa hintajärjes-

telmää. Viljelijän on kesannoitava 18 % viljalastaan (tai 15 %, jos noudattaa kiertävää kesannointia). Viljoihin luetaan korsiviljojen lisäksi öljykasvit, herne ja pavut. Kesannoinnista maksetaan kompensatiota, joka on sama kuin viljan hinnanalennuskorvauksen suuruinen eli keskimääräinen hehtaarisato kertaa 45 ecu/tonni.

Naudanliha

Naudanlihan hallinnollisia hintoja ovat ohjehinta ja interventiohintaa. Ohjehinta vastaa tavoitehintaa, ja sitä käytetään ohjeena johdettavissa eri nautilajien hintoja. Hintojen säätelyssä käytetään lisäksi vientitukimaksua sekä rajasuojaa määrättäessä tullia ja tuontimaksua. Tuontimaksut määrätään eläinlajeittain ja ruhonosittain.

Sianliha

Sianlihan hinnan asetannan ja säätelyn perusteena on ajatus, että sianliha on viljan jatkojalostusta. Hinnan tulee periaatteessa riippua rehun hinnasta. Siihen vaikuttaa puolestaan huomattavasti rehuviljan hintaa.

Sianlihan osalta määrätään perushintaa ja sulkuhintaa. Perushintaa vastaa viljan ja maidon tavoitehintaa, ja se määrätään satovuodeksi tuotantokustannusten perusteella. Varsinaista interventiohintaa ei ole, mutta yhteisö voi puuttua markkinoiden toimintaan ostamalla varastoihin lihaa, jos hintaa putoaa liian alas.

Tuontisuoja lasketaan periaatteessa yhteisön rehukustannusten avulla. Käytännössä se kuitenkin jaetaan kahteen komponenttiin: sulkuhintaa ja tuontimaksuun. Sulkuhintaa on laskennallinen sianlihan maailmanmarkkinahintaa, joka määräytyy rehun maailmanmarkkinahinnan mukaan. Tuontimaksu lasketaan yhteisön rehuviljan hinnan ja rehuviljan maailmanmarkkinahinnan erotuksen avulla. Näin yhteisön sianlihantuottaja saatetaan samalle viivalle tehokkaimman kilpailijan kanssa.

Kun viljan hintaa laskee MacSharry-reformin myötä, sianlihan tuontimaksu laskee myös puottaen siis sianlihan sisämarkkinahintaa.

Sianlihan perushinta on 1897 ecua/tonni (14.80 mk/kg). Tuottajahinta jää tavallisesti selvästi alle ohjehinnan.

Kananmunat

Kananmunien osalta hintajärjestelmä on sama kuin sianlihan hintajärjestelmä. Rehun käytöstä aiheutuvat suurimmat kustannukset, joten rehun (rehuviljan) hinnan tulee vaikuttaa kananmunien tuottajahintoihin.

11. Maatalouspolitiikan peruslinjat

Mikäli EU-jäsenyystavoite toteutuu, Suomen maatalouspolitiikka menettää varsinaisen itsenäisyytensä, vaikka jonkin verran omaa politiikkaa voitaisiinkin harjoittaa. Tosin Suomen maatalouspolitiikka on monilta osin yhdenmukainen EU:n maatalouspolitiikan kanssa. Suomi ja EU suojaavat maataloutta ulkopuoliselta kilpailulta tuontimaksujen avulla ja tukevat ylituotannon vientiä erilaisin vientisubventioiden avulla. Viljelijöiden tulotason kehittämiseksi käytetään lisäksi erilaisia tukimuotoja.

Monenlaiset tuotannon säätely- tai supistamistoimet sävyttävät tuotantopolitiikkaa niin Suomessa kuin EU:ssakin. Rakenteen kehittämiseen on kehitetty monenlaisia tukimuotoja.

Oleellisin ero Suomen ja EU:n maatalouspolitiikassa on, että hinta- ja tukitaso on Suomessa selvästi korkeampi kuin EU:ssa. Se tulee olemaan suurin vaikeus integroitumisessa. Markkinointi- ja hintajärjestelmissä on eroja, mutta ne on poistettavissa. Itse asiassa uusi lainsäädäntö tähtää järjestelmien yhtenäistämiseen, jolloin ongelmaksi jää vain alempaan hinta- ja tukitasoon sopeutuminen.

Seuraavassa on luotu lyhyt katsaus Suomen nykyisen maatalouspolitiikan tavoitteisiin ja keinoihin.

11.1. Maatalouspolitiikan tavoitteet

Maatalouspolitiikka muodostuu tavoitteista ja keinoista. Maatalous 2000 -komitean mukaan maatalouspolitiikan keskeisiä osa-alueita ovat:

- tuotantopolitiikka
- rakennepolitiikka
- tulopolitiikka
- maaseudun työllisyys ja asuttuna pitäminen.

Näiden politiikka-alueiden sisältä löytyvät niin tavoitteet kuin keinotkin.

Tuotantotavoitteena on pitkällä aikavälillä kotimaista kulutusta vastaava tuotanto. Maatalous 2000 -komitea hyväksyi kausivaihtelun takia tuotantotavoitteeksi lievän ylituotannon erityisesti maidontuotannossa. EU:iin liittyminen ja GATT-ratkaisu voivat pakottaa tinkimään ylituotannosta, mutta omavaraisuus säilyy edelleen maataloutemme tavoitteena.

Omavaraisuustavoitteen taustalla on pyrkimys turvata elintarvikehuolto kaikissa oloissa. Maataloustuotannon säilyttämistä on pidetty tärkeänä myös työllisyys- ja aluepolitiikan sekä maaseudun asutuksen takia. Tätä on korostettu EU-jäsenneuvotteluissakin.

Rakennepolitiikan perusteena on perheviljelmiin perustuva maatalous. Yrityskokoa nostamalla pyritään parantamaan tuottavuutta ja alentamaan tuotantokustannuksia. Tilojen kasvua on kuitenkin toistaiseksi rajoitettu tuotannon vähentämiseksi ja maaseudun asutuksen säilyttämiseksi. Tavoitteena on myös monipuolisen yritystoiminnan tukeminen.

Tulopolitiikan tavoitteena on taata viljelijäväestölle oikeudenmukainen tulotaso muihin väestöryhmiin verrattuna. Tilojen alueellisesta sijainnista ja tilakoosta aiheutuvia eroja taivutetaan hintapolitiikan keinoin. Sosiaaliturva pyritään saattamaan tasaveroiseksi muiden väestöryhmien kanssa. Tulotason kehittyminen turvataan hintapolitiikalla, jonka tärkein väline on maataloustulolaki.

Maaseudun asutus liittyy maatalouden ja muun yhteiskunnan välisiin suhteisiin. Maatalousväestön väheneminen aiheuttaa ongelmia erityisesti haja-asutusalueilla. Maaseudun säi-

lymistä elinvoimaisena pidetään toivottavana, ja sen tähden tuetaan maataloutta ja maatalouden sivuelinkeinoja sekä muutakin maaseudun elinkeinotoimintaa yleisten yhteiskuntapolitiittisten ja aluepolitiittisten tavoitteiden saavuttamiseksi.

11.2. Muita tavoitteita

Maatalouspolitiikkaan kuuluu myös muita tavoitteita, jotka tulevat esiin joko maatalouspoliittisessa keskustelussa tai käytännön politiikassa. Näitä tavoitteita ovat mm. kohtuulliset kuluttajahinnat, puhtaat elintarvikkeet ja yleensä ympäristön hoito.

Kuluttajahintoja on kautta aikojen moitittu korkeiksi. Maatalouden hintapolitiikkaa käytetään tuottajien tulotason kehittämiseksi. Kuluttajien näkökohtaa ei voida silloin ottaa kovin hyvin huomioon. Osa hintojen korotustarpeesta on kuitenkin hoidettu tuen avulla, joten kuluttajahintoja on itse asiassa subventoitu. Eräiden maataloustuotteiden kuten maidon ja maitotuotteiden liikevaihtovero on joko kokonaan tai osittain poistettu ns. alkutuotevähennyksen avulla, mikä on palvellut kuluttajien vaatimusta kohtuullisista hinnoista.

Kuluttajan maksamasta hinnasta vajaa puolet on maatalouden osuutta ja loput jalostuksen ja kaupan osuutta. Korkeista kuluttajahinnoista voi siis syyttää elintarviketeollisuutta ja kaupaa. Tosin niidenkin mahdollisuudet alentaa ruoan hintaa ovat rajoitetut.

Tällä hetkellä hintatasomme on matalampi kuin monissa EU-maissa. Markan devalvoituminen selittää osan elintarvikkeidemme suhteellisesta halpenemisesta, mutta myös todellista markkamääräistä hintojen alenemista on tapahtunut.

Maataloustuotteiden laatuun on kiinnitetty yhä enemmän huomiota. Jäämien määrää seurataan jatkuvasti. Kemiaalisia aineita käyttävän maatalouden tuotteisiin liittyy joko luuloteltuja tai todellisia ongelmia. Osa kuluttajista suosii luonnonmukaisesti tuotettuja elintarvikkeita, vaikka ne maksavat enemmän kuin tavalliset lannoittein ja kasvinsuojeluainein viljellyt tuot-

teet. Suomen maatalouspolitiikassa ei näihin tekijöihin ole kuitenkaan otettu selvää kantaa, joskin luonnonmukaista viljelyä onkin ryhdytty tukemaan. Maatalouden ympäristöpolitiikka on vähitellen muotoutumassa. Sitä käsitellään tarkemmin luvussa 11.6.

11.3. Maatalouspolitiikan hoito

Maatalouspolitiikka on ennen muuta erilaisten keinojen käyttöä ja etsimistä tavoitteiden saavuttamiseksi. Toimenpiteitä valmistellaan komiteoiden, toimikuntien, työryhmien ja viranomaisten toimesta sekä tuottajien ja valtion välisissä neuvotteluissa. Toimenpiteet perustuvat lopulta lakeihin, asetuksiin sekä valtioneuvoston ja muiden viranomaisten päätöksiin.

Maatalouspolitiikan hoidossa on ollut käytävissä neljä tärkeää lakia: maataloustulolaki, laki maataloustuotannon ohjaamisesta ja tasapainottamisesta, laki kotieläintuotannon ohjaamisesta (perustamislupalaki) sekä maaseutuelinkeinolaki. Näitä täydentävät maidon- ja kananmunantuotannon kaksihintajärjestelmät.

Maataloustulolain avulla hoidetaan tulopolitiikkaa. Sen mukaan maatalouden harjoittajat neuvottelevat hinnoista valtion kanssa kaksi kertaa vuodessa (ks. luku 8). Tähänastisten lakien mukaan tuottajat ovat saaneet täyden korvauksen tuotantopanosten hintojen noususta aiheutuneesta kustannusten noususta ja maataloustulon korottamisesta on sovittu sen lisäksi erikseen.

Maataloustulolaki korvattiin vuoden 1994 alussa maataloustuotteiden markkinajärjestelmällä. Tuottajahinnoista päätetään edelleen valtion ja maataloustuottajien välisissä neuvotteluissa, mutta neuvotteluasetelma on selvästi avoimempi kuin aikaisemmin. Erityisesti tuotantokustannusten noususta ei tehdä sitovaa laskelmaa neuvottelujen pohjaksi. Toinen merkittävä muutos on tuotanto- ja vientikattojen poistuminen laista. Uusi hintajärjestelmä muistuttaa EU:n järjestelmää tavoite-, minimi- ja kynnyshintoihin.

Tulopolitiikkaan kuuluu oleellisena osana monimuotoinen tukipolitiikka, jolla tasoitetaan

tuloeroja maan eri osien ja eri kokoisten tilojen välillä. Lisähintaa ja tulotukea maksetaan alueittain porrastettuna, joten maataloutta voi harjoittaa maan pohjoisimmissakin osissa (ks. luku 13.2).

Maataloustulolaki asetti edellisen maataloustulolain aikana yleiset tuotantopoliittiset tavoitteet. Nyt niistä sovitaan erikseen neuvotteluissa. Laki maataloustuotannon ohjaamisesta ja tasapainottamisesta sekä perustamislupalaki antavat keinot tuotannon säätelyyn, millä on keskeinen asema Suomen maatalouspolitiikassa. Se on pääasiassa tuotannon rajoittamista, mutta jossain määrin myös tuotannon tukemista. Näitä käsitellään tarkemmin luvussa 12.

Maatalouden rakennetta kehitetään maaseutuelinkeinolaisten avulla. Se antaa puitteet maatalouden lainoitukselle ja avustukselle ja siten mahdollisuudet puuttua rakennekehitykseen. Tavoitteena on lainoittaa myös muita kuin pelkkiä maatilayrityksiä (ks. luku 14). Maidon- ja kananmunantuotannon kaksihintajärjestelmät sekä perustamislupajärjestelmä säätelevät myös voimakkaasti maatalouden rakennetta.

11.4. Uusi maataloustulolaki

Maataloustulolaki on ollut Suomen maatalouspolitiikan keskeisin osa. Sen avulla on säädelty tuottajahintojen muodostumisesta ja se on määrittänyt epäsuorasti maatalouden tuotantotavoitteet. Ensimmäinen maataloustulolaki säädettiin vuonna 1956, mistä lähtien se on ollut muutettuna ja uusittuna käytettävissä tähän päivään saakka. Edellinen maataloustulolaki säädettiin vuonna 1989. Se oli tarkoitettu viisivuotiseksi. Uusi laki maataloustuotteiden markkinajärjestelmästä säädettiin vuoden 1993 lopussa ja astuu voimaan vuoden 1994 maaliskuun alussa. Se on olennaisesti erilainen kuin aikaisemmat lait.

Tuottajahintojen säätely on tapahtunut valtiovallan ja viljelijöiden välisissä neuvotteluissa, joissa on ollut kaksi vaihetta. Tuotantopanosien hintojen nousu on *kompensoitu* aluksi täysimääräisesti viljelijöille ja sen jälkeen *neuvoteltu* maataloustulon korotuksesta (ks. luku

8). Toinen tärkeä kohta maataloustulolaisissa ovat olleet *tuotanto- ja vientikatot*, jotka ovat määrittäneet valtion osuuden maataloustuotteiden viennin tukemisesta aiheutuvista kustannuksista.

Uusi laki on myös neuvottelulaki. Sen tavoitteena on "turvata maataloustuottajille oikeudenmukainen tulotaso, varmistaa maataloustuotteiden markkinointi ja kehittää niiden laatua, edistää maatalouden tuottavuutta ja alentaa kustannustasoa sekä turvata elintarvikkeiden saatavuus ja saada aikaan kohtuulliset kuluttajahinnat".

Neuvotteluissa päätetään tavoite- ja minimihinnoista, hinta- ja tulotuesta sekä markkinoinnin turvaamiseksi tarvittavista toimenpiteistä. Tavoitehintaa on se hinta, joka maataloustuottajien tulisi saavuttaa hinnoitteluvuoden aikana. Tavoitehintaa vahvistetaan vehnälle, rukiille, ohralle, kauralle, maidolle, naudanlihalle, sianlihalle, lampaanlihalle ja kananmunille.

Minimihinta vastaa EU:n interventiohintaa. Se toimii perusteena laskettaessa vientitukea tai ostettaessa maataloustuotteita varastoon.

Uusi laki ei mainitse enää kustannusten kompensointia. Neuvottelijoilla on tietenkin mahdollisuus pyytää edellisen lain mukaisia laskelmia, mutta ne eivät ole sitovia.

Uudesta laista puuttuvat tuotanto- ja vientikatot tai tarkemmat ohjeet valtion ja maataloustuottajien vastuusta ylituotannon viennin kustannuksista. Niistä päätetään epäsuorasti valtion tulo- ja menoarvion yhteydessä säätämällä vientituen määrästä. Alkuperäinen tarkoitus oli perustaa markkinointirahasto. Se olisi hoitanut vientiä niillä varoilla, joita rahastolla olisi ollut käytettävissä tuontimaksuina ja budjettisiirtona.

Markkinointirahasto hyväksyttiin eduskunnassa, mutta laki jäi lepäämään yli vaalien. Viennin rahoitus joudutaan edelleen hoitamaan budjetin kautta, jolloin lopullinen päätävä valta vientiä koskevissa asioissa on maan hallituksella.

Tuontisuoja hoidetaan erillisellä tuontimaksuilla, joka hyväksyttiin vuoden lopulla eduskunnassa. Se määrittää tuotekohtaiset tuontimaksut ja menettelyn tuontimaksujen muutta-

miseksi kotimaisten ja maailmanmarkkinahintojen vaihdellessa. Hintajärjestelmästä puuttuvat siis täsmälliset kynnyshinnat, mutta järjestelmä on periaatteeltaan kuitenkin samanlainen kuin EU:n noudattama kynnyshintajärjestelmä. Tuontihinnat nostetaan tuontimaksujen avulla kotimaisten hintojen tasolle. Lakiin jäi kuitenkin mahdollisuus alentaa tuontimaksuja kotimarkkinahintojen alentamiseksi, mitä lain kohtaa tuottajat kritisoivat voimakkaasti.

11.5. GATT-ratkaisu

Joulukuussa 1993 saavutettu GATT-ratkaisu on varsin merkittävä maatalouden osalta. Sopimus tulee voimaan vuoden 1995 alussa ja päätökset on toteutettava kuuden vuoden aikana. Sopimuksen pääsisältö on:

- sisäistä tukea alennetaan 20 %,
- tuontisuoja alennetaan keskimäärin 36 % ja vähintään 15 % kutakin tuotetta kohti,
- vientitukea vähennetään 36 % ja tuetun viennin määrää 21 % vuosien 1986-90 tasosta,
- vähintään kolmen prosentin tuonnin salliminen peruskauten alussa ja viiden prosentin tuonnin salliminen peruskauten lopussa.

Tukea ja tuontisuoja on alennettava portaittain vuoteen 2000 mennessä. Lähtökohtana voidaan pitää joko vuosia 1986-90 tai 1991-92. Suomi noudattanee jälkimmäistä mahdollisuutta, koska tällöin ensimmäisen vuoden leikkaukset eivät ole niin suuria kuin sovellettaessa vuosia 1986-90 lähtökohtana. Tuki on kasvanut jossain määrin mainituista vuosista.

GATT-ratkaisu merkitsee sitä, että tuottajahintatasoa ei voida enää nostaa, mutta tulomenetykset voidaan korvata suoralla tuella, jonka sopimus sallii. Viennin vähentäminen on ollut tavoitteena ilman GATT-ratkaisuakin, joten siltä osin sopimus on hyväksyttävissä. Samalla sisäinen tuki alenee, koska se laskeaan kokonaistukena (AMS-tukena) eikä tuotekohtaisena tukena. Devalvaatio on jo muutoinkin alentanut huomattavasti kokonaistukeamme. GATT-ratkaisu toisaalta pakottaa Suomen noudattamaan valitsemaansa linjaa.

EU:iin liittyminen vaatii maataloudeltamme

paljon suurempaa sopeutumista kuin GATT-sopimuksen toteuttaminen. Toisaalta EU:n aiheuttamaa sopeutumistarvetta arvioitaessa GATT-ratkaisu ei tuo oleellista muutosta aikaisempiin laskelmiin. CAP-reformi toteuttaa suurimman osan GATT-ratkaisusta EU:n osalta.

11.6. Maatalouden ympäristökysymykset

Maatalouden aiheuttamiin ympäristöongelmiin on ryhdytty kiinnittämään yhä enenevää huomiota Suomessa. Fosforikuormituksen lisääntyminen ja vesistöjen rehevöityminen on todettu ongelmaksi ja maataloutta pidetään teollisuuden ja asutuksen ohella merkittävänä päästölähteenä. Myös typpilannoitteet vaikuttavat vesistöjen rehevöitymiseen. Voimaperäisestä lannoituksesta peräisin olevat ravinteet ovat paikoin aiheuttaneet happikatoa merenlahdissa.

Maatalouden vesistökuormituksen kasvuun on ilmeisesti vaikuttanut erikoistuminen ja jatkuva viljanviljely, jonka johdosta maa on paikoin tiivistynyt haitallisesti ja maan rakenne huonontunut. Huuhtoumat ovat sen takia lisääntyneet.

Pohjavesien pilaantuminen on paikoin todettu ongelmalliseksi myös Suomessa varsinkin maaseudun yksityisten kaivojen osalta. Myös säilörehun puristeneste sekä eläinten lannassa olevat mikrobit (esim. salmonella) voivat saastuttaa vesistöjä tai kaivoja.

Karjasuojista ja lantaloista sekä lannanlevityksen yhteydessä haihtuu huomattava määrä ammoniakkia. Ammoniakkikaasu palaa sateen mukana maahan ja happamoittaa maaperää. Liikenteestä peräisin olevat typpikaasut nostavat ilman otsonipitoisuutta, minkä on mm. Ruotsissa todettu alentavan kevätvehnän satoa. Suomessa on myös ryhdytty tutkimaan asiaa.

Maaseutumaisema on nousemassa huomion kohteeksi. Maataloutta on pidetty Suomessa tärkeänä kulttuurimaiseman ylläpitäjänä, ja sen takia maatalouden harjoittamista kaikkialla maassa halutaan tukea. Nykyaikainen maatalousteknologia aiheuttaa toisaalta ekologisia

ongelmia. Kasvinsuojeluaineiden käyttö, sala-
ojitus ja niittyjen häviäminen ovat aiheuttaneet
monien kasvilajien katoamisen ja eräiden lintu-
lajien populaatioiden harvenemisen.

Ympäristöongelmat keskittyvät veteen ja
maaperään. Suomalainen ruoka sen sijaan on
puhdasta. Raskasmetallitkaan eivät ole suuri
ongelma. Hyvän raaka-aineen takia lannoitteissa
on suhteellisen vähän kadmiumia. Muita kad-
miumlähteitä ovat atmosfäärinen laskeuma ja
puhdistamoliete, jonka käyttöön maatalous suh-
tutuu torjuvasti. Elintarvikkeiden sisältämät
kasvinsuojeluaineiden jäämät ovat varsin vä-
häisiä. Kasvinsuojeluaineiden kokonaisteho-
aineiden kilomäärissä on sitä paitsi tapahtunut
lievää laskua kuten muuallakin Euroopassa.

Keinot

Ympäristöongelmia pyritään ratkaisemaan
monin eri tavoin. Lannoiteveroa on kerätty jo
pitemmän ajan maatalouden vientikustannus-
osuuden kattamiseksi, mutta samalla vero on
toiminut ympäristöpoliittisena keinona. Vuo-
den 1990 alusta tuli voimaan fosforivero, joka
oli puhdas ympäristövero.

Lannoitevero ja fosforivero yhdistettiin vuo-
den 1992 alussa. Vero määräytyy nyt lannoitteen
typpi- ja fosforisisällön mukaan. Veron määrä
oli 2.60 mk typpikiloa kohti ja 1.70 mk fos-
forikiloa kohti vuonna 1993.

Typpilannoitteiden käyttöä rajoitetaan epä-
suorasti, sillä lannoiteveroa on kerätty maatalou-
delta ylituotannon viennin ja kesannoinnin ra-
hoittamiseen. Päätaavoite on tosin ollut tuotan-
non rajoittaminen, eikä pohjavesien nitraatti-
pitoisuuden nousu ole vielä aiheuttanut eri-
tyistoimia.

Fosforilannoitusta on vähennetty tehokkaasti
alentamalla lannoitteiden fosforisisältöä. Lan-
noitusuusosituksia on muutettu fosforin osalta,
sillä fosforia on kertynyt riittävästi maaperään.

Fosforin huuhtoutumista vesistöihin pyritään
estämään suojakaistoilla ja viherkesannoilla,
joista maksetaan erityiskorvausta.

Luonnonmukainen viljely ja kestävä maata-
lous esitetään usein ratkaisuna maatalouden ja
sitä ympäröivien ekosysteemien tasapainotilan

saavuttamiseksi. Samalla se voi vähentää yli-
tuotantoa.

Maataloustuottajat ovat oma-aloitteisesti ryh-
tyneet kiinnittämään huomiota ympäristöteki-
jöihin. Maataloustuottajain keskusjärjestö on
hyväksynyt ympäristöpoliittisen ohjelman. Se
antaa yleisiä ohjeita sellaisista viljely- ja muista
tuotantotekniikoista, joilla voidaan vähentää
mm. lannoitteiden, lannan, kasvinsuojeluainei-
den ja muiden ympäristöä rasittavien tekijöiden
aiheuttamia ongelmia. Myös maatalouden neu-
vontajärjestöt ovat vahvistaneet ympäristö-
neuvontaansa.

12. Tuotantopolitiikkaa

Tuotantopolitiikka muodostuu tuotantotavoit-
teista ja niiden saavuttamiseen tarkoitetuista
keinoista. Tuotantotavoitteet on johdettu huol-
tovarmuudesta. Maan tulisi olla omavarainen
kaikissa olosuhteissa. Omavaraisuus on kuiten-
kin ylittynyt ja ylituotannosta on muodostunut
tuotantopolitiikan vaikein ongelma. Tuotanto-
politiikka on ollut ennen muuta tuotannonra-
joittamista.

12.1. Tuotantotavoitteet

Tuotantopolitiikan tehtäviin kuuluu määrittää
tuotantotavoitteet ja ohjata tuotantoa niin, että
tavoite saavutetaan. Tuotantotavoitteet määräy-
tyivät 1950-luvulta saakka maataloustulolaeissa
säädettyjen tuotanto- ja vientikattojen avulla
(ks. taulukko 17). Uusi maataloustulolaki (Jaki
maataloustuotteiden markkinajärjestelmästä) ei
sisällä mitään vastaavia kiinteitä tuotantokattoja,
vaan ne määräytyvät epäsuorasti vientiin käy-
tettävissä olevien määrärahojen perusteella.

Uusia pitkän aikavälin tuotantotavoitteita ei
ole määritelty uudelleen Maatalous 2000 -ko-
mitean jälkeen. Sen suositus oli, että pitkällä
aikavälillä tuotanto tulisi saada vastaamaan
kulutusta, joskin jonkin asteinen ylituotanto
tulisi sallia kausivaihtelujen takia. Tätä 100
%:n omavaraisuutta voitaneen pitää tuotantota-

Taulukko 17. Maidon tuotantomäärät (milj. litraa) ja lihan, kananmunien ja viljan vientimäärät (milj. kg), joihin saakka valtio vastaa 100-, 90-, 80- tai 50-prosenttisesti vientikustannuksista vuosina 1990-1993.

	%	1990	1991	1992-93 ²⁾
Maito ¹⁾	100	2300	2280	2150
	90	2400	2375	
	50	2550	2525	2300
Naudanliha	90	5	4	
	80			2
	50	8	7	5
Sianliha	90	7	6	
	80			4
	50	12	11	6
Kananmunat	90	8	7	
	80			2
	50	12	11	4
Vilja	90	515	490	
	80			350
	50	715	690	550

¹⁾Maataloustuottajat vastaavat joka tapauksessa kolmen miljoonan (vuonna 1991 7 miljoonan ja 1992 10 miljoonan) voikilon vientikustannuksista.

²⁾Uudet vuosia 1992 ja 1993 koskevat tuotanto- ja vientikatot.

voitteena, johon julkinen valta edelleen pyrkii. Mikäli Suomi liittyy EU:iin, varsinaista kansallista tavoitetta ei enää ole, vaan tuotanto määräytyy suomalaisen maatalouden kilpailukyyn mukaan. Tosin maidontuotannon kiintiöt ja MacSharry-reformi rajoittavat osittain tuotantomahdollisuuksia.

Viime vuonna sovellettiin vielä tuotantokattojärjestelmää. Taulukossa 17 on esitetty ns. tuotanto- ja vientikatot. Valtion vastuu ylituotannon viennin kustannuksista aleni asteittain. Esimerkiksi vuonna 1992 valtio vastasi naudanlihan viennistä 80-prosenttisesti 2 miljoonaan kiloon saakka ja 50-prosenttisesti 5 miljoonaan kiloon.

Taulukko 18. Tuotanto- ja vientikattojen ylitykset ja alitukset sekä maatalouden osuus vientikustannuksista vuosina 1990-93.

	1990	1991	1992 ¹⁾	1993 ¹⁾
Maito, milj.l.	48.0	-70	25	0
Sianliha, milj.kg	13.8	5	6	8
Naudanliha, “	1.1	12	5	9
Kananmunat, “	9.4	2	4	12
Leipävilja, “		-		
Rehuvilja, “		- 697	550	488
Vientikust., milj. mk	791	704	1467	1491

¹⁾Arvio tuotanto- ja vientikatton ylityksestä (maatalouden täysi vientivastuu).

Samanlaista menettelyä sovellettiin myös maitoon, sianlihaan, kananmuniin ja viljaan. Teollisuuden ja muiden elinkeinojen käyttämä non-food vilja, jonka ne voivat ostaa maailmanmarkkinahintaan, laskettiin mukaan vientiin. Maatalouden vientikustannusvastuuta vähennettiin maitotuotteiden, lihan ja viljan tuontimaksujen määrällä.

Valtio ei vastannut minkään tuotteen vientikustannuksista sataprosenttisesti. Tosin maidon osalta oli vielä jäljellä 100%:n tuotantokatto, mutta maatalous joutui vastaamaan 3 miljoonan voikilon viennistä joka tapauksessa. Lihan ja kananmunien osalta valtion osuus vientikustannuksista oli varsin pieni. Suurin kustannus aiheutui viljan ja maidon ylituotannosta.

Vientikustannusmaksuja voitiin periä alkuperäisen lain mukaan korkeintaan 13 % kunkin vuoden maataloustulosta. Yli menevä osa jäi valtion vastuulle. Lakia muutettiin kuitenkin niin, että vuonna 1991 kattoa ei ollut lainkaan ja vuosina 1992 ja 1993 raja oli 20 %.

Tuotantokatot ylittyivät erityisesti maidon ja viljan osalta. Taulukossa 18 on annettu vuosien 1990-93 osalta ne määrät, jotka menivät yli maatalouden täyden vientivastuun.

Meijerimaidon 100 %:n tuotantokatto oli 2 300 milj. litraa vuonna 1993. Tuotanto jäi sen alle. Maidon vientikustannus oli yhteensä 855 milj. mk, josta maatalouden osuus oli 229 milj.

mk. Lihan vientikustannus oli 454 milj. mk, josta maatalouden osuus oli 317 milj. mk. Viljan vientikustannus oli suurin eli 1 394 milj. markkaa. Maatalous joutui maksamaan siitä 856 milj. mk.

Valtion osuus kaikista vientikustannuksista (2 811 milj. mk) oli 1 320 milj. mk ja maatalouden osuus 1 576 milj. mk. Maatalous joutuu siis maksamaan yhä suuremman osan ylituotannon vientikustannuksista.

12.2. Tuotannon rajoittamistoimet

Tuotantoa voidaan ohjata sekä hintapolitiikalla että suorilla rajoittamistoimilla. Koska hintaratkaisut ovat palvelleet ennen muuta tulotason kehittämistä, ei niitä ole voitu käyttää tuotannon alentamiseen. Niinpä tuotantopolitiikassa on tyydytty määrällisiin rajoituskeinoihin, jotka ovat olleet pakollisia tai vapaaehtoisia. *Pakollisia tuotannonrajoitustoimia* ovat maidon ja kananmunien kaksihintajärjestelmät, kotieläinyritysten perustamislupajärjestelmä, pellonraivauksen rajoittaminen ja kesannointi.

Vapaaehtoisia järjestelmiä varten säädettiin vuonna 1983 puitelaki (laki maataloustuotannon ohjaamisesta ja tasapainottamisesta), joka on uusittuna voimassa vuoden 1994 loppuun saakka. Sen perusteella hallitus voi vuosittain päättää erilaisista toimenpiteistä tuotannon rajoittamiseksi.

Myös monet muut toimenpiteet vaikuttavat tuotantoon. Tuotantoyksiköiden perustamisen luvanvaraisuus on eräs tärkeimpiä keinoja säädellä tuotantoa. Ylituotannon viennin rahoittamiseksi perittävillä vientikustannus- ja markkinoimismaksuilla sekä lannoite- ja rehuveroilla on markkinointivastuun kattamisen lisäksi myös tuotantoa rajoittava vaikutus. Tuotannonrajoittamiseen pyritään myös pellonraivauksen kieltämisellä.

Eräänä keinona rajoittaa tuotantoa voidaan vielä mainita eläkkeellä olevia maataloustuottajia koskevat toimenpiteet. Eläkkeelle siirtymistä on pyritty nopeuttamaan parantamalla eläkkeitä sekä poistamalla eläkeikäisiltä pinta-alalisät ja maidon lisähinta vuoden 1988 alusta

sekä kananmunien lisähinta heinäkuun alusta 1988. Eläkkeelle siirtyminen ja tuotannosta luopuminen on kytketty kiinteämmin toisiinsa. Eläkeläisten kanssa on aiemmin tehty myös viljelemättömyyssitoumuksia.

Tuotantoa pyritään myös jossain määrin tukemaan. Naudan- ja lampaanlihan tuotantoa tuetaan lisähinnan avulla ja naudanlihantuotantoa myös maksamalla tukea emolehmien pitämisestä. Myös muuta tuotantotukea on olemassa (ks. luku 12.9).

Tuotannonohjaamistoimia on siis hyvin paljon ja ne hallitsevat käytännön maatalouspolitiikkaa. Seuraavassa on lyhyesti tarkasteltu näitä toimenpiteitä, joista osa on aikaisemmin tehtyjä ja osa vain vuotta 1993 koskevia.

12.3. Maataloustuotannon vähentämissopimukset

Maataloustuotannon vähentämiseksi on voitu tehdä sopimuksia, jotka kohdistuvat joko tilan koko tuotantoon tai kotieläintuotantoon tai vain yhteen tuotteeseen kuten maitoon tai kananmuniin. Vuonna 1993 näitä sopimuksia ei kuitenkaan tehty valtionaloudellisista syistä.

Koko tilaa koskevat toimet

Viljelijöillä oli vuonna 1992 mahdollisuus tehdä maataloustuotannon vähentämissopimus koko tilan tuotannon lopettamisesta joko pysyvästi tai kuudeksi vuodeksi. Korvaus on laskettu pellon määrän ja kotieläintalouden laajuuden mukaan. Maidon, kananmunien, sikataloustuotannon ja naudanlihan tuotannon osalta korvaus on porrastettu tuotannon laajuuden mukaan.

Vuosina 1987-1991 tehtiin maataloustuotannon vähentämissopimuksia metsätalouteen tai pienimuotoiseen elinkeinotoimintaan suuntautuvien viljelijöiden kanssa. Sopimuksen tehnyt tila sai ensimmäiset viisi vuotta tulojen perusteella laskettua korvausta ja koko ajalta ns. peruskorvausta, joka oli 8 000-12 500 mk vuodessa. Metsätaloustilalla tuli sopimusta solmittaessa olla vähintään 100-150 kiintokuu-

tiometrin puuntuotos vuodessa. Näiden tilojen peltojen metsitystä tuettiin maksamalla metsityspalkkio kaksinkertaisena.

Tuotekohtaiset toimet

Yksittäisiin tuotteisiin kohdistuneista sopimuksista olivat viime vuosina tärkeimmät maidon ja kananmunien tuotantoon kohdistuneet toimenpiteet. Myös viljan viljelyä on voitu vähentää sopimuksin.

Vuonna 1988 tehtiin viljelijöiden kanssa maidontuotannon vähentämissopimuksia, joissa viljelijä luopui maidontuotannosta pysyvästi ja samalla maidontuotantokiintiöstä. Vuoden 1990 lopussa ja vuoden 1991 alussa tehtiin määräaikaista maidontuotannon luopumissopimuksia, joissa viljelijä luopui maidontuotannosta viiden vuoden ajaksi.

Kananmunantuotantoa on vähennetty tehokkaasti tuotannon vähentämissopimuksilla, joita on tehty aika ajoin vuodesta 1976 alkaen. Vuoden 1990 lopussa tehtiin viisivuotisia vähentämissopimuksia, jotka tulivat voimaan vuoden 1991 aikana.

Vuonna 1991 tulivat käyttöön kananmunantuotannon tuotantotauot. Tuottaja sai kananmunista lisähinnan (ks. luku 12.7) vain, jos hän piti tuotantokasvojen välissä vähintään kymmenen viikon tuotantotauon. Alle 20 viikon ikäisiä kanoja saa kasvattaa tämän tauon aikana.

Kananmunantuotantoa on pyritty supistamaan myös rajoittamalla haudontoja. Sitä varten on annettu yleismääräyksiä haudottavien kananpoikasten määrästä. Hautomojen laajentaminen ja perustaminen on ollut viime vuosina kiellettyä. Vuodesta 1992 alkaen haudontojen rajoituksia ei kuitenkaan enää ollut.

Sianlihantuotantoa vähentävä vaikutus on markkinoimismaksujen porrastamisella (ks. luku 12.5).

Muut toimet

Metsitys on tapa saada peltoa pois pysyvästi tuotannosta. Sitä on myös pyritty aktivoimaan. Korvaus on alueesta riippuen 1 650 - 2 970 mk/ha vuodessa viiden vuoden ajan. Vuonna 1993

ei tehty uusia sopimuksia.

Uuden pellon raivaaminen on tehty käytännössä kannattamattomaksi pellonraivausmaksulla, joka on 50 000 mk hehtaarilta uudelta pellolta.

Maatalouden ylituotantotilannetta ryhdyttiin jo vuoden 1986 elokuussa hoitamaan myös eläkejärjestelyin. Viljelijällä on ollut mahdollisuus siirtyä eläkkeelle ennen varsinaista eläkeikää ja saada siitä korvausta. Viljelijän tuli sitoutua pitämään pellot viljelemättöminä vähintään kuuden vuoden ajan.

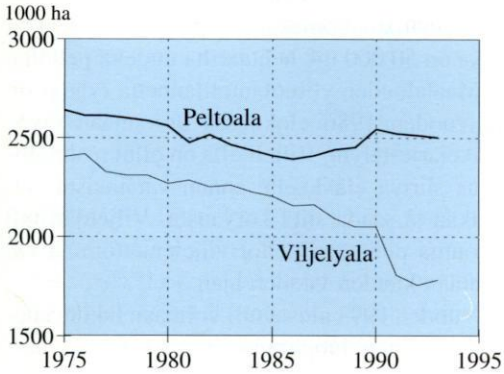
Vuoden 1993 alusta tuli voimaan laki maatalousyrittäjien luopumiskorvauksesta. Se korvaa aikaisemman luopumiseläkejärjestelmän. Sopimuksen voi tehdä 55 vuoden ikäinen viljelijä ja se lakkaa 65 vuoden iässä. Luopumiskorvaus muodostuu perusmäärästä ja luopumislisästä. Perusmäärä on MYEL:in työkyvyttömyyseläkkeen suuruinen. Luopumislisä määräytyy peltohehtaarien ja kotieläinten määrän mukaan. Maataloustuotannosta on luovuttava vähintään kuuden vuoden ajaksi.

12.4. Kesannointi

Viljan ylituotanto on noussut vaikeaksi ongelmaksi. Se on ollut seurausta kotieläintuotannon vähenemisestä ja satotason noususta. Viljan ylituotantoa on pyritty vähentämään lannoiteverolla ja kesannoinnilla. Viljan vientikustannusmaksut ovat myös vaikuttaneet tuotantopäätöksiin.

Vuonna 1991 tuli käyttöön pakollinen kesannointi. Järjestelmä oli käytössä myös vuonna 1993. Viljelijän oli kesannoitava 15 % peltoalastaan. Mikäli viljelijä ei halunnut kesannoida, hän joutui maksamaan vientikustannusmaksua 1 000 mk/ha koko peltoalasta. Kesannoinnista vapautettiin alle kolmen peltohehtaarin tilat ja ne tilat, joiden nurmiala oli vähintään 80 % peltoalasta. Kesannointi on myös ehtona pinta-alatuen (hehtaarituen) saamiseksi. Tavallisesta kesannoinnista ei makseta palkkiota. Viherkesannoinnista maksettiin kuitenkin 400 mk/ha. Laki on voimassa vuoden 1994 loppuun.

Pakollisella 15 %:n kesannoinnilla saadaan tuotannosta pois noin 300 000 ha. Tavoitteena

Kuvio 10. Pelto- ja viljelyala vuosina 1975-93.

oli kuitenkin kesannoida 450 000 - 500 000 ha vuonna 1993. Tämän takia maksettiin velvoitteen ylittävältä kesannolta peruspalkkiota, joka oli 600 - 1 000 mk/ha, sekä vielä lisäpalkkiota velvoitteen ylittävältä osalta 30 %:iin saakka 1 200 - 1 900 mk/ha. Vuonna 1992 kesannoitu ala oli lähes puoli miljoonaa hehtaaria. Vuonna 1993 kesannointi oli 450 000 ha. Se oli siis tavoitteen alarajan mukainen mutta ilmeisesti pieni pettymys. Viljantuotanto lisääntyi ja vienti kasvaa.

Kesannoinnin lisäksi viljelijä voi osallistua muihin tuotannonsupistamisjärjestelmiin.

12.5. Vientikustannusmaksut

Maatalouden vientikustannusosuuden kattamiseksi kannettiin viime vuonna vientikustannusmaksuja seuraavasti:

- Lannoiteveroa oli 1.70 mk/fosforikilo ja 2.60 mk/typpikilo.

- Viljan vientikustannusmaksua perittiin vuoden alusta 10 p/kg ja 1.7 alkaen 20 p/kg kaikilta viljoilta.

- Sianlihan vientikustannusmaksu oli 30 p/kg alle 76 kilon, 100 p/kg 76-80 kilon ja 150 p/kg yli 100 kilon teurailta.

- Valkuaisrehuveroa kannettiin 1.90 mk/kg rasvasta ja raakavalkuaisesta, ei kuitenkaan

viljan valkuaisesta. Kunkin rehuseoksen vero määräytyy rasva- ja valkuaisosisällön mukaan.

- Maidon ylituotannon vientikustannusten peittämiseksi on peritty vientikustannusmaksua ("rasvasakkoa"), joka oli vuonna 1993 0.4 penniä rasvakymmenykseltä maidon 3.7 prosentin rasvapitoisuuden ylittävältä osalta.

- Suurten sikaloiden ja kanaloiden pitäjät joutuvat maksamaan markkinoimismaksua, jos maksun perusteena oleva tulo ylittää sikatalouden osalta 1.5 milj. mk ja kanatalouden osalta 0.65 milj. mk (vuodesta 1989 alkaen). Jos maatalousyrittäjällä on tuloa sekä sika- että kanataloudesta ja jos vähemmän tuloa tuottavan tuotantosuunnan tulot ovat vähintään 50 000 mk, määrätään markkinoimismaksu molempien tuotantosuuntien yhteenlasketun tulon pe-

Taulukko 19. Vientikustannusmaksut vuosina 1992-93, milj. mk.

	1992	1993 ^e
Maito	108	54
Kiintiömaksu	5	130
Sianliha	81	70
Lannoitevero	492	476
Rehujen rasvavero	100	45
Valkuaisvero	175	185
Lisätyt markkinoimismaksut	10	5
Vilja	491	283
Yhteensä	1463	1247
Siirtymä edell. vuodelta	-238	-219
Maatalouden osuus	1467	1491
Muut	..	150
Katetaan maataloudesta		-620
Siirtyy seur. vuodelle	-219	7

Lähde: Maa- ja metsätalousministeriö.

rusteella. Tulorajan ylittävä yrityskoko on noin 570 sikapaikan sikala ja 3 800 kanapaikan kanala.

Kuten taulukosta 19 käy ilmi, vientikustannusmaksujen kertymä poikkeaa lopullisesta maatalouden osuudesta. Tase voidaan tehdä vasta vuoden päätyttyä. Ylitykset tai alitukset otetaan kuitenkin huomioon seuraavan vuoden laskelmassa. Niinpä lopullinen laskelma osoitti maataloudelta kerätyn 345 milj. mk liian vähän vuonna 1992.

Vuonna 1993 maataloudelta kerättiin arvion mukaan vientikustannusten peittämiseen ja tasapainottamistoimiin 1 247 milj. mk. Varsinaisen vientikustannusvastuun on arvioitu olevan 1 491 milj. mk. Vuodelta 1992 siirtyi rästejä 219 milj. mk:n arvosta. Vaje katetaan vähentämällä maataloudelle maksettavaa tukea 620 milj. mk, jolloin vastuu ja maksut ovat lähes tasapainossa.

12.6. Maidon kaksihintajärjestelmä

Maidon kaksihintajärjestelmä tuli voimaan vuoden 1985 alussa. Kullekin tilalle asetettiin kiintiö, jonka suuruus määräytyi vuosien 1981/82 ja 1982/83 meijerimaidon tuotantomäärien mukaan (niistä suurimman mukaan). Kukin vuoden 1985 alussa maitoa tuottanut tila voi kuitenkin tuottaa vapaasti 30 000 litraan saakka vuodessa. Vapaakiintiön suuruus nousi 40 000 litraan vuoden 1990 alussa. Kiintiöitä ei ole voitu ostaa eikä myydä, mutta vuoden 1994 alusta se tuli mahdolliseksi.

Mikäli tilan meijeriin lähettämä maitomäärä ylittää kiintiön, yli menevältä osalta peritään kiintiömaksua, jonka suuruus oli viime vuonna 2.05 mk litralta. Syyskuun alussa 1993 se aleni 1.65 markkaan litralta. Periaatteena on, että kiintiön yli menevältä osalta tilalle maksetaan vain maailmanmarkkinahinta. Kiintiön ylitykset ovat olleet vuosittain varsin pieniä.

Vuoden 1988 alusta tuli käytäntöön meijeri-kohtainen kiintiöinti. Meijeri joutuu maksamaan kiintiömaksua 50 p/l siltä osalta maitoa, jolla meijeriin tullut maitomäärä ylittää vuoden 1989 maitomäärän. Tarkoituksena on välttää

vapaakiintiöiden hyväksikäyttö sekä yleensä meijereiden pyrkimykset maidontuotannon lisäämiseen liiketaloudellisista syistä.

Maidon kiintiöintiä jatketaan vuoden 1994 elokuun loppuun. Kiintiöintivuosi on ollut kalenterivuosi, mutta nyt se on syyskuun alusta elokuun loppuun. Ensimmäinen kausi oli kuitenkin 1.1.92-31.8.93.

Järjestelmää muutettiin vuonna 1993 niin, että tuotantorakenteen parantamiseksi 75 % lakkautetusta kiintiöstä palautetaan heti maaseutupiiriin päätöksellä, ellei vähennys johdu tuotannon vähentämistä tai luopumissopimuksesta. Pohjois-Suomessa lisäkiintiö on 100-prosenttinen.

Luonnonmukaisesta tuotannosta sopimuksen tehnyt saa hakemuksesta luvan aloittaa maidontuotannon. Tuotanto saa olla korkeintaan vapaakiintiön eli 40 000 litran suuruinen.

Kiintiöinti on toiminut tavoitteen mukaisesti. Se on estänyt tuotannon lisäämisen. Järjestelmän ongelmana on, että se jähmettää rakennekehityksen, koska yrityskoon kasvuun ei ole mahdollisuutta. Tuotostason noustessa on jopa jouduttu vähentämään lypsylehmiä, jolloin navetan käyttö on jäänyt vajaaksi.

Maidontuotanto on täysin valtiovallan säätelemää. Sitä valvotaan kolminkertaisella kiintiöinnillä. Ylinnä on koko tuotantoa koskeva katto, meijereillä on omat kiintiönsä ja kaikkein tehokkaimpana rajoituskeinona on tilakohtainen kiintiöinti.

12.7. Kanamunantuotannon kaksihintajärjestelmä

Vuoden 1986 alusta tuli voimaan kanamunantuotannon kiintiöjärjestelmä. Kullekin kanamunantuottajalle määrättiin tuotantokiintiö, joksi tuli suurin vuosien 1982, 1983 tai 1984 myyntimäärästä. Erityisistä syistä kiintiölle saattoi saada muutoksen.

Tuotannon sääteley perustuu järjestelmässä lisähintaan, jota maksettiin vuonna 1993 Oulun ja Lapin läänissä 3.89 mk/kg ja muualla maassa 3.49 mk/kg tuotannon ollessa enintään 10 000 kg ja koko maassa 3.04 mk/kg tuotannon ollessa

enintään 80 000 kg (ks. liitetaulukko 7 alaviite).

Tuottajalle maksetaan tavoitehinta ja kiintiön osalta lisähinta. Lisähintaa saa enintään 80 prosentille tuotantokiintiöstä ja 50 000 kiloa ylittävältä kiintiön osalta vain 70 prosentille kiintiöstä. Sitä maksetaan vain 80 000 kiloon saakka.

Hintaporrastuksen takia kananmunien tuotanto onkin laskenut jatkuvasti, mutta siihen ovat vaikuttaneet myös tuotannon vähentämissopimukset. Vientimäärät ovat pudonneet jo melko siedettäväksi.

12.8. Perustamislupajärjestelmä

Tuotantoyksiköiden perustamisen säätely perustui alun perin tavoitteeseen estää teollisuusmaisen maatalouden syntyminen. Tuotanto haluttiin säilyttää viljelijöiden omistuksessa. Tätä varten säädettiin laki kotieläintuotannon ohjaamisesta. Sen mukaan yrityksen perustamisen ehtona on, että viljelijä asuu tilalla ja että yrityksen koko ei ylitä annettuja rajoja.

Luvanvaraisuudesta on muodostunut vähitellen tehokas tapa ehkäistä tuotannon laajentaminen. Kotieläintuotantoa ei voi ryhtyä harjoittamaan tai entistä yritystä laajentamaan ilman viranomaisten lupaa.

Ilman maaseutupiirin lupaa ei saa aloittaa naudanlihan tuotantoa, jos muita nautaeläimiä kuin lypsy- ja emolehmiä on enemmän kuin 30, sianlihan tuotantoa, jos lihasikoja on yli 25, kananmunan tuotantoa, jos kanoja on enemmän kuin 100 ja siipikarjanlihan tuotantoa, jos siipikarjaeläimiä on enemmän kuin 1 000.

Lupaa ei saa myöntää yrityksille, joilla olisi nautaeläimiä enemmän kuin 120, sikoja enemmän kuin 400, kanoja enemmän kuin 4 000 ja broilereita enemmän kuin 30 000. Lupa voidaan myöntää maatilalle vain yhtä kotieläin yritystä varten.

Maitokiintiöiden takia maidontuotannossa ei ole näitä rajoituksia, koska kiintiölaki säätelee erikseen maidontuotantoa. Emolehmiin perustuvaa naudanlihan tuotantoa ei myöskään säädellä. Päin vastoin sitä tuetaan erityisellä emolehmäpalkkiolla.

Luvan myöntämisen edellytyksenä on lisäksi, että tilalta voidaan saada kaksi kolmasosaa rehuntarpeesta. Jos yrityksen koko on suurempi kuin 60 nautaeläintä, 200 sikaa tai 1 000 kanaa, rehuomavaraisuuden on oltava vähintään kolme neljäsosaa. Broilerikanaloilta vaaditaan 1/5 rehuomavaraisuus. Emolehmiä ei ole enää pariin vuoteen otettu huomioon rehuomavaraisuutta laskettaessa.

Lupia on yleensä myönnetty vain sukupolvenvaihdossa tai erityisistä syistä myös muulloin yrittäjän vaihtuessa, ja tällöin lähinnä tuotannon jatkamiseen vakiintuneessa laajuudessa.

Laki kotieläintuotannon ohjaamisesta uusittiin vuonna 1993 ja se tuli voimaan vuoden 1994 alussa. Lupajärjestelmää on hieman lievennetty.

12.9. Tuotannon tukeminen

Tuotantopolitiikka on maassamme pääasiassa tuotannonrajoittamista. On olemassa kuitenkin eräitä toimia, jotka tähtäävät tuotannon lisäämiseen. Tärkein niistä on naudanlihan tuotantotuki, jonka avulla pyritään nostamaan teuraspainoja. Tämä katsottiin tarpeelliseksi 1970-luvun puolivälissä, jotta kotimaista naudanlihaa olisi riittävästi.

Tuotantotuki toteutetaan siten, että naudanlihalle maksetaan lisähintaa teuraspainon ylitäessä annetut rajat (ks. liitetaulukon 7 alaviite). Varsinaista lihakarjan pitoa tuetaan maksamalla ns. emolehmäpalkkiota. Sen suuruus oli 1 700 mk/lehmä vuonna 1993 enintään 30 lehmältä.

Lampaanlihalle maksetaan myös ylimääräistä tuotantotukea 9.50 - 21.40 mk/kg. Suoranaisista viljan tuotantotukea ei ole olemassa. Rukiin ja rehuviljan tuotantoa tuetaan kuitenkin erityisellä tukialueilla. Rukiin tuotantopalkkio oli 30 p/kg ja rehuviljan tuotantopalkkio 220 mk/ha.

Luonnonmukaista viljelyä ryhdyttiin tukemaan vuonna 1990. Luonnonmukaiseen tuotantoon voi siirtyä kolmen vuoden aikana, jolloin viljelijä saa tukea. Myös aikaisemmin luonnonmukaista viljelyä harjoittaneet voivat saada tätä tukea. Viljelijä sitoutuu harjoittamaan luonnonmukaista viljelyä sopimuskauden lop-

puun. Tämä ns. luomutuki oli 1 800 - 2 200 mk/ha vuonna 1993. Sopimukset voi tehdä 6, 7 tai 8 vuoden ajaksi.

13. Maatalouden tuki

13.1. Tuki yleensä

Maatalouden tuki voidaan ymmärtää ja määrittää monella tavalla. Tavallisesti sillä tarkoitetaan valtion budjetin kautta maksettavaa tukea. Hintatuki, vientituki ja tuotantoavustukset ovat esimerkkejä tästä tuesta. Tuki voidaan määrittää myös tuottajahinnan ja maailmanmarkkinahinnan välisenä erona, kuten OECD tekee laskiessaan ns. PSE-tukea. Tällöin ajatellaan, että ilman julkisen vallan tukea tuottajahinta olisi sama kuin maailmanmarkkinahinta.

Maamme tukipolitiikan tärkein tehtävä on tuottajahintatason pitäminen maataloustuloneuvotteluissa sovitulla tasolla. Suurin osa tuesta liittyy saumattomasti hintajärjestelmäämme ja sen toteuttamiseen. Jossain määrin on myös hintajärjestelmän ulkopuolista tukea. Kehittämiserahaston kautta myönnettävät investointituki ja rakennekehityksen rahoitustuki ovat tällaista tukea (ks. luku 14). Valtio tukee myös maatalouden neuvontaa ja jalostustyötä budjettivaroin.

Tukea käytetään viennin subventoimiseen, tuloerojen kaventamiseen, tuotannon tukemiseen ja erikoiskasvien, kuten sokerijuurikkaan ja öljykasvien, hintatason toteuttamiseen. Osa tuesta on ns. suoraa tukea, jota kansainväliset järjestöt suosittelevat käytettäväksi hintatuen sijasta.

Taulukosta 20 käy ilmi tuen jakaantuminen eri tarkoituksiin. Tuki on jaettu siinä kolmeen osaan: maataloustuotannon tukeen, markkinointitukeen ja elintarvikkeiden tukeen. Tuotannon tukemiseen käytetään ns. hintapoliittista tukea, rakennetukea ja monenlaista muuta tukea. Hintapoliittista tukea tarkastellaan tarkemmin kappaleessa 13.2 ja rakennetukea luvussa 14.

Markkinointituki jakaantuu raaka-aineiden ja jalosteiden vientitukeen. Valtio joutuu maksamaan vientipalkkioita ja hinnanerokorvauksia, jotta ylituotannon vienti ei alentaisi viljeli-

Taulukko 20. Maatalouden tuki, milj. mk.

	1990	1991	1992
Maataloustuotanto	5 253	6 047	6 247
- hintapol. tuki	3 375	3 570	3 782
- rakennetuki	1 130	1 104	1 180
- muut	749	1 374	1 285
Markkinointi	4 720	5 079	4 261
- vientituki	3 481	3 838	3 134
- liikevaihtovero	753	885	748
- jalostevienti	486	355	379
Elintarvikkeet	738	911	734
- hintatuki	680	874	690
- muut	58	37	44
Yhteensä, brutto	10 711	12 037	11 243
Yhteensä, netto¹⁾	8 997	9 896	8 700

¹⁾Nettomenot on laskettu vähentämällä bruttomenoista valtion kantamat vero- ja maksutulot (mm. maatalouden osuus vientikustannuksista).

Lähde: Taloudellinen katsaus 1992.

jöiden saamaa tuottajahintaa. Laskennallisista syistä liikevaihtoveron palautus vientituotteiden osalta näkyy myös viennin tukemisena.

Kolmas taulukossa 20 esitetty tukimuoto liittyy elintarviketeollisuuteen. Sokerin ja öljykasvien kohdalla tasoitetaan kotimaisen ja ulkomaisen hintatason eroja erityisillä tuontimaksuilla ja valmisteveroilla, joiden takia budjetissa on myös tukimaksuja elintarvikkeille. Suurin osa tästä palautuu valtiolle tuontimaksuina ja kuluttajien maksamina valmisteveroina.

PSE-tuki

Maatalouden tuki voidaan määrittää myös viljelijän saaman hinnan ja maailmanmarkkinahinnan välisenä erona. Tätä määritelmää on soveltanut mm. OECD selvittäessään eri maiden maatalouden saamaa tukea.

OECD:n tutkimuksessa käytetään tuen mittana PSE-mittaria (producer subsidy equivalent, tuottajatuki), joka lasketaan karkeasti sanottuna tuottajahinnan ja maailmanmarkkinahinnan

välisenä erotuksena. Tuottajan saamaan hintaan lasketaan periaatteessa kaikki maataloudelle maksettu tuki kuten hinta- ja vientituki, tuotantoavustukset, investointituki sekä tutkimus- ja neuvontakulut. Tämä menettely on katsottu tarpeelliseksi, jotta kaikki mahdollinen piilotukikin tulisi mukaan laskelmaan.

OECD:n laskema tuki muodostuu hyvin suureksi, koska se lasketaan lähtien maailmanmarkkinahinnoista, jotka ovat matalat. Tuki on hyvin herkkä markkinoilla esiintyville häiriöille, ennen muuta ylitarjonnalle. Eräät näin määritetyt maailmanmarkkinahinnat (kuten kulutusmaidon hinta) ovat ilmeisesti selvästi aliarvioituja. Suomen markan devalvaatio on muuttanut huomattavasti hintasuhteita muihin maihin verrattuna. Sen seurauksena Suomen PSE-tuki on alentunut huomattavasti kahden viime vuoden aikana.

13.2. Hintapoliittinen tuki

Hintapoliittinen tuki on keskeinen hintajärjestelmäämme liittyvä tukimuoto. Hintapoliittisen tuen suuruudesta päätetään maataloustuloneuvottelujen yhteydessä. Korotustarpeesta siirretään nimittäin osa hintapoliittiseen tukeen. Hintapoliittisella tuella tasoitetaan maatalouden sisäisiä tuloeroja, mutta se toimii myös inflaation hidastamiskeinona 1970-luvun puolivälissä, jolloin osa maidon hinnan korotuksesta siirrettiin ns. maidon lisähintana budjetin kautta maksettavaksi.

Hintapoliittisen tuen tärkeimmät erät ovat:

- 1) alueittain ja tilakoon mukaan maksettava tuki
- 2) maidon, lihan ja kananmunien lisähinta
- 3) hehtaarituki

Viime vuonna oli hintapoliittiseen tukeen yhteensä käytettävissä 4 245 milj. mk.

Pinta-alalisä

Tuloerojen tasaamiseksi maksetaan viljelmäkoon mukaista tukea (ns. pinta-alalisää), joka on sidottu tilan pinta-alaan ja kotieläinten määrään eli ns. jakoyksikköihin (1 hehtaari on yksi jakoyksikkö, samoin 1 lypsylehmä, lihotussika 0.2 jakoyksikköä, jne.). Suurimmillaan tuki on 7-8 hehtaarin tiloilla. Yli 50 hehtaarin peltoalasta ei muodostu lainkaan jakoyksiköitä. Vuosittain vahvistetaan maksu jakoyksikköä kohti. Se on ollut porrastettuna viljelijän ja puolison yhteenlaskettujen tulojen ja alueen mukaan. Pinta-alalisiin oli käytettävissä 710 milj. mk vuonna 1993.

Pinta-alalisän maksamista varten maa on jaettu viiteen alueeseen, joista kaksi on Etelä-Suomessa ja kolme Pohjois-Suomessa. Se on lisäksi porrastettu tulojen mukaan. Jakoyksikön perushinta oli 500 - 750 mk vuonna 1993. Alle 39-vuotiaat tuottajat (ikäraja oli aikaisemmin 35 vuotta) saavat pinta-alalisän 40 %:lla korotettuna, mikäli heidän tulonsa jäävät alle 90 000 markan (taulukko 21). Lisäksi tilan tulee olla hankittu vuoden 1983 jälkeen.

Pinta-alalisää pitää hakea viljelijän kotikunnan maatalouslautakunnalta. Suuri osa tiloista saa pinta-alalisää.

Taulukko 21. Pinta-alalisät jakoyksikköä kohti vuonna 1993.

Tuloluokka	Etelä-Suomi	Keski-Suomi	Pohjois-Suomen		
			etelä-vyöhyke	keski-vyöhyke	pohjois-vyöhyke
Alle 90 000	500	550	600	650	750
90 001 -110 000	375	413	450	488	563
110 001 -130 000	250	275	300	325	375
130 001 -150 000	125	138	150	163	188
alle 39-vuotiaat	700	770	840	910	1050

Hehtaarituki

Vuonna 1990 tuli käyttöön pinta-alaperusteinen tuki, kun osa hintojen korotuksesta maksettiin suorana tukena pinta-alan mukaan. Tämä tuli välttämättömäksi, kun GATT-sopimus kielsi nostamasta maatalouden tukea, jota markkina-hintojen korottaminen olisi merkinnyt. Hehtaarituki oli 450 mk/ha vuonna 1993. Niille alle 39 vuotiaille viljelijöille, jotka ovat hankkineet tilansa vuoden 1983 jälkeen, hehtaarituki oli 750 mk. Alle kolmen hehtaarin tilat eivät saa hehtaritukea lainkaan.

Aluetuki

Alueellisten tuloerojen tasaamiseksi maksetaan maidon ja lihan tuottajille tuotantotukea. Tätä varten maa on jaettu kaikkiaan 10 (lihan osalta 9) alueeseen, joille kullekin on erikseen määrätty maidon ja lihan tuotantotuki. Aluetuella on huomattava merkitys Pohjois-Suomen viljelijöille, sillä esim. Oulun läänissä maidon tuotantotuki on 13.0 - 55.0 p/l, sianlihan tuki 40-55 p/kg ja naudanlihan tuki enimmillään 12.80 mk/kg. Tällä tuella on pystytty tasoittamaan tuloeroja hyvin paljon.

Kotieläinten lukumäärän perusteella maksetaan avustusta maan pohjoisosassa ja saaristossa. Avustusta maksetaan alueittain porrastettuna 140-1 725 mk kotieläinyksikköä kohti. Avustus on kaksinkertainen tukialueen eteläisimmissä osissa seitsemän ensimmäisen lypsylehmän osalta ja kolminkertainen maan pohjoisosissa.

Maidon lisähinta

Maidon lisähintaa ruvettiin maksamaan vuonna 1974 inflaation hidastamiseksi. Aluksi se oli tasasuuruinen, mutta myöhemmin sitä on porrastettu maitomäärän mukaan (ks. liitetaulukko 7), joten siitä on tullut maatalouden sisäinen tulonjakoväline.

Yli 65-vuotiaat eivät saa enää hintalisää. Eläkeläisten toivotaan yleensä luopuvan maataloudesta. Tällöin voi osa pelloista jäädä pois viljelyksestä, mikä vähentää ylituotantoa. Yli

65-vuotiaat eivät myöskään saa enää pinta-alalisää. Nämä kaksi mainittua seikkaa ovat lisänneet halukkuutta siirtyä eläkkeelle, mitä toisaalta tukee luopumiseläkejärjestelmien parantuminen.

14. Rakennetuki

Maamme maatalouden ongelmana pidetään pientä tilakokoa. Tuotantokustannukset muodostuvat tällöin tarpeettoman korkeiksi. Rakennepolitiikan tehtävänä on nostaa tilakokoa ja muutoinkin rationalisoida tuotantoa tuotantokustannusten alentamiseksi.

Julkinen valta tukee maatalouden rakennerationalisointia. Sitä varten on olemassa vuonna 1991 voimaan tullut maaseutuelinkeinolaki. Se antaa yleispuitteet valtion tukemalle maatalojen kehittämiseksi. Sen puitteissa myönnetään maataloilille investointi- ja rahoitustukea sekä suoranaisia avustuksia. Lain tarkoituksena on luoda yhtenäinen lainsäädäntö maatalouden ja maaseutuelinkeinojen edistämiseksi. Siihen on yhdistetty aikaisemmin käytössä ollut maatilalaki ja eräitä muita lakeja.

Maaseutuelinkeinolin keskeinen työväline on kehittämisrahasto. Sen kautta julkinen valta tukee maatalouden investointeja antamalla halpakorkoisia lainoja ja suoranaisia avustuksia maatilatalouden kehittämisrahaston kautta. Edellytyksenä tuen saantiin on tilan kannattavuus. Tavoitteena on parantaa tilarakennetta ja nostaa keskimääräistä tilakokoa.

Kehittämisrahaston pääoma on muodostunut valtion vuosittain tekemistä siirroista rahastoon sekä lainojen ja maankäyttötoiminnasta syntyneiden kauppahintasaamisten koroista ja takaisin maksuista. Siirrot rahastoon on kuitenkin lopetettu. Rahaston oma pääomakanta on noin 8 mrd. mk. Lainojen korko on alueesta riippuen 4-7 %. Kehittämisrahasto on myöntänyt lainoja erityisesti sukupolvenvaihdoksiin.

Valtion varoin voidaan myös alentaa yksityisten rahalaitosten myöntämien lainojen korkoja, mikäli nämä lainat täyttävät lain edellytykset. Korkotuki on puolet luottolaitoksen korosta.

Korkotukilainat ovatkin yhtä merkittäviä kuin varsinaiset valtion myöntämät lainat. Lähes kaikki muut kuin sukupolvenvaihdoslainat myönnetään korkotukilainoina.

Maaseutuelinkeinojen tukeminen

Maataloustuotannon rationalisointi ja alentuminen vähentävät maaseudun asutusta ja uhkaavat autoittaa sitä. Sen tähden on pyritty kehittämään yleensä maaseutuelinkeinoja. Maaseutuelinkeinolain pohjalta avustetaan kuitenkin vain perustuotantoa ja siihen läheisesti liittyvää yritystoimintaa. Muu maaseudun pienimuotoinen yritystoiminta jää vielä sen ulkopuolelle.

Varsinaisen maatalouden ulkopuolisten ns. maaseutuelinkeinojen tukemiseen voidaan myöntää avustuksia ja lainoja. Tukea on annettu maatalouden yhteyteen perustettavaa, viljelijöiden harjoittamaa yritystoimintaa varten. Rahoitusta saavat yritykset, joita hoidetaan joko oman perheen työllä tai joihin on palkattu enintään 2-3 vuosityöpaikkaa vastaavasti ulkopuolista työvoimaa. Tärkeimpiä tuettuja toimialaryhmiä ovat olleet pienteollisuusyritykset ja erilaiset työliikkeet (noin kolmannes hankkeista), puutarha-, kasvihuone- ja muu erikoisviljely (runsaat 20 %), maatilamatkailu-, hevos- ja muuhun vapaa-ajan toimintaan liittyvät yritykset (noin viidennes) sekä turkistarhaus, kalanviljely ja mehiläistenhoito.

Investointitukijärjestelmään kuuluu myös ns. käynnistystuki. Nuoret, alle 35-vuotiaat viljelijät voivat saada valtion apua ryhtyessään viljelemään hankkimaansa maatilaa. Avustuksen määrä oli viime vuonna enintään 62 500 mk ja sitä sai käyttää mm. koneiden ja laitteiden tai esim. lannoitteiden ostoon. Starttirahoja oli käytettävissä yhteensä 65 milj. mk vuonna 1993.

15. Sosiaalipolitiikkaa

Viljelijä on sekä yrittäjä että työntekijä. Yleiset työntekijää koskevat sosiaalipoliittiset lait eivät koske häntä, minkä takia on kehitetty omaa

viljelijäväestön sosiaalilainsäädäntöä. Siitä on päätetty tavallisimmin maataloustuloneuvottelujen yhteydessä. Vastuu sosiaaliturvan kustannuksista jakautuu valtion ja viljelijöiden kesken. Tärkeimmät lait koskevat eläketurvaa, sairaus- ja tapaturmakorvausta, vuosilomaa ja sijaisapua.

Maatalousyrittäjien työeläke (MYEL) on lakisääteinen ja verrattavissa muiden sektoreiden työeläkkeisiin. Viljelijä maksaa vakuutusmaksua MYEL-työtulonsa perusteella, joka muodostuu pääasiassa tilan pinta-alan mukaan. MYEL-vakuutetuilla on oikeus mm. vanhuus-, varhennettuun vanhuus-, osa-aika-, työkyvyttömyys-, työttömyys- sekä yksilölliseen varhaiseläkkeeseen. Eläkkeen suuruus määräytyy viljelijän maksamien vakuutusmaksujen perusteella. Valtio osallistuu viljelijöiden eläkkeiden rahoitukseen. Koska vakuutettujen lukumäärä on vähentynyt ja eläkkeitä saavien määrä on kasvanut, valtion osuus MYEL-eläkemenosta on nykyisin noin 80 prosenttia.

Sukupolvenvaihdoseläke täydentää varsinaista eläkelakia. Sen tarkoituksena on pääasiassa edistää maatalousyrittäjien keski-ikäen alentamista ja saada ammatin piiriin ammattitaitoisia viljelijöitä.

Sukupolvenvaihdoseläkettä voi saada 55 vuotta täyttänyt viljelijä. Sopimus voidaan tehdä jo 50 vuoden iässä, joskin eläkettä voi saada vasta 55 vuotiaana (ns. uinuva eläkeoikeus). Eläkkeen saannin ehtona on edelleen, että tilan toiminnan katsotaan olevan kannattavaa. Eläkkeen suuruus määräytyy käytännössä samoin kuin työkyvyttömyyseläke ja siihen sovelletaan samoja määräyksiä kuin muihinkin varhaiseläkkeisiin. Kauppahinta vaikuttaa myös eläkkeen suuruuteen. Tällä pyritään estämään kauppahintojen nousua ja saamaan ne vastaamaan tilan tuottoarvoa.

Eläkejärjestelmiin voidaan lukea myös *luopumisjärjestelmä*, joka tuli voimaan vuoden 1993 alussa ja joka korvasi aikaiseman luopumiseläkelain. Sen tavoitteena on maatalouden rakenteen parantaminen ja maataloustuotannon supistaminen, sillä eläkkeen saannin ehtona on tuotannon lopettaminen (ks. luku 12.3).

Viljelijä saa sairaudesta johtuvasta työkyvyt-

tömyydestä korvausta yleisen *sairausvakuutuslain* mukaan.

Vuonna 1982 tuli voimaan maatalousyrittäjien *tapaturmavakuutuslaki* (MaTa). MaTa-vakuutus liitetään automaattisesti MYEL-vakuutukseen. Vakuutetuilla on oikeus tapaturman ja ammattitautien seurauksena kulukorvauksiin, päivärahaan ja eläkkeisiin. Lakisääteisesti vakuutetuilta peritään vakuutusmaksu. Vakuutusmaksu määrätään siten, että viljelijät maksavat puolet lisäturvan kustannuksista. Viljelijöiden maksama osuus otetaan huomioon maataloustulolaskelmassa maatalouden kustannuksena (39.5 milj. mk keväällä 1993). Valtio rahoittaa toisen puolen lisäturvasta ja perusturvan rahoituksesta vastaa pääasiassa Kansaneläkelaitos.

Vuonna 1988 sovittiin *ryhmähenkivakuutuksen* toteuttamisesta viljelijäväestölle. Se parantaa omaisten toimeentuloturvaa edunjäntäjän kuollessa.

Kotieläintaloutta harjoittavat viljelijät voivat saada *vuosilomaa* 22 päivää. Kunnan velvollisuus on järjestää viljelijälle lomittaja loman ajaksi. Valtio hoitaa järjestelmän rahoituksen. Maatalous osallistuu kuitenkin kustannusten kattamiseen siten, että osa kustannuksista otetaan huomioon maataloustuloneuvotteluissa maatalouden saamana tulona.

Viljelijä voi saada *sijaisapua* mm. sairauden, tapaturman, kuntoutuksen, asevelvollisuuden tai synnytyksen takia. Äitiysloman aikaista sijaisapua on saanut 320 päivää vuoden 1991 alusta alkaen. Viljelijältä peritään sijaisavusta maksu, joka määräytyy hänen tulojensa ja perheen koon perusteella. Maksut otetaan huomioon maatalouden kustannuksena maatalous-

tulolaskelmassa (25.0 milj. mk keväällä 1993). Valtio maksaa pääosan sijaisavun kustannuksista, mutta maataloudelta peritään niistä osa maataloustuloratkaisun yhteydessä.

Karjataloustyö ei salli viikonlopun pitämistä samalla tavalla kuin muissa ammateissa, joten työviikko on seitsemäpäiväinen. *Viikkovapaajärjestelmä* on tarkoitettu vapauttamaan viljelijä jatkuvasta työsidonnaisuudesta. Viljelijä voi saada viikkovapaaa enintään 12 päivää vuodessa. Viikkovapaaapäiviä voi pitää joko erikseen tai yhdessä korkeintaan viisi päivää kuukaudessa. Viikkovapaa on viljelijälle maksullinen ja maksu määräytyy hänen kotieläinmääränsä mukaan. Viljelijöiden maksut otetaan huomioon maataloustulolaskelmassa kustannuksena (17.0 milj. mk keväällä 1993). Osa valtion maksamista korvauksista luetaan puolestaan maatalouden saamaksi tuloksi. Vain noin 20 prosenttia viikkovapaaeseen oikeutetuista viljelijöistä on käyttänyt palveluja hyväkseen.

Viljelijöiden *työterveyshuoltokokeilu* aloitettiin vuonna 1980. Työterveyshuolto on ennalta ehkäisevää terveydenhuoltoa ja siihen kuuluvat työpaikkaselvitykset ja terveystarkastukset. Viljelijä maksaa 50 prosenttia terveystarkastuksesta aiheutuvista kustannuksista ja Kansaneläkelaitos ja valtio vastaavat lopuista.

Sosiaaliturvamaksut maksetaan valtion budjetin kautta kokonaisuudessaan. Maatalouden osuus järjestelmän kustannuksista toteutetaan alentamalla tuottajahintatasoa maataloustuloratkaisussa kustannusosuutta vastaavasti. Kevään 1993 ratkaisussa maatalouden osuudeksi arvioitiin 14.5 milj. mk.

IV YHTEENVETO

Vuoden 1993 sato oli erittäin hyvä. Hehtaarisadot olivat poikkeuksellisen korkeat, osin kaikkien aikojen ennätyksiä, ja laadultaankin sato oli varsin hyvä. Sääolot olivat ilmeisesti suotuisat viljankasvulle. Kevään kuivuus ei päässyt heikentämään satoa, ja kesäkuun viileä sää oli otollinen orastumiselle. Keskimääräinen hehtaarisato oli 3 316 ry/ha ja koko sato 5 403 milj. ry ilman olkia laskettuna. Erityisen korkeita olivat ohran ja kauran hehtaarisadot, mutta myös öljykasvien hehtaarisadot olivat hyvät.

Viljelty peltoala kasvoi edellisvuodesta noin 30 000 hehtaaria, sillä palkkiokesannointi, joka oli noin 450 000 ha, jäi noin 50 000 ha pienemmäksi kuin edellisenä vuonna. Viljelijän oli kesannoitava 15 % peltoalastaan saadakseen hehtaarikorvauksen koko viljelyalalleen. Minimiä suuremmasta kesannoinnista maksettiin erityiskorvaus.

Kesannointi on sinänsä hyvin tehokas tuotannonrajoitustoimi. Viljan kokonaissato oli kuitenkin yhteensä 3 300 milj. kg, mikä ylittää kotimaisen tarpeen noin 800 milj. kilolla. Yli-tuotanto on edelleen suuri, joskin osa viime vuotisesta yli-tuotannosta selittyy poikkeuksellisen hyvällä satotasolla.

Kotieläintuotanto väheni jonkin verran. Meijiin tullut maitomäärä pieneni noin 10 milj. litraa. Alkuvuodesta tuotanto oli edellisvuoden tasolla, mutta jäi sen alapuolelle loppuvuodesta. Varsinaisia uusia tuotannonrajoitustoimia ei ollut käytettävissä, mikä selittää tuotannon hitaan vähenemisen verrattuna edellisiin vuosiin. Omavaraisuus on edelleen selvästi yli 100 % niin nesteen kuin varsinkin rasvan suhteen.

Lihantuotanto väheni yhteensä noin 5 %.

Merkille pantavaa oli naudanlihan tuotannon väheneminen 9 %:lla. Lehmäkanta on pienentynyt, minkä takia teuraseläimiä on aikaisempaa vähemmän. Toisaalta lypsylehmiä poistettiin hieman vähemmän kuin aikaisempina vuosina, minkä takia lihantuotanto väheni.

Sianlihan tuotanto aleni noin 5 %. Varsinaisia tuotannonrajoitustoimia ei ollut, mutta teuras-painoja rajoitettiin edelleen markkinoimismaksulla, joka oli 30 p/kg alle 76 kilon ruhojen osalta, 100 p/kg yli 76 kilon ja 150 p/kg yli 80 kilon ruhojen osalta. Se on pudottanut keskimääräistä teuraspainoa. Järjestelmää jatketaan myös vuonna 1994.

Kananmunien tuotanto kasvoi noin 4 %. Tuotantoa ei ole rajoitettu aktiivisesti, minkä takia tuotanto ilmeisesti elpyi.

Maataloustuloratkaisu tehtiin maataloustulolain mukaan. Kustannuskompensaatiolaskelma osoitti 423.6 milj. markan suuruista korotustarvetta. Koska yleisillä työmarkkinoilla ei korotettu palkkoja lainkaan, ei maataloustuloakaan nostettu. Maataloustuloratkaisuun liittyi joukko sosiaalipoliittisia yms. korvauksia. Näiden sekä eräiden tarkistusten takia loppullinen hintaratkaisu oli 310 milj. markan suuruinen.

Hintaratkaisu toteutettiin nostamalla valtion tukea mainittu 310 milj. mk. Ratkaisuun liittyi lisäksi päätös käyttää 320 milj. mk valtion varoja maatalouden vientikustannusosuuden kattamiseen. Sen lisäksi kaikkien viljojen tavoitehintoja alennettiin 5 p/kg.

Maataloustulo aleni noin 25 % vuonna 1993. Markkinoimismaksut leikkasivat melkoisen osan viljelijöiden tuloista. Tuottajahinnat ale-

nivat hieman, mutta tuki nousi vastaavasti. Tuotantopanosten hintojen nousu oli myös vähäistä.

Maataloustulojärjestelmä uusittiin vuoden 1993 lopussa. Uusi markkinajärjestelmä muistuttaa EU:n käyttämää hintajärjestelmää. Päätuotteille asetetaan tavoitehintaa ja minimihintaa, joista jälkimmäinen on pohjana päätettäessä vientituista. Tuontia suojataan tuontimaksulain avulla. Siinä on säädettyinä tuotekohtaiset tuontimaksut ja periaatteet niiden muuttamiseen tarvittaessa.

Hintapäätökset tehdään edelleen valtion ja tuottajajärjestöjen välisissä neuvotteluissa. Tuotantopanosten hintojen noususta aiheutuvaa tuotantokustannusten nousua ei korvata enää samalla tavalla automaattisesti kuin aikaisemmin, vaan asia jää neuvottelijoiden vapaasti päätettäväksi.

GATT-neuvotteluissa saavutettiin neuvotte-

luratkaisu, joka tulee voimaan vuoden 1995 alussa. Sen ei katsota olevan kovin vaikeaa Suomen osalta, sillä tavoitteena on joka tapauksessa tuotannon supistaminen, mikä auttaa kokonaistuen leikkaamisessa ja vientituen vähentämisessä, jotka ovat sopimuksen tärkeimpiä velvoitteita. Tuontisuoja on alennettava, mikä takaa sisäistä hintatasoa on laskettava. Suoralla tulotuella voidaan kuitenkin korvata viljelijöiden tulonmenetykset.

GATT-ratkaisun toteuttamista vaativampi tehtävä on sopeutua EY:n hintajärjestelmään, jos Suomi liittyy EU:iin. EU:n komission vastaus Suomen positiopaperiin oli maatalouden osalta hyvin torjuva. Suomalaisilla viljelijöillä näyttää edelleen olevan vaikea tulevaisuus EU:ssa, ellei neuvotteluissa saavuteta oleellisia parannuksia EU:n tukipolitiikkaan pohjoisen maatalouden osalta.

Taulukoissa käytetyt symbolit:

- e Ennakko
- Ei mitään ilmoitettavaa
- .. Tietoa ei ole saatu

Lähteitä:

Maataloustilastolliset kuukausikatsaukset, Maatilahallitus
Tilastokatsauksia, Tilastokeskus
Tilastollinen vuosikirja
Maatalouden taloudellisen tutkimuslaitoksen tilastot
Taloudellinen katsaus 1993, Valtiovarainministeriö
Elintarviketieto - Food Facts Oy:n tilastot
Maatalous 2000. Komiteanmietintö 1987:24.
Suomen säädöskokoelma

Liitetaulukko 1. Maataloustuotteiden tuottajahintaindeksi ja maatalouden tuotantopanosten hintaindeksi alaindeksineen (1970=100).

	Tuottaja-hinta-indeksi	Tuotantopanosten hintaindeksi			
		Yhteensä	Tarvike-hinta-indeksi	Kone- ja kalusto-kustannusindeksi	Rakennus-kustannus-indeksi
1976	213.6	238.4	255.3	231.2	255.4
1977	229.4	273.6	267.3	258.1	281.4
1978	242.5	285.4	273.8	282.2	294.9
1979	257.2	304.3	282.8	308.7	325.6
1980	288.2	341.7	318.0	341.2	372.1
1981	324.5	394.0	384.9	374.6	400.8
1982	370.0	427.5	423.2	404.0	424.2
1983	394.8	464.2	461.3	445.7	454.3
1984	419.6	501.7	504.0	474.1	479.2
1985	448.4	527.0	531.4	495.9	499.6
1986	456.5	518.6	506.4	517.7	517.1
1987	463.7	522.8	499.5	534.1	535.1
1988	480.7	537.5	496.9	561.9	563.4
1989	500.0	566.5	518.1	590.2	602.5
1990	500.0	607.6	557.4	630.4	647.2
1991	481.5	634.9	600.9	632.3	656.9
1992	478.0	652.6	616.5	656.2	639.4
1993 ^{e)}	477.0	663.5	626.5	712.4	638.1

Liitetaulukko 2. Eräitä lukuja maatalouden rakenteesta.

	Tilojen ¹⁾ määrä 1000 kpl	Tilojen ¹⁾ keskikoko, ha	Maidon- lähettäjien lkm 1000 kpl	Maatalouden työlliset ²⁾ 1000 henkeä	% koko työvoimasta
1976	242.7	10.26	119	306	13.4
1977	237.7	10.43	112	278	12.5
1978	232.8	10.60	104	261	11.9
1979	229.3	10.78	98	251	11.1
1980	224.7	10.96	91	251	10.8
1981	218.9	11.16	85	250	10.6
1982	212.6	11.42	78	255	10.7
1983	208.2	11.63	74	246	10.3
1984	203.9	11.85	70	242	10.0
1985	200.5	12.07	66	228	9.4
1986	195.4	12.38	63	218	9.0
1987	192.2	12.59	58	206	8.5
1988	189.0	12.77	53	197	8.1
1989	48	179	7.2
1990	199.4	12.76	45	170	6.9
1991	200.0	12.90	40	166	7.1
1992	197.6	13.05	36	157	7.2
1993 ^{e)}			34		

¹⁾yli 1 pelto ha.

²⁾Lähde: Työpoliittinen Aikakauskirja, Työministeriö Suunnittelusihteeristö

^{e)}ennakko

Liitetaulukko 3. Eläinten lukumäärä kesäkuun laskennan mukaan sekä lehmien keskituotos.

	Lehmiä 1000 kpl	Keskituotos l/lehmä	Sikoja 1000 kpl	Kanoja 1000 kpl
1973	823.6	3839	1139.3	5869.0
1974	818.5	3856	1048.9	5803.2
1975	773.2	3997	1036.1	5943.3
1976	763.1	4200	1053.9	6333.2
1977	751.6	4197	1143.3	6245.1
1978	742.0	4260	1244.7	6046.4
1979	730.1	4336	1288.7	6029.4
1980	719.5	4478	1410.2	6040.7
1981	700.8	4450	1467.1	5200.2
1982	689.2	4493	1475.3	5291.5
1983	663.1	4778	1440.7	5440.4
1984	659.5	4799	1381.8 ¹⁾	6025.3
1985	627.7	4812	1295.2 ¹⁾	5922.4
1986	606.8	4935	1322.7 ¹⁾	5532.1
1987	589.0	4905	1341.9 ¹⁾	5341.6
1988	550.6	4990	1305.1 ¹⁾	5237.6
1989	506.6	5246	1290.7 ¹⁾	4923.3
1990	489.9	5547	1394.1 ¹⁾	4844.8
1991	445.6	5619	1344.3 ¹⁾	4138.0
1992	428.2	5613	1297.9 ¹⁾	3968.9
1993	426.4	5615 ^{e)}	1272.7 ¹⁾	4024.9

¹⁾Lukuun sisältyvät myös meijereiden siat.

^{e)}ennakko

Liitetaulukko 4. Lannoitteiden myynti (kg/ha).

	N	P	K
1973-74	78.2	33.4	52.0
1974-75	85.8	34.2	53.9
1975-76	79.6	29.5	47.6
1976-77	65.4	25.0	41.1
1977-78	69.1	25.8	43.3
1978-79	76.9	27.8	47.4
1979-80	83.3	28.0	50.2
1980-81	82.4	27.8	49.3
1981-82	78.7	26.8	47.5
1982-83	91.4	29.9	53.8
1983-84	90.7	30.9	55.9
1984-85	88.9	30.8	56.5
1985-86	90.0	30.2	55.5
1986-87	94.4	31.0	56.5
1987-88	98.2	32.0	59.3
1988-89	100.3	29.7	56.1
1989-90	111.5	30.7	57.6
1990-91	109.4	26.3	53.4
1991-92	92.8	19.9	39.7
1992-93	94.3	19.4	39.8

Liitetaulukko 5. Maatalouden kokonaislaskelma, kokonaistuotto käyvin hinnoin, milj. mk.

	1987	1988	1989	1990	1991	1992 ^{a)}
Kasvinviljelytuotto						
- Ruis	189.0	163.3	448.5	430.8	492.6	121.5
- Vehnä	933.4	659.6	1028.5	1415.0	954.7	938.4
- Ohra	1196.6	1266.0	1435.8	1552.8	1510.9	1730.6
- Kaura	517.1	571.8	901.6	1377.3	997.3	865.5
- Ruokaperuna	640.4	517.9	457.9	313.4	359.7	397.0
- Teollisuusperuna	92.2	223.7	260.9	226.2	164.8	163.1
- Siemenperuna	6.9	10.7	10.8	9.3	6.2	7.9
- Sokerijuurikas	243.4	489.2	555.2	545.8	472.2	475.3
- Öljykasvit	454.3	461.7	515.5	526.6	439.9	326.3
- Herne	11.2	13.6	16.3	19.3	28.4	32.7
- Nurmikasvien siemenet	17.4	44.3	47.1	62.4	44.7	43.3
YHTEENSÄ	4302.0	4422.0	5678.2	6478.8	5471.4	5101.8
Puutarhatuotto						
- Juurikasvit	73.6	126.9	93.3	94.0	110.5	91.3
- Vihannekset	553.1	533.9	604.7	571.2	554.4	553.0
- Marjat	119.0	119.7	164.0	192.9	155.0	187.2
- Hedelmät	15.9	44.2	53.3	20.0	21.2	22.9
YHTEENSÄ	761.6	824.7	915.3	878.1	841.1	854.4
Kotieläintuotto						
- Maito	7893.0	7638.3	8170.6	8439.2	7730.4	7391.6
- Naudanliha	3547.3	3411.1	3520.9	3794.7	3582.6	3521.7
- Pikkuvasikanliha	2.0	1.1	0.8	0.5	0.5	0.3
- Sianliha	2907.9	2924.5	3141.2	3302.0	2942.3	2869.9
- Lampaanliha	41.9	36.3	37.1	43.2	38.1	42.1
- Hevosonliha	19.2	14.6	15.6	17.3	18.5	21.3
- Siipikarjanliha	334.7	365.4	392.6	438.6	494.8	449.2
- Kananmunat	865.4	848.3	889.1	902.3	793.4	806.9
- Villa	2.2	1.6	2.4	2.4	2.5	3.1
- Eläinten vienti	11.2	10.6	6.6	9.9	1.2	1.3
YHTEENSÄ	15624.8	15251.7	16177.0	16950.2	15604.2	15107.3
TUOTANTO YHTEENSÄ	20688.4	20498.4	22770.6	24307.1	21916.8	21063.5
Vuokratulot						
- Tuotantovälineistä	457.0	469.4	511.7	581.1	461.5	460.4
- Rakennuksista ja maasta	165.3	166.9	175.1	184.9	189.3	195.3
YHTEENSÄ	622.3	636.3	686.8	766.0	650.8	655.7
Tuet						
- Viljelmäkoon mukainen tuki	531.4	644.6	1340.9	961.5	840.3	758.6
- Kotieläinluvun mukainen tuki	127.8	145.3	180.5	191.8	188.8	206.9
- Rehuviljan tuotantopalkkio	41.4	39.6	42.0	45.7	33.6	27.4
- Käynnistystuki	149.3	132.0	116.0	107.0	97.2	85.3
- Emolehmäpalkkiot			10.0	20.3	27.0	37.8
- Hehtaarituki				564.1	827.0	1116.3
YHTEENSÄ	849.9	961.5	1689.4	1890.4	2013.9	2232.4
Tuotannon tasapainottamiseksi saadut korvaukset						
- Tuotannon muutossopimukset (4a§)	16.5			7.8	5.1	3.1
- Maidontuotannon vähent.sop.	74.1	142.8	141.2	140.5	335.9	330.8
- Sikatalouden vähent.sop.	11.7					
- Kananmunatuotannon vähent.sop.	37.7	0.8	12.8	41.8	61.4	
- Kotieläintalouden vähent.sop.	36.1	31.8	22.7			
- Naudanlihan tuotantosopimukset	5.1	5.3	2.2			

Liitetaulukko 5, jatkoa.

	1987	1988	1989	1990	1991	1992 ^{e)}
- Kesannoimissopimukset	110.0	209.3	375.5	347.3	729.3	567.8
- Luomusopimuspalkkiot				16.5	29.4	40.5
- Herneen tuotantosopimus					23.5	27.4
- Viherheinän tuotantosopimus					0.3	0.9
YHTEENSÄ	291.2	390.0	554.4	553.9	1184.9	970.5
Satovahinkokorvaukset	34.3	1541.4	128.9	8.1	4.6	15.0
KOKONAISTUOTTO YHTEENSÄ	22486.1	24027.5	25830.1	27525.5	25770.9	24937.1
Kustannukset						
- Väkilannoitteet	1604.2	1605.9	1674.1	1681.7	1509.9	1579.6
- Maatalouskalkki	127.6	119.0	130.4	146.3	118.6	85.4
- Väkirehut						
- seokset	2938.8	3069.4	3488.5	3056.3	2966.0	2655.5
- muut	139.9	122.0	126.2	87.8	38.7	41.0
- Rehunsäilöntäaineet	140.3	145.2	152.1	162.3	142.8	122.6
- Kasvinsuojeluaineet	282.2	291.9	342.6	308.6	328.4	318.0
- Ostosiemenet	590.5	601.9	520.6	388.7	317.2	260.9
- Poltto- ja voiteluaineet	596.4	492.2	564.3	709.6	633.3	663.4
- Sähkö	398.8	369.5	348.3	386.2	411.7	434.3
- Maatalouden poltto- ja tarvepuu	126.1	126.9	131.8	140.5	77.9	67.7
- Eläinten välityskustannus	47.2	45.8	47.3	53.6	55.6	55.4
- Yleismenot	1348.6	1342.2	1416.4	1526.1	1639.7	1681.9
- Palkkakustannus						
- palkat	386.0	363.2	406.4	418.2	456.5	561.1
- sosiaalikulut	207.4	204.3	247.7	273.1	283.2	356.2
- Kone- ja kalustokustannus						
- poistot	3005.0	3056.0	3189.0	3380.0	3269.0	3322.0
- kunnossapito	814.5	807.8	868.5	936.0	876.8	961.2
- Työvälineet ja laitteet	147.8	144.4	156.4	168.4	154.3	157.1
- Rakennuskustannus						
- poistot	1092.0	1154.0	1248.0	1364.0	1405.0	1254.0
- kunnossapito	433.5	433.7	478.6	488.1	490.1	465.4
- Velkojen korot	1231.8	1338.0	1540.4	1688.5	1807.2	1820.0
- Eläinten tuonti	1.6	3.1	4.0	6.7	5.5	6.0
- Vuokramenot						
- tuotantovälineistä	316.7	298.3	316.2	358.5	297.0	289.4
- rakennuksista ja maasta	256.9	270.0	308.0	346.0	335.2	339.3
- Maatalousyrittäjiltä peritty kustannus						
- tapaturmavakuutusmaksusta	28.4	34.9	45.9	58.9	48.5	42.9
- sijaisavusta	18.4	17.1	16.5	20.1	25.6	25.0
- viikkovapaasta	11.0	12.6	12.4	13.7	17.2	17.0
KUSTANNUKSET YHTEENSÄ	16291.7	16469.2	17780.6	18168.0	17710.8	17582.3
TUOTTO	22486.1	24027.5	25830.1	27525.5	25770.9	24937.1
KUSTANNUS	16291.7	16469.2	17780.6	18168.9	17710.8	17582.3
MAATALOUSTULO	6194.4	7558.3	8049.5	9357.5	8060.1	7354.8

^{e)}ennakko

Liitetaulukko 6. Maatalouden kokonaislaskelma, kokonaistuotto vuoden 1990 hinnoin, milj. mk.

	1987	1988	1989	1990	1991	1992 ^{e)}
Kasvinviljelytuotto						
- Ruis	218.3	172.4	434.1	430.8	533.2	140.6
- Vehnä	1099.7	752.3	1008.4	1415.0	1108.8	1105.5
- Ohra	1243.3	1294.5	1399.9	1552.8	1657.5	1849.5
- Kaura	557.5	597.2	872.0	1377.3	1107.8	962.9
- Ruokaperuna	283.3	269.1	328.9	313.4	337.6	304.4
- Teollisuusperuna	103.6	233.9	263.8	226.2	146.1	174.4
- Siemenperuna	7.1	10.9	10.8	9.3	6.1	7.4
- Sokerijuurikas	224.1	487.2	512.4	545.8	532.9	509.5
- Öljykasvit	481.0	481.4	512.5	526.6	465.2	381.7
- Herne	10.5	15.2	15.9	19.3	34.0	37.8
- Nurmikasvien siemenet	10.0	29.3	43.0	62.4	50.1	50.1
YHTEENSÄ	4238.4	4343.6	5401.8	6478.8	5979.3	5523.8
Puutarhantuotto						
- Juurikasvit	64.3	126.3	116.5	94.0	108.1	91.4
- Vihannekset	418.4	538.3	563.0	571.2	552.7	564.3
- Marjat	147.2	166.0	177.6	192.9	171.4	209.4
- Hedelmät	37.1	37.2	44.1	20.0	25.4	32.3
YHTEENSÄ	667.0	867.8	901.2	878.1	857.6	897.4
Kotieläintuotto						
- Maito	8816.2	8260.8	8272.8	8439.2	7615.6	7388.3
- Naudanliha	3961.1	3578.8	3442.3	3794.7	3908.1	3766.1
- Pikkuvasikanliha	2.1	1.1	0.8	0.5	0.5	0.3
- Sianliha	3108.6	2988.9	3078.6	3302.0	3126.5	3109.2
- Lampaanliha	52.4	41.3	38.1	43.2	40.6	47.3
- Hevosenliha	21.3	15.5	15.8	17.3	20.6	27.3
- Siipikarjanliha	352.6	367.6	400.2	438.6	493.6	473.6
- Kananmunat	954.2	905.8	892.8	902.3	790.1	797.2
- Villa	2.7	2.6	2.3	2.4	2.3	2.6
- Eläinten vienti	12.7	11.6	6.8	9.9	1.3	1.3
YHTEENSÄ	17284.0	16174.1	16150.6	16950.2	15999.2	15613.1
TUOTANTO YHTEENSÄ	22189.4	21385.5	22453.6	24307.1	22836.1	22034.3
Vuokratulot						
- Tuotantovälineistä	519.5	513.5	534.6	581.1	446.3	448.8
- Rakennuksista ja maasta	185.2	180.8	180.8	184.9	188.2	190.0
YHTEENSÄ	704.7	694.2	715.4	766.0	634.5	638.9
Tuet						
- Viljelmäkoon mukainen tuki	595.3	698.1	1384.3	961.5	835.6	738.0
- Kotieläinluvun mukainen tuki	143.2	157.4	186.3	191.8	187.8	201.3
- Rehuviljan tuotantopalkkio	46.4	42.9	43.4	45.7	33.4	26.7
- Käynnistystuki	167.2	143.0	119.8	107.0	96.6	83.0
- Emolehmäpalkkiot			10.3	20.3	26.9	36.8
- Hehtaarituki				564.1	822.4	1086.0
YHTEENSÄ	952.1	1041.3	1744.1	1890.4	2002.7	2171.8
Tuotannon tasapainottamiseksi saadut korvaukset						
- Tuotannon muutosopimukset (4a§)	18.5			7.8	5.1	3.0
- Maidontuotannon vähent.sop.	83.0	154.7	145.8	140.5	334.0	321.8
- Sikatalouden vähent.sop.	13.1					
- Kananmunatuotannon vähent.sop.	42.2	0.9	13.2	41.8	61.1	
- Kotieläintalouden vähent.sop.	40.4	34.4	23.4			
- Naudanlihan tuotantosopimukset	5.7	5.7	2.3			

Liitetaulukko 6, jatkoa.

	1987	1988	1989	1990	1991	1992 ^{e)}
- Kesannoimissopimukset	123.2	226.7	387.7	347.3	725.3	552.4
- Luomusopimuspalkkiot				16.5	29.2	39.4
- Herneen tuotantosopimus					23.4	26.7
- Viherheinän tuotantosopimus					0.3	0.9
YHTEENSÄ	326.2	422.4	572.3	553.9	1178.3	944.2
Satovahinkokorvaukset	38.4	1669.4	133.1	8.1	4.6	14.6
KOKONAISTUOTTO YHTEENSÄ	24210.8	25212.8	25618.5	27525.5	26656.2	25803.8
Kustannukset						
- Väkilannoitteet	1615.0	1754.7	1802.2	1681.7	1209.2	1148.1
- Maatalouskalkki	146.3	129.2	133.7	146.3	111.5	81.2
- Väkirehut						
- seokset	3299.0	3370.0	3647.4	3056.3	2966.3	2729.4
- muut	174.2	141.2	138.4	87.8	40.0	42.7
- Rehunsäilöntäaineet	146.6	150.6	157.4	162.3	139.4	143.3
- Kasvinsuojeluaineet	305.9	305.3	357.1	308.6	308.7	265.9
- Ostosiemenet	677.4	648.3	542.6	388.7	327.6	289.0
- Poltto- ja voiteluaineet	776.6	689.4	678.2	709.6	613.1	609.2
- Sähkö	432.5	405.9	373.8	386.2	404.1	417.6
- Maatalouden poltto- ja tarvepuu	153.1	145.9	140.0	140.5	82.4	82.4
- Eläinten välityskustannus	53.7	51.1	52.3	53.6	51.6	50.9
- Yleismenot	1513.9	1455.1	1426.6	1526.1	1634.8	1632.9
- Palkkakustannus						
- palkat	496.1	442.0	438.6	418.2	408.0	489.3
- sosiaalikulut	266.5	248.6	267.3	273.1	253.1	310.6
- Kone- ja kalustokustannus						
- poistot	3446.0	3388.0	3375.0	3380.0	3322.0	3155.0
- kunnossapito	976.7	917.0	939.9	936.0	826.4	855.9
- Työvälineet ja laitteet	174.6	162.1	167.0	168.4	153.8	150.9
- Rakennuskustannus						
- poistot	1316.0	1325.0	1340.0	1364.0	1388.0	1409.0
- kunnossapito	520.9	497.9	514.1	488.1	485.3	463.9
- Velkojen korot	1535.1	1685.1	1780.4	1688.5	1709.6	1657.6
- Eläinten tuonti	1.8	3.4	4.1	6.7	5.6	6.1
- Vuokramenot						
- tuotantovälineistä	360.0	326.4	330.4	358.5	287.2	282.1
- rakennuksista ja maasta	287.8	292.4	318.0	346.0	333.3	330.1
- Maatalousyrittäjiltä peritty kustannus						
- tapaturmavakuutusmaksusta	31.8	37.8	47.4	58.9	48.2	41.7
- sijaisavusta	20.6	18.5	17.0	20.1	25.5	24.3
- viikkovapaasta	12.3	13.6	12.8	13.7	17.1	16.5
KUSTANNUKSET YHTEENSÄ	18740.2	18604.5	19001.6	18168.0	17151.9	16685.6
TUOTTO	24210.8	25212.8	25618.5	27525.5	26656.2	25803.8
KUSTANNUS	18740.2	18604.5	19001.6	18168.0	17151.9	16685.6
MAATALOUSTULO	5470.6	6608.2	6616.9	9357.5	9504.2	9118.2

^{e)}ennakko

Liitetaulukko 7. Maataloustuotteiden tavoitehinnat vuosina 1971-1993.

	Ruis ¹⁾ (Etelä- alue) p/kg	Vehnä ¹⁾ p/kg	Maito ²⁾ p/l	Naudan- liha ⁴⁾ (kaikki) mk/kg	Sian- liha mk/kg	Kanan- munat ³⁾ mk/kg	Rehu- ohra ¹⁾ p/kg	Rehu- kaura ¹⁾ p/kg	Lampaan- liha ⁵⁾ mk/kg
1.1.1971	64.00		51.52	5.93	4.42				
1.9.1971			52.79	6.08					
1.4.1972	66.00	62.00	59.00	6.48	4.42	3.50			
1.4.1972 ⁶⁾	68.85	65.00	65.67	6.54	4.44	3.50	(44.09)	(39.89)	(5.23)
1.5.1973	72.85		71.67	7.54	5.01	3.85	46.09	41.89	7.54
1.4.1974	78.85	70.50	80.00	8.51	5.55	4.25	53.09	48.89	9.04
1.9.1974			84.67		5.88	4.48			
1.4.1975 ⁷⁾	94.85	85.00	87.67	9.76	7.21	5.38	68.09	63.89	11.04
1.9.1975			92.67		7.46	5.52			
1.12.1975				9.85		5.38			
1.3.1976	97.85	87.00	108.70	10.35	8.01	5.52	72.09	65.89	12.04
1.3.1977 ⁸⁾		90.00	119.20	11.75	8.78		76.09	69.89	14.04
1.9.1977			123.20	13.65	9.11				15.94
1.5.1978			126.20						
1.9.1978	104.85	96.00	130.90	14.05	9.36	5.87	78.59	72.39	16.54
1.2.1979 ⁹⁾	114.85	106.00	134.60	14.40	9.66	6.17	83.59	77.39	17.04
1.9.1979	124.85	114.00		14.90		6.30			17.54
1.4.1980	159.00	148.00	146.60	16.40	10.31	6.85	101.00	94.50	19.10
1.9.1980	161.00	150.00	152.60	17.14	10.91	7.25	103.00	96.50	20.00
1.3.1981	177.00	164.00	160.60	18.69	11.86	7.85	123.00	114.50	21.50
1.9.1981	187.00	172.00	171.90	19.44	12.31	8.20	128.00	119.50	22.30
1.3.1982	207.00	190.00	182.90	20.44	13.01	8.75	142.00	133.50	23.40
1.9.1982			188.90	20.73	13.14	8.88			23.80
1.9.1982 ¹⁰⁾	202.70	185.80					138.00	129.50	
1.3.1983			197.20	21.56	13.68	9.23			24.80
1.4.1983	220.70	204.80	202.70	22.01	13.98	9.46	151.00	141.50	25.30
1.9.1983			205.70	22.31	14.18	9.60			
1.3.1984	231.00	211.00	212.70	23.01	14.68	9.90	156.00	146.00	
1.4.1984	245.00	218.00	216.70	23.31	14.98	10.05	161.00	150.00	25.60
1.9.1984			221.60	23.91	15.38	10.20			26.15
1.3.1985	264.00	231.00	228.60	24.67	16.05	10.50	170.00	158.00	
1.9.1985			230.10						
1.1.1986						9.00			
1.4.1986	270.00	233.00	232.00	24.97	16.25	8.80			25.15
1.3.1987			234.50	25.10	16.30				24.65
1.4.1988	300.00	243.00	244.50	26.10	17.00	9.10	175.00	166.00	25.90
1.1.1989			259.50						
1.3.1989	310.00	251.00	269.00	27.80	17.95	9.20	178.00	176.00	27.45
1.3.1990 ¹¹⁾			277.00	28.22	18.06	9.20	180.00	175.00	27.88
1.3.1991			282.00	28.42			182.00	172.00	
1.9.1991	290.00	231.00							
1.5.1992				27.92					
1.7.1993	285.00	226.00					177.00	167.00	

Viittaukset ks. seuraava sivu

Alaviitteet liitetaulukoon 7.

- 1) Viljan hinta 1.4.72 alkaen tammikuun hinta, sitä ennen syyskuun hinta. Voimassa satokauden alusta lukien. Sato-
vuodesta 1983/84 alkaen viljan tavoitehinnat tilatasolla. Tätä ennen VV:n tukkuostohintoja.
- 2) Maidon hinta 4 %:sta maidosta p/kg ja vuodesta 1973 alkaen keskirasvaisesta maidosta p/l ilman tuotantoavustusta.
Maidon tavoitehintaa nostettiin 1.1.1989 alkaen siirtämällä 15 p/l jälkittilistä.
Maidolle maksettu valtion varoista lisähintaa meijerien vastaanottamasta maidosta
1.9. 1988 alkaen	23.5 p/l	37 000 litraan asti, sen yli menevältä osalta	12.0 p/l	150 000 litraan asti
1.3.1989 alkaen	30.0 p/l	37 000 "	15.0 p/l	150 000 "
1.9.1989 alkaen	30.0 p/l	50 000 "	15.0 p/l	150 000 "
- 1.4.1991 alkaen ks. liitetaulukko 8.
- Porrastetun lisähinnan maksamisen perustana oleva maitomäärä lasketaan vuosijaksoittain 1.9. alkaen.
- 3) Vuoden 1988 syyskuun alusta lukien maksetaan kananmunista lisähintaa seuraavasti:
- a) Tuotantokiintiö 0 - 10 000 kg
	Lapin ja Oulun läänit	Muulla maassa
1.9.1988 alkaen	2.90 mk/kg	2.55 mk/kg
1.3.1989 alkaen	3.35 mk/kg	2.95 mk/kg
1.3.1990 alkaen	3.74 mk/kg	3.34 mk/kg
1.10.1990 alkaen	3.94 mk/kg	3.54 mk/kg
1.1.1991 alkaen	4.24 mk/kg	3.84 mk/kg
1.1.1993 alkaen	4.19 mk/kg	3.79 mk/kg
7.4.1993 alkaen	3.89 mk/kg	3.49 mk/kg
- b) Tuotantokiintiö 1.1.1988 alkaen 10 001 - 100 000 kg ja 1.1.1991 alkaen 10 001 - 80 000 kg
1.9.1988 alkaen	2.05 mk/kg	2.05 mk/kg
1.3.1989 alkaen	2.50 mk/kg	2.50 mk/kg
1.3.1990 alkaen	2.89 mk/kg	2.89 mk/kg
1.10.1990 alkaen	3.09 mk/kg	3.09 mk/kg
1.1.1991 alkaen	3.39 mk/kg	3.39 mk/kg
1.1.1993 alkaen	3.34 mk/kg	3.34 mk/kg
7.4.1993 alkaen	3.04 mk/kg	3.04 mk/kg
- 4) Lisäksi maksettu valtion varoista tuotantopalkkiota
1.4.1988 alkaen	4.00 mk/kg	sonni yli 260 kg
	3.10 mk/kg	sonni 210-260 kg
	2.00 mk/kg	sonni 180-210 kg
	3.10 mk/kg	hieho yli 160 kg
	1.00 mk/kg	hieho 130-160 kg
1.3.1989 alkaen	2.00 mk/kg	sonni 190-219 kg
	3.50 mk/kg	sonni 220-269 kg
	5.00 mk/kg	sonni yli 270 kg
	1.00 mk/kg	hieho 140-169 kg
	3.50 mk/kg	hieho 170-259 kg
	5.00 mk/kg	hieho yli 260
- 1.5.1991 alkaen ks. liitetaulukko 9.
- 5) Lisäksi maksettu tuotantopalkkiota lampaanlihasta
1.3.1989 alkaen	8.80 mk/kg	16 kg ja yli
	6.70 mk/kg	13-15 -kiloinen
- 1.5.1991 alkaen ks. liitetaulukko 9.
- 6) Naudanlihalle ja sianlihalle uusi tilastopohja
- 7) Lihan tavoitehintoja sovellettiin 1.3. alkaen
- 8) Lihan tavoitehintoja sovellettiin 1.2 ja kananmunien tavoitehintaa 1.4. alkaen
- 9) Lihan tavoitehintoja sovellettiin 12.1. alkaen
- 10) Viljan hinta tilahintatasossa 1982 alkaen
- 11) Naudan-, sian- ja lampaanlihan hinta kuumapainovähennyksen poistumisen jälkeen. Kananmunilla 1A-luokan hinta. Aikaisempia vuosia koskevat alaviitteet katsauksessa Suomen maatalous vuonna 1988.

Liitetaulukko 8. Maidon tuotantotuki (p/l).¹⁾

Alue	Maitomäärä litraa								
	0 - 50 000			50 001 - 150 000			yli 150 000		
	A	B	C	A	B	C	A	B	C
1	99.0	95.0	97.0	84.0	80.0	82.0	69.0	65.0	67.0
2	73.0	69.0	71.0	58.0	54.0	56.0	43.0	39.0	41.0
3	62.0	58.0	60.0	47.0	43.0	45.0	32.0	28.0	30.0
4	55.0	51.0	53.0	40.0	36.0	38.0	25.0	21.0	23.0
5	46.5	42.5	45.0	31.5	27.5	30.0	16.5	12.5	15.0
6	43.0	39.0	41.0	28.0	24.0	26.0	13.0	9.0	11.0
7	36.5	32.5	35.0	21.5	17.5	20.0	6.5	2.5	5.0
8	34.5	30.5	33.0	19.5	15.5	18.0	4.5	-	3.0
9	55.0	51.0	53.0	40.0	36.0	38.0	25.0	21.0	23.0
10	30.0	26.0	28.0	15.0	11.0	13.0	-	-	-

A = 1.4.-30.9.1991 ja 1.9.1992-31.5.1993

B = 1.10.1991-31.8.1992

C = 1.6.1993 alkaen

¹⁾ Sisältää aikaisemman lisähinnan ja aluetuen.

Liitetaulukko 9. Lihan tuotantotuki (p/kg).¹⁾

Eläinlaji painolaji	Alue								
	1	2	3	4	5	6	7	8	9
<i>1.5.91-30.4.1992</i>									
Sonni ja hieho 260 kg ja yli	1460	1350	1130	840	780	660	550	950	500
Sonni 220 - 259.9 kg ja hieho 170 - 259.9 kg	1310	1200	980	690	630	510	400	800	350
Sonni 190 - 219.9 kg	1160	1050	830	540	470	360	250	650	200
Kerran poikunut lehmä	350	350	350	350	350	350	350	350	350
Lammas 16 kg ja yli	2140	2000	1790	1580	1280	1280	1280	1740	950
Sika	85	75	55	40	-	-	-	40	-
<i>1.5.-31.12.1992</i>									
Sonni ja hieho 240 kg ja yli	1610	1500	1280	990	930	810	700	1100	650
Sonni 210 - 239.9 kg ja hieho 170 - 239.9 kg	1460	1350	1130	840	780	660	550	950	500
Sonni 190 - 209.9 kg	1310	1200	980	690	620	510	400	800	350
Kerran poikunut lehmä	500	500	500	500	500	500	500	500	500
Lammas 16 kg ja yli	2140	2000	1790	1580	1280	1280	1280	1740	950
Sika	85	75	55	40	-	-	-	40	-
<i>1.1.-31.5.1993</i>									
Sonni ja hieho 220 kg ja yli	1610	1500	1280	990	930	810	700	1100	650
Sonni 190 - 219.9 kg ja hieho 170 - 219.9 kg	1460	1350	1130	840	780	660	550	950	500
Kerran poikunut lehmä	400	400	400	400	400	400	400	400	400
Lammas 16 kg ja yli	2140	2000	1790	1580	1280	1280	1280	1740	950
Sika	85	75	55	40	-	-	-	40	-

Liitetaulukko 9, jatkoa.

Eläinlaji painolaji	Alue								
	1	2	3	4	5	6	7	8	9
<i>1.6.1993 alkaen</i>									
Sonni ja hieho 220 kg ja yli	1660	1550	1330	1040	980	860	750	1150	700
Sonni 190 - 219.9 kg ja hieho 170 - 219.9 kg	1510	1400	1180	890	830	710	600	1000	550
Kerran poikunut lehmä	400	400	400	400	400	400	400	400	400
Lammas 16 kg ja yli	2140	2000	1790	1580	1280	1280	1280	1740	950
Sika	85	75	55	40	-	-	-	40	-

¹⁾ Sisältää aikaisemman tuotantopalkkion ja aluetuen.

Maatalouden taloudellisen tutkimuslaitoksen julkaisuja
Publications of the Agricultural Economics Research Institute

- No 56 KETTUNEN, L. Suomen maatalous vuonna 1988. 52 s. Helsinki 1989.
- No 56a KETTUNEN, L. Finnish agriculture in 1988. 52 p. Helsinki 1989.
- No 57 AGRICULTURE IN DIFFICULT CIRCUMSTANCES. Finnish-Hungarian-Polish seminar, Saariselkä, Finland 1989. 99 p. Helsinki 1989.
- No 58 AALTONEN, S. & TORVELA, M. Maaseudun kehittämisen ongelmat Suomessa. Problems in rural development in Finland. 30 s. Helsinki 1989.
- No 59 TUTKIMUKSIA SUOMEN MAATALOUDEN KANNATTAVUUDESTA. Tilivuodet 1985-87. Summary: Investigation of the profitability of agriculture in Finland in business years 1985-87. 144 s. Helsinki 1989.
- No 60 KETTUNEN, L. Suomen maatalous vuonna 1989. 52 s. Helsinki 1990.
- No 60a KETTUNEN, L. Finnish agriculture in 1989. 52 p. Helsinki 1990.
- No 60b KETTUNEN, L. Finlands lantbruk 1989. 52 s. Helsinki 1990.
- No 61 FAMILY FARMING POSSIBILITIES. Finnish-Baltic Common Seminar, Helsinki, Finland 1990. 121 p. Helsinki 1990.
- No 62 PUURUNEN, M. A comparative study on farmers' income. 114 p. Helsinki 1990.
- No 63 KETTUNEN, L. Suomen maatalous vuonna 1990. 56 s. Helsinki 1991.
- No 63a KETTUNEN, L. Finnish agriculture in 1990. 56 p. Helsinki 1991.
- No 64 KOLA, J. Production control in Finnish agriculture. 134 p. Helsinki 1991.
- No 65 KETTUNEN, L. Suomen maatalous vuonna 1991. 59 s. Helsinki 1992.
- No 65a KETTUNEN, L. Finnish agriculture in 1991. 59 p. Helsinki 1992.
- No 66 STRATEGIES AND TACTICS FOR FAMILY FARMING. Finnish-Baltic joint seminar Riga Latvia 1991. 91 p. Helsinki 1992.
- No 67 TUTKIMUKSIA SUOMEN MAATALOUDEN KANNATTAVUUDESTA. Tilivuodet 1988-1990. Summary: Investigations of the profitability of agriculture in Finland in business years 1988-1990. 154 s. Helsinki 1992.
- No 68 STATE REGULATION OF AGRICULTURAL PRODUCTION. Finnish-Baltic joint seminar Vilnius Lithuania 1992. 104 p. Helsinki 1992.
- No 69 TORVELA, M. Maatalousekonomian tutkimukseen liittyviä ajatuksia. Some thoughts on the Research of Agricultural Economics in Finland. 36 p. Helsinki 1992.
- No 70 KETTUNEN, L. Suomen maatalous vuonna 1992. 59 s. Helsinki 1993.
- No 70a KETTUNEN, L. Finnish agriculture in 1992. 59 p. Helsinki 1993.
- No 71 FINNISH AGRICULTURE AND EUROPEAN INTEGRATION. Lauri Kettunen (ed.). 119 s. Helsinki 1993.
KETTUNEN, L. General conditions of agriculture and problems of integration. s. 7-20.
KOLA, J. Principles of agricultural policy in Finland in relation to the CAP of the EC. s. 21-36.
AALTONEN, S. Agriculture and food industries in the Finnish national and regional economy. s. 37-52.
MARTTILA, J. Grain production and the CAP - The competitive consequences of the CAP reform. s. 53-68.
NIEMI, J. Challenges facing the Finnish livestock sector as regards to the integrated European market. s. 69-88.
KUHMONEN, T. The LFA-scheme in Finland - poor criteria or good regions? s. 89-100.
VESANTO, T. & LEHTIMÄKI, S. Horticulture in Finland. s. 101-117.
- No 72 AGRICULTURAL DEVELOPMENT PROBLEMS AND POSSIBILITIES IN BALTIC COUNTRIES IN THE FUTURE. Finnish-Baltic Joint Seminar Saku Estonia 1993. 87 s. Helsinki 1993.

ISBN 952-9538-38-3
ISSN 0788-5393